

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี : การวิเคราะห์โครงสร้างและความหมาย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ไพจิฏ คงเสรีภาพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มีนาคม 2553

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี : การวิเคราะห์โครงสร้างและความหมาย

ปริญญานิพนธ์

ของ

ไพกิจ คงเสรีภาพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี : การวิเคราะห์โครงสร้างและความหมาย

บทคัดย่อ

ของ

ไพจิฏ คงเสรีภาพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2553

ไพจิ คงเสรีภาพ. (2553). *พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี : การวิเคราะห์โครงสร้างและความหมาย*. ปรินซ์นิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ, อาจารย์วิรุฬห์รัตน์ ไฉนจุ่น.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ของราชวงศ์จักรีในเรื่องโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่าพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีที่มีส่วนประกอบสองคำขึ้นไปมีดังต่อไปนี้ 1) โครงสร้างที่ประกอบด้วยคำนามล้วนทั้งแบบที่คำนามหรือกลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก คำนามหรือกลุ่มนามหลังเป็นหน่วยขยาย คำนามหรือกลุ่มนามแรกเป็นหน่วยขยายคำนามหรือกลุ่มนามหลังเป็นหน่วยหลัก 2) โครงสร้างที่มีคำนามประสมกับคำชนิดอื่น ทั้งที่เป็นคำนามประสมกับคำกริยา โครงสร้างที่มีคำนามประสมกับคำกริยาและมีวิเศษณ์เป็นส่วนขยาย พบทั้งในแบบที่มีวากยสัมพันธ์แบบประโยคและแบบที่เป็นเพียงส่วนหลักและส่วนขยายไม่ได้มีวากยสัมพันธ์แบบประโยค 3) โครงสร้างที่มีคำนามเป็นหน่วยหลักและมีคำวิเศษณ์เป็นส่วนขยาย 4) โครงสร้างที่ไม่มีคำนามเป็นส่วนประกอบมีเพียงคำวิเศษณ์และคำกริยา

ส่วนการศึกษาเรื่องความหมายพบว่า ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันจากการที่ใช้คำซ้ำกัน และการใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน นอกจากนี้พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ยังมีความสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมของผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม ไม่ว่าจะเป็น ความสัมพันธ์กับพระนามเดิม ความสัมพันธ์กับเพศของผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม ความสัมพันธ์กับความเป็นพระประยูรญาติ ความสัมพันธ์กับลำดับแห่งความเป็นพระโอรสธิดา ความสัมพันธ์กับอาชีพหรือพระกรณียกิจ ความสัมพันธ์กับสถานที่ภูมิประเทศ ความสัมพันธ์กับวันสำคัญ ความสัมพันธ์กับเหตุการณ์อื่น ความสัมพันธ์กับบุคคลมีชื่อเสียง ในเรื่องความหมายตามรูปศัพท์สามารถจำแนกได้ 25 ประเภท คือ ความหมายเกี่ยวกับผู้ปกครอง ความหมายเกี่ยวกับวงศ์ตระกูล ความหมายเกี่ยวกับอำนาจชัยชนะ ความหมายเกี่ยวกับความดีงาม ความหมายเกี่ยวกับเทพเทวดา ความหมายเกี่ยวกับพุทธศาสนา ความหมายเกี่ยวกับความรู้สติปัญญา ความหมายเกี่ยวกับท้องฟ้าและดวงดาว ความหมายเกี่ยวกับพืช ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ ความหมายเกี่ยวกับอวัยวะร่างกาย ความหมายเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก ความหมายเกี่ยวกับอากัปกริยา ความหมายเกี่ยวกับเวลา ความหมายเกี่ยวกับทิศสถานที่ ความหมายเกี่ยวกับขนาด ความหมายเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน ความหมายเกี่ยวกับจำนวน ความหมายเกี่ยวกับความสว่างรุ่งเรือง ความหมายเกี่ยวกับสี ความหมายเกี่ยวกับวัตถุ ความหมายเกี่ยวกับยศฐานันดรศักดิ์ ความหมายเกี่ยวกับโชคลาภ

THE MEMBERS OF ROYAL FAMILY 'S NAMES IN CHAKRI DYNASTY :
STYDY OF STRUCTURAL WORD AND MEANING

AN ABSTRACT

BY

PAKIT KONGSEREEPAP

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University

March 2010

Paikit Kongsereepap. (2010). *The Members of Royal Family 's Names in Chakri Dynasty : Study of Stuctural Word and Meaning*. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Santi Phakdikham, Ms. Wiroonrat Chanaingoon.

The aim of this study is to analyze the characteristics of the structures and meanings of the members of Royal Family's names in Chakri Dynasty.

The study has found that the structures of The members of Royal Family's names can be classified into four structures: 1) the first structure consists of two parts that must be nouns. Either part can interchangeably be the main and the adjunct. 2) the second structure consists of two parts – one must be noun while the other could be (i) noun + verb or (ii) noun + verb with adjectives or adverb. The fact that this structure is composed of nouns, verbs and adjectives or adverbs makes this second structure sometimes looks like a sentence. 3) the third structure consists of two parts – one is noun which is the main part while the other is adjective which is an adjunct. 4) the fourth structure consists of two parts that must only be adverb or verb could be (i) verb (main) + adverb (adjunct) or (ii) adverb(main) + adverb (adjunct) or (iii) verb (main) + verb (adjunct).

The meanings of The members of Royal Family 's names were related with ten things: (i) the other members family 's names, (ii) the own names, (iii) genders, (iv) the descendant, (v) the elder or younger child, (vi) the occupations or obligations, (vii) the location, (viii) the special days, (ix) some event, (x) the famous persons, and the meaning of significant words. In addition, The meanings of the members of Royal Family's name can be divided into the meanings of twenty three subjects: governor, the family, power, smart, group of god, Buddhism, intelligence, cosmos, plant, animal, organ, feeling, manners, time, location, size, shape and appearance, number, brightness, color, object, rank, and fortune.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี : การวิเคราะห์โครงสร้างและความหมาย

ของ

ไพกิจ คงเสรีภาพ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 25.....

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

..... ประธาน

(อาจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ)

(อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัฒนวิธ)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(อาจารย์วิรุฬห์รัตน์ ไฉนจั่น)

(อาจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ)

..... กรรมการ

(อาจารย์วิรุฬห์รัตน์ ไฉนจั่น)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สุนันทา ไสรัจจ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร. ศานติ ภัคดีคำ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์วิรุฬห์รัตน์ ไฉนรุ่งน กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ในกระบวนการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยและรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัธนวิธ และ รองศาสตราจารย์ สุนันทา ไสร์จัจ คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ที่ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะต่างๆ ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์พัชนี โชติกลเสถียร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนวนพิศ อิศูรัตน์ ที่ให้คำแนะนำและแนวทางเบื้องต้นในการเขียนเค้าโครงปริญญานิพนธ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้และประโยชน์อันเกิดจากการผลิตงานด้านวิชาการ เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพตนเองในการผลิตงานด้านวิชาการอื่นๆ ต่อไป

ท้ายสุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พ่อ แม่ พี่ น้อง ผู้มีอุปการคุณและเพื่อนๆ ทุกคนที่ให้อำลัใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

ไพกิจ คงเสรีภาพ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	3
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อ.....	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อ.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์.....	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์.....	22
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา.....	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมาย.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย.....	41
3 โครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี.....	44
พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามล้วน และมีหน่วยหลักหน่วยขยาย.....	45
คำนามหรือกลุ่มคำนามส่วนแรกเป็นหน่วยหลัก คำนามหรือกลุ่มคำนาม ส่วนหลังเป็นหน่วยขยาย.....	45
คำนามหรือกลุ่มคำนามส่วนแรกเป็นหน่วยขยาย คำนามหรือกลุ่มคำนาม ส่วนหลังเป็นหน่วยหลัก.....	51
พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามและคำชนิดอื่น.....	53
พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามและคำกริยา.....	53
พระนามที่มีคำนามอันทำหน้าที่เป็นประธาน เป็นหน่วยหลัก และมีคำกริยา อันทำหน้าที่เป็นกริยา เป็นหน่วยขยาย.....	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3 (ต่อ)		
	พระนามที่มีคำกริยาอันมีหน้าที่เป็นกริยาเป็นหน่วยหลัก และมีคำนาม	
	อันมีหน้าที่เป็นกรรม ประธาน หรือส่วนเติมเต็ม เป็นหน่วยขยาย.....	56
	พระนามที่มีคำนามทำหน้าที่เป็นประธาน เป็นหน่วยหลัก มีคำกริยา	
	ทำหน้าที่เป็นกริยาเป็นหน่วยขยาย และมีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นส่วน	
	เติมเต็มให้กับกริยา.....	58
	พระนามที่มีสองใจความ กล่าวคือ มีคำนามสองคำ และคำกริยาสองคำ.....	59
	พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์.....	60
	พระนามที่มีคำนามหรือกลุ่มนามทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก และคำกริยา	
	หรือกลุ่มกริยาทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย.....	60
	พระนามที่มีคำกริยาหรือกลุ่มกริยาทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก และคำนาม	
	หรือกลุ่มนามทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย.....	63
	พระนามที่มีคำกริยาหรือกลุ่มกริยาลำดับแรกเป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่	
	เป็นกริยา และมีคำนามหรือกลุ่มนamlำดับท้าย เป็นหน่วยหลัก ทำหน้าที่	
	เป็นประธาน.....	66
	พระนามที่มีกลุ่มนามแรกเป็นหน่วยขยาย และมีคำกริยา	
	ที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก.....	68
	พระนามที่มีคำนาม กริยา และวิเศษณ์ ประกอบกันแต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์	
	ทางไวยากรณ์ในรูปแบบประโยค.....	67
	พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามและคำวิเศษณ์ โดยมีหน่วยหลักหน่วยขยาย.....	70
	พระนามที่ไม่มีคำนามเป็นส่วนประกอบ.....	95
	พระนามที่มีคำกริยาและคำวิเศษณ์เป็นส่วนประกอบ.....	95
	พระนามที่ประกอบด้วยคำวิเศษณ์ล้วน.....	97
	พระนามที่ประกอบด้วยคำกริยาล้วน.....	97
4	ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี.....	100
	ความสัมพันธ์ทางความหมายตามสายราชสกุลของพระนาม	
	พระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี.....	100

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
การใช้คำเดียวกัน.....	101
การใช้คำเดียวกันแต่วิธีการสร้างคำต่างกัน.....	107
การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนหรือเกี่ยวเนื่องกัน.....	113
ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีที่สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม.....	130
ความสัมพันธ์กับพระนามเดิม.....	130
ความสัมพันธ์กับเพศของผู้ที่ทรงเป็นเจ้าของพระนาม.....	131
ความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเป็นพระประยูรญาติแห่งพระมหากษัตริย์หรือ พระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกัน.....	132
ความสัมพันธ์กับลำดับที่แห่งความเป็นพระโอรสธิดา.....	133
ความสัมพันธ์กับอาชีพหรือพระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ.....	134
ความสัมพันธ์กับสถานที่หรือภูมิประเทศที่เกี่ยวข้อง.....	135
ความสัมพันธ์กับวันสำคัญอื่นที่ตรงกับวันประสูติ.....	135
ความสัมพันธ์กับเหตุการณ์อื่นที่เกิดขึ้นร่วมสมัย.....	136
ความสัมพันธ์โดยเลียนแบบนามบุคคลอื่นที่มีชื่อเสียง.....	136
ความหมายตามรูปศัพท์.....	139
ความหมายเกี่ยวกับผู้ปกครอง.....	139
ความหมายเกี่ยวกับวงศ์ตระกูล.....	140
ความหมายเกี่ยวกับความมั่นคง.....	141
ความหมายเกี่ยวกับความดีงาม.....	142
ความหมายเกี่ยวกับเทพเทวดานางฟ้า.....	143
ความหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา.....	144
ความหมายเกี่ยวกับความรู้.....	145
ความหมายเกี่ยวกับท้องฟ้า.....	146
ความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณ.....	146
ความหมายเกี่ยวกับสัตว์.....	148
ความหมายเกี่ยวกับอวัยวะและร่างกาย.....	149

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ความหมายเกี่ยวกับอากัปกริยา.....	150
ความหมายเกี่ยวกับกาลเวลา อายุ.....	151
ความหมายเกี่ยวกับทิศทางสถานที่.....	152
ความหมายเกี่ยวกับขนาด.....	153
ความหมายเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน และสิ่งที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัส.....	153
ความหมายเกี่ยวกับจำนวนตัวเลข ลำดับที่ ครั้งที่.....	154
ความหมายเกี่ยวกับความสว่าง โขติช่วง รุ่งเรือง สุกใส.....	154
ความหมายเกี่ยวกับสี.....	155
ความหมายเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ.....	155
ความหมายเกี่ยวกับชื่อตัวละครในวรรณคดีไทย.....	157
ความหมายเกี่ยวกับยศฐานันดรศักดิ์ หรือตระกูลสูง.....	157
ความหมายเกี่ยวกับโชคลาภ.....	158
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	161
สรุปผลการวิจัย.....	161
อภิปรายผล.....	163
ข้อเสนอแนะ.....	170
บรรณานุกรม.....	171
ภาคผนวก.....	174
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	183

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ ที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ประสบการณ์ อารมณ์ และความรู้สึก มนุษย์กำหนดภาษาขึ้นเพื่อเรียกสิ่งต่างๆ เป็นที่มาของการตั้งชื่อหรือการสร้างคำเพื่อใช้เรียกคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่

ชื่อบุคคลเป็นใช้กล่าวแทนตัวบุคคล ทำให้ทราบว่าบุคคลที่ถูกกล่าวถึงนั้นเป็นใคร นอกจากนี้ชื่อบุคคลยังช่วยบ่งบอกถึงวัฒนธรรม คติความเชื่อและค่านิยมของบุคคลทุกยุคสมัย เพราะอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมส่งผลต่อการใช้ภาษาในการตั้งชื่อคน เช่น คนไทยในสมัยก่อนมักตั้งชื่อทารกให้มี ความหมายน่าเกลียดเพื่อหลอกให้ผีคิดว่าทารกไม่น่ารัก ไม่นำนำไปอยู่ด้วย แต่ในสมัยต่อมาคนไทยมักตั้ง ชื่อทารกให้มีความหมายดีเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของชื่อ ดังที่ ส. วัฒนธรรม (2510: 1) กล่าวว่า “ถ้าผู้ใดมีชื่อดีก็เป็นศรีแก่ตัว ถ้าชื่อชั่วยกทำให้ตัวมัวหมอง”

การตั้งชื่อตามขนานวรรณะถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในการตั้งชื่อของคนไทย ดังที่ สุภาพรณ ณ บางช้าง (2527: 112) กล่าวว่า “ในทุกสมัยชื่อของฝ่ายราชสกุลมีลักษณะการใช้ภาษาที่บ่ง ถึงความเป็นผู้มีฐานะทางสังคมที่สูงกว่าหรือพิเศษกว่าคนสามัญในยุคเดียวกัน และแม้ในราชสกุลเดียวกัน ยังมีความแตกต่างกันในการใช้ภาษาในการตั้งพระนามของเจ้านายต่างฐานันดรศักดิ์” นอกจากนี้โสฬศ เวท (2525: 11) ได้จำแนกกลุ่มของชื่อที่ไม่ควรเลียนแบบไว้ ได้แก่

1. พระนามพระพุทธเจ้าหรือคำที่ใช้สำหรับพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ เช่น ชินสีห์ ภควา อังคิรส เป็นต้น
2. คำที่ใช้เรียกพระพุทธรูปองค์สำคัญ เช่น สิหิงค์ บุษยรัตน์ สัมพรณี เป็นต้น
3. พระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์
4. ชื่อพระที่นั่ง ปราสาท ราชวัง ตลอดจนชื่อเฉพาะของเครื่องราชูปโภค เครื่องต้น เครื่องสูง
5. ชื่อเฉลิมพระยศเจ้านาย แม้ราชทินนามก็ควรละเว้น
6. ชื่อสถานที่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพบูชาของคนทั่วไป

ข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวของเสฐียรพงษ์ วรรณปก (2535: 4) ที่กล่าวว่า “คนไทยเราหลีกเลี่ยงไม่เอาของสูงหรือสิ่งที่เคารพนับถือมาตั้งชื่อลูกหลาน เช่น พระนามพระพุทธเจ้าหรือพระมหากษัตริย์ รวมทั้งพระราชวงศ์ชั้นสูง”

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์มีชนบในการตั้งพระนามต่างออกไปจากการตั้งชื่อของสามัญชน เนื่องจากอิทธิพลทางชนชั้นวรรณะซึ่งเป็นวัฒนธรรมในการตั้งชื่อ ทำให้ชนบหลายประการ ใช้ได้กับการตั้งพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์เพียงเท่านั้น เช่น การตั้งพระนามด้วยคำหลายคำกลายเป็นพระนามที่มีจำนวนมากพยางค์ การตั้งพระนามที่มีหน่วยคำซึ่งให้ความหมายเกี่ยวกับเทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา การตั้งพระนามที่มีหน่วยคำอันแสดงถึงอำนาจ พระเจ้าแผ่นดิน การปกครองและคติความเชื่อแบบเทวราชาหรือแบบธรรมราชา การตั้งพระนามที่มีหน่วยคำบ่งบอกเกี่ยวกับเชื้อสายพระมหากษัตริย์ ราชสกุลวงศ์และบรรพบุรุษ เป็นต้น ชนบเหล่านี้จัดว่าเป็นปัจจัยทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้พระนามของพระบรมวงศานุวงศ์มีลักษณะเฉพาะต่างกับนามของสามัญชน

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ แสดงให้เห็นอัจฉริยภาพทางภาษาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการยืมคำภาษาต่างประเทศ การนำคำมาเรียงกันเป็นพระนามที่มีความหมายดีและมีการบอกลักษณะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ทรงเป็นเจ้าของพระนาม การสะกดศัพท์ด้วยรูปพยัญชนะซึ่งแตกต่างจากที่ปรากฏใช้กันทั่วไป มีความหมายความหมายที่คล้องจองกันตามราชสกุลวงศ์ เป็นต้น

การศึกษาการตั้งพระนามพระบรมวงศานุวงศ์นั้น ย่อมแสดงให้เห็น ลักษณะภาษาและอัจฉริยภาพทางภาษาดังที่กล่าวมา เป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งและไม่มีผู้ใดได้ศึกษาอย่างเป็นจริงจังด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา โครงสร้างและความหมาย เพื่อจะได้เข้าใจวัฒนธรรมทางภาษา ลักษณะภาษา ที่ปรากฏในการตั้งพระนามพระบรมวงศานุวงศ์มากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวิเคราะห์พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี ด้านโครงสร้าง และความหมาย โดยพิจารณาจากอุปศัพท์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ทำให้ทราบลักษณะโครงสร้างและความหมายที่ปรากฏในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าความหมายของพระนามจะทำให้ทราบความสัมพันธ์ในราชสกุลวงศ์ของพระบรมวงศานุวงศ์นั้นอีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาวิเคราะห์พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี ที่อยู่ในสกุลยศพระองค์เจ้าชั้นที่สามขึ้นไป โดยจะศึกษาพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีปรากฏเป็นหลักฐาน
2. ในการศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์จะศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ทางความหมายที่เกิดขึ้นระหว่างพระบิดากับพระโอรสธิดา พระมารดากับพระโอรสธิดา พระบิดาพระมารดากับพระโอรสธิดา และระหว่างพระโอรสธิดาด้วยกัน เพียงเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี ผู้วิจัยจะอ้างตามหนังสือราชสกุลวงศ์ ของ บรรเจิด อินทุจันทร์ยง
2. การวิเคราะห์โครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ ผู้วิจัยจะไม่นำหน่วยคำผูกพัน มาวิเคราะห์ โดยจะพิจารณาว่าเมื่อหน่วยคำผูกพันรวมกับคำใดแล้วคำนั้นจะเป็นเพียงหนึ่งหน่วยคำเท่านั้น

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อและพระนามพระบรมวงศานุวงศ์เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์
 - 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อ
 - 1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์
 - 1.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา
 - 1.4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย
2. รวบรวมพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีจากหนังสือหนังสือ ราชสกุลวงศ์ ของ บรรเจิด อินทุจันทร์ยง

3. วิเคราะห์พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี โดยมีขั้นตอนดังนี้
 - 3.1 วิเคราะห์โครงสร้างภาษาของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี
 - 3.2 วิเคราะห์ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี
4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวិเคราะห์โครงสร้างภาษาและความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อ

คมศร คุณะดิลก (2543: 27-28) กล่าวว่า มูลเหตุแห่งการตั้งชื่อมีสามอย่างคือ อาวัตถิกนาม ได้แก่ชื่อที่ตั้งขึ้นตามที่กำหนดกฎหมาย เช่น แม่โคนมที่เลี้ยงไว้สำหรับบริดนมมีชื่อเรียกว่า "โคนม" เนมิตกนาม ได้แก่ชื่อที่เกิดขึ้นตามเหตุคือลักษณะและคุณสมบัติ เช่น ผู้มีคุณสมบัติได้บรรลุวิชาสามมีชื่อเรียกว่า "ไตรวิชา" อธิสมฺปนนาม ได้แก่ชื่อที่ตั้งขึ้นตามใจชอบคือไม่มีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเครื่องหมาย เช่น ชื่อว่าเจริญศรี เป็นต้น

บางตำราได้อธิบายแตกต่างไปบ้างโดยกล่าวว่าหลักการตั้งชื่อตามหลักพุทธศาสนามีสี่ประการคือ อาวัตถิกนาม หมายถึง การตั้งชื่อตามที่กำหนดได้หรือที่บัญญัติใช้กันตามโลกยธรรม เช่น เด็กหญิง เด็กชาย นาย นาง นางสาว คนแก่ คนอ้วน

ลึงคิกนาม หมายถึง การตั้งชื่อที่บอกเพศชายหญิงไปในตัว เช่น ชายชื่อสมศักดิ์ หญิงชื่อสุดา

เนมิตกนาม หมายถึงการตั้งชื่อโดยคำนึงถึงคุณงามความดีของแต่ละบุคคลที่สั่งสมเป็น

เวลานาน เช่น พระปิยมหาราช

อธิสมฺปนนาม หมายถึง การตั้งชื่อตามความพอใจเมื่ออ่านออกเสียงมีความไพเราะ ไม่เหมือนคนอื่น มีความหมายดี วรริณู เป็นสิริมงคล

ส. วัฒนเศรษฐ (2510: 169-194) กล่าวถึงหลักเกณฑ์การตั้งชื่อบุคคลว่า

- 1) ชื่อบุคคลมีความหมายรู้ได้ในตัวว่าเป็นชายหรือหญิง ชื่อหนึ่งให้มีสามพยางค์เป็นอย่างมาก

2) คำที่ใช้เป็นคำโดดหรือคำผสมก็ได้ โดยคำโดดนั้นอาจมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ เช่น ดี ดิลก หรืออาจเป็นคำที่มีพยางค์เต็มหน้าเข้ามา เช่น กอบ เต็ม ประ เป็น ประกอบ หรือ เป็นคำโดดที่รูปแบบคล้ายคำประสม เช่น ทับทิม หรืออาจเป็นคำที่มีอุปสรรคเต็มมา เช่น นิพนธ์ หรืออาจเป็นคำที่สนธิด้วยสระแล้วเสียงกลายไป เช่น คช + อินทร์ = คเชนทร์ ส่วนคำผสม เช่น ดวงเดือน กิ่งแก้ว แต่ถ้าเป็น ชม (สรรเสริญ) + พู (เกลี้ยมที่หนุนขึ้น) = ชมพู (สี) ซึ่งมีได้มีคำความหมายของสองคำเดิมจะถือชมพูว่าเป็นคำโดดมิใช่คำประสม

3) ชื่อตัวละครในวรรณคดีที่นำมาตั้งเป็นชื่อคนต้องไม่พ้องกับคำสามัญ เช่นไม่ควรนำคำว่า เพื่อนและแพงมาตั้งเป็นชื่อ เพราะคำว่า เพื่อน กับคำว่า แพง ถึงแม้จะเป็นชื่อนางเอกในเรื่องพระลอ แต่คำว่า เพื่อน และ แพง ก็ยังมีความหมายพ้องกับคำสามัญซึ่งเป็นคำนามและคำวิเศษณ์ที่ใช้กันทั่วไป นอกจากนี้ชื่อตัวละครในวรรณคดีนั้นจะต้องเป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง

4) คำโดดกำหนดเป็นชื่อชายสมกับลักษณะที่ได้แต่เดิยเดิดขาด เช่น คำ, จัน (ยกเว้นคำประสมที่เป็นชื่อตัวละครชายในวรรณคดี คำประสมที่ยังแสดงความหมายและคุณสมบัติเป็นชายอยู่ เช่น สมชาย คำผสมที่เป็นชื่อพระอาทิตย์ เช่น ภาสกร คำผสมที่ใช้เรียกศาสตราจารย์ เช่น ทวนทอง) คำประสมกำหนดเป็นชื่อหญิงสมกับความสวยงามอ่อนโยนระดับประดา เช่น จันดี (ยกเว้นคำโดดที่เป็นชื่อตัวละครหญิงในวรรณคดี คำโดดที่แสดงความเป็นเพศหญิงและคุณสมบัติของผู้หญิง เช่น งาม เพราะ เอ็ม นุ่ม คำโดดที่เรียกเครื่องประดับ คำโดดที่เป็นชื่อสัตว์สวยงาม และคำโดดที่เป็นชื่อดอกไม้)

5) ศัพท์บาลีสันสกฤตจะเปลี่ยนไปตามลึงค์ให้สอดคล้องกับเพศเจ้าของชื่อ เช่น เรวัต เรวดี หรือ ศัพท์เดิมเป็นคำคุณซึ่งเป็นชื่อชาย เมื่อเติมเสียง อา มา จะเป็นชื่อหญิง เช่น ภัทร-ภัทรา กิตติ-กิตติมา แต่บางคำก็เติมเสียงไม่ได้ เช่น เนตร เป็น เนตราไม่ได้ เว้นแต่จะประกอบศัพท์ให้เป็น สุเนตร ซึ่งถือว่าเป็นคำคุณ จึงสามารถเติม อา ข้างท้ายเป็น สุเนตรา ได้ (คำนาม กับคำกริยาจะต้องเปลี่ยนเป็นคำคุณจึงจะเติมเสียงท้ายให้เป็นเพศหญิงได้ เช่น ถ้าเป็นนามเดิม อิน ปัจจัย แปลว่า มี แล้วเติมเสียง อี ข้างท้ายให้เป็นเพศหญิง เช่น ญาณ ต้องเปลี่ยนเป็นคำคุณคือ ญาณิน แล้วจึงเติมเสียงเป็นเพศหญิงคือ ญาณินี ถ้าเป็นกริยาเติม อิน ปัจจัยแปลว่า ผู้...โดยปกติ แล้วเติมเสียง อี ข้างท้ายให้เป็นเพศหญิง เช่น ธร-ธาริน-ธารินี เป็นต้น

6) บางชื่อ เสียงเดียวกันแต่ให้ความหมายทางเพศต่างกัน เช่น พุ, สี่ ความหมายเป็นชื่อผู้ชาย แต่ พุด, ศรี ความหมายเป็นชื่อผู้หญิง ให้ถือตามเกณฑ์ความหมายที่จะกำหนดว่าเป็นชื่อชายหรือหญิง และแม้จะเป็นคำเดียวกันและความหมายเหมือนกันแต่ถ้าประสมกับหน่วยคำต่างกันก็จะส่งผลให้ชื่อนั้นบอกลักษณะทางเพศต่างกัน เช่น เพ็ญศรี ชื่อหญิง แต่ ชัยศรี ชื่อชาย เป็นต้น

7) คำใดหนึ่งคำอาจมีมากกว่าหนึ่งความหมาย โดยความหมายที่ต่างกั้ดงกล่าวอาจรวมถึง การแสดงเพศที่ต่างกันตามความหมาย เช่น จัน ถ้าแปลว่าเครื่องประดับจะหมายถึงชื่อเพศหญิง แต่ถ้า แปลว่าเครื่องดักสัตว์ จะหมายถึงชื่อเพศชาย

8) คำแผลง คำเดียวกันจะแผลงก็ขึ้นก็ตามถ้าความหมายไปในทางเดียวกันย่อมเป็นเพศ เดียวกัน เช่น คุณ-คำบุญ-คำนวน เป็นชื่อชาย ประจ บรจ เป็นชื่อหญิง แต่ถ้าแผลงเพื่อใช้ต่าง ความหมายกันก็ไม่จำเป็นต้องได้ความหมายเป็นเพศเดียวกัน เช่น แซ่ม = ยั้มแย้มแจ่มใส เป็นชื่อชาย แต่ถ้าแผลงเป็น แฉล้ม = แซ่มซ้อยดงาม เป็นชื่อหญิง

9) อุปสรรค สามารถเติมให้ศัพท์นั้นกลายเป็นชื่อหญิงไปได้ เช่น ภาพ (ชื่อชาย)-สุภาพ (ชื่อ หญิง) แต่ส่วนใหญ่ไม่ทำให้เพศเปลี่ยนไป เช่น ชัย(ชื่อชาย)-อนุชัย(ชื่อชาย) ชาติ(ชื่อชาย)-อภิชาติ(ชื่อชาย) มาลี(ชื่อหญิง)-สุมาลี(ชื่อหญิง) ชิต(ชื่อชาย)-วิจิต(ชื่อชาย)

จะเห็นได้ว่าวิธีการหรือความนิยมในการตั้งชื่อทั้งหมดที่กล่าวมา มีใช้ในพระนาม พระบรมวงศานุวงศ์หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำใดหรือคำประสม การใช้คำซึ่งกำหนดให้เป็นไป ตามเพศ การใช้อุปสรรคและปัจจัย เป็นต้น แต่หลักนิยมในการตั้งชื่อบุคคลสัมพันธ์กับการตั้งพระนาม พระบรมวงศานุวงศ์ ก็มีบางประเด็นที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น จำนวนพยางค์ที่ชื่อบุคคลมักกำหนดให้มีไม่ เกินสามพยางค์ส่วนพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งมักมีหลายคำหลายพยางค์โดยลดหลั่นกันไปตามชั้น สกุลยศ หรือ การใช้คำที่พ้องกับราชทินนาม คำที่มีความหมายเป็นพระเจ้าแผ่นดิน คำที่เป็นศัพท์ยากและ ลึกซึ้งที่ไม่นิยมตั้งชื่อบุคคลสามัญ ทั้งหมดนี้เนื่องด้วยพระบรมวงศานุวงศ์เป็นผู้ที่ทรงสืบสกุลยศมาจาก พระเจ้าแผ่นดิน มีฐานันดรศักดิ์ที่ต่างจากบุคคลสามัญทั่วไป

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อ

วรารคณา สว่างตระกูล (2540: 62-64) ได้ศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อจริงในเรื่องจำนวน พยางค์ การสร้างคำ ที่มาของภาษา และความหมายตามตัวแปรเพศและอายุ ของคนไทยสามัญชน ในเขต กรุงเทพมหานครพบว่า ในเรื่องจำนวนพยางค์ที่ใช้ในการตั้งชื่อดีั้งแต่ 1-5 พยางค์ แต่ในรายชื่อตัวอย่างมี จำนวน 2 พยางค์มากที่สุด รองลงมาคือจำนวน 3 พยางค์ และมีจำนวน 5 พยางค์น้อยที่สุด แต่เมื่อจำแนก ตามตัวแปรเพศพบว่า ชื่อของเพศชายมีจำนวนพยางค์น้อยกว่าชื่อของเพศหญิง กล่าวคือชื่อของเพศชายมี จำนวน 2 พยางค์มากที่สุด ในขณะที่ชื่อของเพศหญิงมีจำนวน 3 พยางค์มากที่สุด และยังปรากฏว่าชื่อของ เพศชายยังคงมีจำนวนพยางค์น้อยกว่าชื่อของเพศหญิงในกลุ่มอายุเดียวกัน และเมื่อจำแนกตามตัวแปร ของอายุ พบว่าชื่อกลุ่มอายุมากมีพยางค์น้อยกว่าชื่อกลุ่มอายุน้อย โดยชื่อของกลุ่มอายุมากมีจำนวน

2 พยางค์มากที่สุด ในขณะที่ชื่อกลุ่มอายุน้อยมีจำนวน 3 พยางค์มากที่สุด และพบว่าไม่ว่าจะเป็นชื่อกลุ่มชายหญิงที่มีอายุมาก ย่อมมีจำนวนพยางค์น้อยกว่ากลุ่มชายหญิงที่มีอายุน้อย

ในเรื่องการสร้างคำ พบว่าชื่อตัวอย่างเป็นคำผสมมากที่สุด รองลงมาคือคำโดด และเป็นคำผสมน้อยที่สุด โดยพบว่าชื่อเพศชายมีการสร้างคำไม่ซับซ้อนเท่าชื่อเพศหญิง ชื่อเพศชายมีการสร้างคำที่เป็นคำโดดมากที่สุด แต่ชื่อเพศหญิงมีการสร้างคำเป็นคำประสมมากที่สุด และพบว่าไม่ว่าจะเป็นชื่อบุคคลในวัยใดชื่อผู้ชายก็ยังคงมีการสร้างคำซับซ้อนน้อยกว่าชื่อผู้หญิง เมื่อจำแนกตามตัวแปรอายุ พบว่าชื่อของกลุ่มอายุมากเป็นคำโดดมากที่สุด ต่างจากชื่อของกลุ่มอายุน้อยที่เป็นคำผสมมากที่สุด แสดงว่าชื่อของกลุ่มอายุมากมีการสร้างคำที่ซับซ้อนน้อยกว่าชื่อของกลุ่มอายุน้อย

ในเรื่องที่มาของภาษา พบว่าชื่อตัวอย่างไม่ว่าจะเป็นเพศชายและเพศหญิงมาจากภาษาบาลี-สันสกฤตมากที่สุด รองลงมาคือภาษาไทย แต่ในกลุ่มชายหญิงอายุมากชื่อที่มาจากภาษาไทยจะมีมากที่สุด รองลงมาคือชื่อที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ต่างจากชื่อกลุ่มชายหญิงอายุน้อยที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤตมากที่สุด

ในเรื่องความหมาย พบว่าชื่อตัวอย่างมีความหมายเป็นประเภทอำนาจ ชัยชนะ ความเป็นเลิศ ความกล้าหาญ ความงาม และความบริสุทธิ์ เป็นความหมายที่มากที่สุดที่มีเท่ากัน รองลงมาคือความหมายประเภทความเจริญ ชื่อเสียง บุญ มงคล เทพ ความรู้ ความฉลาด ความรัก ความสุข และประเภทดอกไม้ ต้นไม้ ผลไม้ ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าชื่อของเพศชายมีความหมายประเภทอำนาจ ชัยชนะ ความเป็นเลิศ ความกล้าหาญมากที่สุด รองลงมาคือความเจริญ ชื่อเสียง บุญ มงคล เทพ ตามด้วยประเภทความรู้ ความฉลาด ส่วนชื่อของเพศหญิงมีความหมายประเภทความงาม ความบริสุทธิ์มากที่สุด รองลงมาคือความหมายประเภทดอกไม้ ต้นไม้ ผลไม้ ตามด้วยความหมายประเภทความรัก ความสุข แต่เมื่อจำแนกตามอายุ ชื่อกลุ่มอายุมาก มีความหมายประเภทความงาม ความบริสุทธิ์มากที่สุด รองลงมาคือประเภทดอกไม้ ต้นไม้ ผลไม้ ตามด้วยความหมายประเภทความรัก ความสุข แต่ถ้าเป็นชื่อเพศชายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอายุใดชื่อจะมีความหมายประเภทอำนาจ ชัยชนะ ความเป็นเลิศ ความกล้าหาญมากที่สุด ส่วนเพศหญิงไม่ว่าจะวัยใดชื่อจะมีความหมายประเภทความงาม ความบริสุทธิ์มากที่สุด

วิรัช ศิริวัฒนาวิน (2544: 167-172) ได้ศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย ในลักษณะความเป็นมาของการตั้งชื่อ หลักโหราศาสตร์ในการตั้งชื่อ ผู้ที่ตั้งชื่อพร้อมเงื่อนไขในการตั้งชื่อ และความสัมพันธ์ของชื่อบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ดังต่อไปนี้

ในเรื่องความเป็นมาของการตั้งชื่อของคนไทยพบว่า คนไทยสมัยก่อนมักตั้งชื่อทารกให้น่าเกลียด เพื่อไม่ให้ผีต้องการ ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมอินเดียแพร่เข้ามาพร้อมกับ การเผยแผ่พุทธศาสนา และการ

ขยายตัวของสังคมไทย การตั้งชื่อของคนไทยมีความหลากหลายขึ้น เมื่อสังคมไทยได้รับอิทธิพลจาก ค่านิยมของประเทศตะวันตก การตั้งชื่อของคนไทยก็มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป

ในเรื่องวิวัฒนาการของชื่อจริงพบว่า ในด้านจำนวนพยางค์จากสมัยเก่าซึ่งมีจำนวนพยางค์น้อย แต่สมัยใหม่มีจำนวนพยางค์มากขึ้น สมัยเก่ามักเป็นภาษาไทยแต่สมัยใหม่เป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตมากขึ้น สมัยเก่าความหมายเป็นรูปธรรม สมัยใหม่ความหมายเป็นนามธรรมมากขึ้นสะท้อนว่าวิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกลมกลืนกับธรรมชาติน้อยลง ส่วนข้อสังเกตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชื่อจริง จะเห็นว่าระหว่างแต่ละสมัยชื่อคนไทยมีจำนวนพยางค์ยาวขึ้นหรือชื่อยาวขึ้น เพราะชุมชนใหญ่ขึ้น ประชาชนมากขึ้น ชื่อย่อมมีโอกาสซ้ำกันมากขึ้น จึงต้องหาทางให้ชื่อไม่ซ้ำกันด้วยการตั้งชื่อให้ยาว การกำเนิดของชื่อเล่นนั้น มาจากพระนามของเจ้านายมีจำนวนมากพยางค์เรียกไม่สะดวก จึงต้องมีชื่อเล่นไว้เรียก แต่ต่อมาสังคมมีความเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตยสามัญชนเริ่มมีชื่อยาวขึ้น จึงมีชื่อเล่นไว้เรียก ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม ได้ออกประกาศเสนอหลักการตั้งชื่อบุคคลให้เหมาะสมกับเพศ และคนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามจนกลายเป็นธรรมเนียม

ในเรื่องหลักโหราศาสตร์ในการตั้งชื่อพบว่า หลักโหราศาสตร์ในการตั้งชื่อของคนไทยได้แก่ "นามทักษาปกรณ์" แบ่งเป็น 3 หลัก คือ ตั้งชื่อตามอักษรวันเกิด เป็นที่นิยมมากที่สุดเพราะสามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย หลักการตั้งชื่อตามนามกำเนิด และหลักการตั้งชื่อตามนามปีเกิด

ในเรื่องผู้ตั้งชื่อและเงื่อนไขในการตั้งชื่อพบว่า มีบิดามารดา พระภิกษุ ญาติผู้ใหญ่ ผู้รู้ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดของทารก เป็นผู้ตั้งชื่อให้ แต่มีแนวโน้มว่าบิดามารดาจะตั้งชื่อเองน้อยลง และเลือกชื่อจากหนังสือแนะนำการตั้งชื่อกว่าขึ้น ส่วนเงื่อนไขในการตั้งชื่อนั้นมีทั้งเงื่อนไขเพศที่ส่งผลต่อลักษณะของเสียง พยางค์ คำ ความหมาย เงื่อนไขหลักโหราศาสตร์ เงื่อนไขความหมาย ที่แต่เดิมตั้งชื่อทารกให้มีความหมายน่าเกลียดเพราะกลัวผีมาพรากชีวิต แต่ต่อมาเชื่อว่าชื่อจะน้อมนำชีวิตเจ้าของชื่อ จึงตั้งชื่อให้มีความหมายเป็นมงคล เงื่อนไขความไพเราะ ซึ่งใช้เกณฑ์ทางเสียงมาวิเคราะห์ เงื่อนไขความแปลกใหม่ ที่ในปัจจุบันคำนึงถึงมากขึ้น มีทั้งศัพท์ที่แปลก และการสะกดรูปคำที่แปลก เงื่อนไขในการตั้งชื่อบุคคลในครอบครัวให้สัมพันธ์กันในบรรดาสมาชิกหรือสัมพันธ์กับนามสกุล เงื่อนไขเรื่องการเลียนแบบ แต่ก่อนถือว่าการเลียนแบบชนชั้นสูงไม่เหมาะสม แต่เดี๋ยวนี้ก็มี การหันมาเลียนแบบบุคคลชั้นสูงได้บ้าง เช่น การเลียนแบบชื่อเทพเจ้า เงื่อนไขของเสียงที่อาจก่อให้เกิดปัญหา จากการวิเคราะห์ชื่อที่มีลักษณะที่อาจถูกล้อเลียนได้คือ การแปลงเสียงวรรณยุกต์ การเปลี่ยนแปลงพยางค์หรือคำ การเติมคำ การตัดคำ และการผวนคำ

ในด้านความสัมพันธ์ของชื่อบุคคลในครอบครัวเดียวกัน แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ ความสัมพันธ์ทางเสียง ความสัมพันธ์ทางพยางค์ ความสัมพันธ์ทางคำ และความสัมพันธ์ทางความหมาย สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ทางเสียงปรากฏมากที่สุดเพราะตั้งชื่อได้ไม่ยาก ยกเว้นความสัมพันธ์ทางเสียงพยางค์ต้นของทุกพยางค์ นอกจากนั้นยังมีแนวโน้มอีกว่าคนไทยจะตั้งชื่อบุคคลในครอบครัวให้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้รวมถึงความสัมพันธ์ทางเสียงพยางค์ต้นทุกพยางค์ และความสัมพันธ์ทางความหมาย เพราะเป็นการตั้งชื่อให้สัมพันธ์กันได้ยาก

ไสลรัตน์ อิศระเสนีย์ (2546: 61-67) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเดียวกับภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อจริง เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางเสียงและความหมายที่ใช้ในการตั้งชื่อจริง ว่าสามารถแสดงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวระหว่างบิดามารดากับบุตร และระหว่างบุตรกับบุตรได้หรือไม่ ในกรณีที่ชื่อบิดามารดามีความสัมพันธ์กับบุตรสามารถจำแนกออกเป็น บิดากับบุตร มารดากับบุตร บิดากับบุตรชาย บิดากับบุตรหญิง มารดากับบุตรชาย มารดากับบุตรหญิง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือบุคคลในครอบครัวนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมี 7 อำเภอ สุ่มอำเภอละ 1 โรงเรียน

ผลการศึกษาพบว่าชื่อจริงของบิดามารดากับบุตร ไม่ว่าในภาพรวมหรือรายละเอียดมีความสัมพันธ์ทางเสียงน้อยกว่าชื่อจริงระหว่างบุตรกับบุตร และชื่อจริงของบิดากับบุตรชาย มีความสัมพันธ์ทางเสียงมากกว่าบิดากับบุตรหญิง ในทางเดียวกันชื่อจริงของมารดากับบุตรหญิงมีความสัมพันธ์กันทางเสียงมากกว่าชื่อจริงของมารดากับบุตรชาย ในความสัมพันธ์ของเสียงที่ใช้ในการตั้งชื่อจริงพบว่าเสียงพยางค์ต้นแสดงความสัมพันธ์มากที่สุดในกลุ่มบิดามารดากับบุตร ส่วนระหว่างบุตรกับบุตรพบว่าความสัมพันธ์ทางพยางค์มีความถี่สูงเป็นอันดับแรก

ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างชื่อจริงบิดามารดากับบุตร และบุตรกับบุตร ยังพบน้อย แต่เมื่อเปรียบเทียบกันความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างชื่อจริงของบุตรด้วยกันจะมีมากกว่า ความสัมพันธ์ทางความหมายของชื่อจริงระหว่างบิดามารดากับบุตร และชื่อจริงของบิดากับบุตรชายมีความสัมพันธ์ทางความหมายมากกว่าชื่อจริงของบิดากับบุตรหญิง เช่นเดียวกันชื่อจริงของมารดากับบุตรหญิงมีความสัมพันธ์ทางความหมายมากกว่าชื่อจริงของมารดากับบุตรชาย ชื่อของบิดากับบุตร พบว่าจะมีความหมายประเภทอำนาจ ชัยชนะมากที่สุด ส่วนชื่อจริงของมารดากับบุตรพบความหมายประเภทความงามมากที่สุด และจากข้อมูลชี้ให้เห็นว่าชื่อจริงที่มีความสัมพันธ์ของรูปแบบทางความหมายจะแตกต่างกันไปตามเพศ กล่าวคือ ชื่อของบิดากับบุตรชายสัมพันธ์กับความหมายประเภทอำนาจ ชัยชนะ มากที่สุด ส่วนชื่อของมารดากับบุตรหญิงมีความสัมพันธ์ทางความหมายประเภทความงามมากที่สุด

สุชาติ ธาราวาสน์ (2548: 79-160) กล่าวถึงการใช้คำและความหมายในราชทินนามสมณศักดิ์ พระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน โดยในเรื่องของการใช้คำได้แบ่งเป็นสามประเด็นคือ ลักษณะคำ การสร้างคำ และการเรียงคำ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ลักษณะคำ ส่วนใหญ่เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต พบคำที่มาจากเขมร 4 คำ คือ อ่าง ผดุง พนม และสมเด็จพระ เช่น พระครูปริยัติอ่าง พระครูไพโรจน์ผดุงศาสน์ พระครูปัญญาพนมกิจ สมเด็จพระพุฒาจารย์

การใช้คำบาลีสันสกฤตมีทั้งคำที่ใช้รูปคำแยกกันระหว่างภาษาบาลีสันสกฤต กล่าวคือมีใช้ทั้งสองภาษา เช่น บางราชทินนามใช้ เขม บางราชทินนามใช้ เกษม ตัวอย่างคือ พระครูวิริยเมตตคุณ พระครูเกษมบุญญพร ในการจำแนกประเภทของคำพบว่ามียู่สามชนิดคือ คำนาม เช่น พระธรรมวิสุทธิกวี คำคุณศัพท์ เช่น พระเทพโกศล และคำกริยา (ซึ่งในภาษาไทยรับเอาคำนามและคำคุณนามในภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้เป็นคำกริยา) เช่น พระราชธรรมนิเทศ

การสร้างคำ มีการเติมอุปสรรคกับคำนามหรือกริยา เช่น พระครูนิภากรวิมล พระครูวิจารณ์วรวัฒน์ มีการประสมนิบาตกับศัพท์ เช่น พระครูอนนทธรรมคุณ มีการประสมศัพท์กับศัพท์ โดยมีการสมาสแบบสองวิธีคือ สมาสที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำตามวิธีสนธิ เช่น สมเด็จพระญาณสังวร และสมาสที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำตามวิธีสนธิ เช่น สมเด็จพระญาณวโรดม

การเรียงคำ มีการเรียงคำขยายไว้หน้าคำที่ถูกขยาย โดยเรียงเป็นคำคุณศัพท์ขยายคำนาม เช่น พระจุลนายก พระวิสุทธิภัทรธาดา เรียงคำบอกจำนวนขยายคำนาม เช่น พระครูเอกตตรสตาธิคุณ จะเรียงคำนามขยายคำนาม เช่น พระพรหมเมธี พระกิตติสารมุนี พระราชมงคลวุฒาจารย์ การเรียงคำนามหน้าคำกริยา เช่น พระศาสนานุรักษ์ พระครูโพธิธรรมาภิบาล พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล มีการเรียงคำกริยา 1 คำ คำนาม 1 คำ ไว้หน้าคำกริยา เช่น พระครูประดิษฐ์ธรรมรัต มีการเรียงคำคุณศัพท์ 1 คำ คำนาม 1 คำ ไว้หน้าคำกริยา เช่น พระสุนทรกิจจาภิรักษ์ มีการเรียงคำนามหน้าคำคุณศัพท์ เช่น พระธรรมดิลก พระศรีปริยัติโกศล พระปัญญาธรรมคณี มีการเรียงคำคุณศัพท์หน้าคำคุณศัพท์ เช่น พระวิสุทธิโสภณ พระครูวิจิตรวราโกศล มีการเรียงคำคุณศัพท์หน้าคำกริยา เช่น พระครูสุทธาณูวัตร มีการเรียงคำกริยาหน้าคำคุณศัพท์ เช่น พระประสาธน์โสภณ มีการเรียงคำนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ ไว้หน้าคำคุณศัพท์ เช่น พระครูกิตติสุตาราม มีการเรียงคำกริยาหน้าคำนาม เช่น พระพนิตพิณย์ มีการเรียงคำนาม 1 คำ คำกริยา 1 คำ ไว้หน้าคำนาม เช่น พระราชสุตกวี

ผลการวิเคราะห์ความหมาย แบ่งเป็นสองประเด็นคือ ความหมายตามรูปศัพท์ และความหมายที่สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ซึ่งความหมายตามรูปศัพท์สามารถแบ่งออกได้เป็น 8 กลุ่มคือ ความหมายที่เกี่ยวข้อง

กับความรู้สติปัญญา เช่น พระปัญญากรภิ ความหมายที่เกี่ยวกับความดีงาม ความสำเร็จ ความสุข ความเจริญ ความบริสุทธิ์ ความประเสริฐ ความชื่นชมยินดี เช่น พระครูเกษมญาณาท ความหมายที่เกี่ยวกับความรุ่งเรือง แสงสว่าง ความสุขใส ของมีค่าและเครื่องประดับตกแต่ง เช่น พระครูโชติธรรมรังษี ความหมายที่เกี่ยวกับผู้เป็นใหญ่ เป็นหลัก เป็นประธาน เป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ เช่น พระวิสุทธินายก ความหมายที่เกี่ยวกับผู้สั่งสอน ผู้ชี้แจง ผู้แสดงธรรม ผู้เผยแพร่ เช่น พระสุทธิธรรมจารย์ ความหมายที่เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติ ผู้รักษา ผู้ทำภารกิจ ความประพฤติ หน้าที่ เช่น พระสุนทรธรรมสมาจาร ความหมายที่เกี่ยวกับความกว้างใหญ่ กว้างขวาง ยิ่งใหญ่ เช่น พระราชพิศาลมุนี ความหมายที่เกี่ยวกับความสืบเนื่อง พงศ์พันธุ์ เหล่ากอ เช่น พระวิสุทธิธีรพงศ์

จากการวิเคราะห์ความหมายราชทินนามพบว่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ 8 ลักษณะ คือ สัมพันธ์กับชื่อ ฉายา หรือราชทินนามเดิมของพระสงฆ์ เช่น พระเทพประสิทธิโสภณ ชื่อเดิมประสิทธิ์ พระราชรัตนเมธี ฉายาเดิม รตนโชโต พระธรรมกิตติมุนี ราชทินนามเดิม พระราชกิตติโมลี สัมพันธ์กับความรู้ความสามารถหรือคุณสมบัติเฉพาะของพระสงฆ์ เช่น สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี ด้านคำสอนของพระพุทธเจ้า พระเทพภาวนาวิกรม ด้านปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน พระครูเมตตาประสฤทธิกิจ ด้านวิทยาคมและเมตตานิยม สัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ เช่น พระราชธรรมนิเทศ ด้านการศึกษา เทศนาสั่งสอนธรรม พระครูสาทรพัฒนการ ด้านการปกครองดูแล และการประชาสัมพันธ์ สัมพันธ์กับชื่อวัดที่พระสงฆ์จำพรรษา เช่น พระธรรมกิตติมุนี วัดเฉลิมพระเกียรติ สัมพันธ์กับชื่อตำบล อำเภอ หรือ จังหวัด เช่น พระเทพสมุทรโมลี จังหวัดสมุทรสงคราม พระครูเอกตรสตาธิคุณ จังหวัดร้อยเอ็ด พระครูประดิษฐ์บุญสาร อำเภอสารภี สัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ เช่น พระครูสุวรรณวรเขต พระครูบรรพตโชติคุณ พระครูสุทธิชลธาร พระครูพัฒนประจิมเขต สัมพันธ์กับภูมิประเทศในต่างประเทศ เช่น พระราชพุทธิวิเทศ สัมพันธ์กับถาวรวัตถุ ปุชนียวัตถุ ปุชนียสถานของวัด เช่น พระเทพมหาเจติยาจารย์ พระธาตุหริภุญชัย สัมพันธ์กับวาระหรือพิธีสำคัญพิเศษ เช่น พระราชรัชมงคลโกวิท

จากการศึกษาเกี่ยวกับชื่อบุคคลสามัญพบว่าชื่อของเพศชายจะมีจำนวนพยางค์น้อยกว่าเพศหญิงแต่ในทางกลับกันพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์จะไม่มีตัวแปรเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องกับจำนวนคำและจำนวนพยางค์ โดยเห็นว่าตัวแปรที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับจำนวนคำและจำนวนพยางค์จะเป็นสกุลยศ ความสำคัญในตำแหน่งหน้าที่การงาน และการมีพระอิสริยยศที่สูงกว่า ดังนั้นชื่อเจ้าฟ้าชายจะมีจำนวนคำและพยางค์ที่มากกว่าเจ้าฟ้าหญิงเสียด้วยซ้ำ ในด้านความหมายจากการศึกษาชื่อบุคคลสามัญทั้งหมดจะพบว่าความหมายของพระนามพระบรม วงศานุวงศ์ยังมีลักษณะเด่นและแตกต่างอีกประการหนึ่งคือ ความหมายที่เกี่ยวกับอำนาจและสกุลอันเกี่ยวเนื่องกับพระราชหรือสมมติเทพ ในเรื่องความสัมพันธ์ของ

ชื่อบุคคลสามัญในครอบครัวเดียวกันจะพบว่าในครอบครัวเดียวกันมีความสัมพันธ์กันทางเสียง คำ และความหมาย ทั้งบิดากับบุตร มารดากับบุตร โดยชื่อบิดามักมีความสัมพันธ์กับชื่อบุตรชาย และชื่อมารดามักมีความสัมพันธ์กับชื่อบุตรหญิง และบุตรกับบุตรด้วยกันเอง แต่พระนามพระบรมวงศานุวงศ์มีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนมากกว่าเนื่องจาก พระนามพระบรมวงศานุวงศ์มีคำและพยางค์มาก โอกาสที่เกิดคำซ้ำ หรือเกิดเสียงซ้ำ ความหมายซ้ำย่อมมีมากขึ้น โดยมากมักเกิดระหว่างพระนามบิดาและพระโอรสธิดาหรือระหว่างพระนามโอรสธิดาด้วยกันเอง นอกจากนี้ราชสกุลของพระบรมวงศานุวงศ์ยังมีขนาดใหญ่กว่าครอบครัวของสามัญชนทั่วไป ทำให้ความสัมพันธ์ของพระนามโอรสธิดายังสามารถจำแนกได้ตามการรวมหรือมิได้รวมพระโสทรได้อีกด้วย

ส่วนการศึกษาความหมายในราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์พบว่ามีความคล้ายกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในด้านการใช้คำบาลีสันสกฤต โครงสร้างคำ และความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะบุคลิก หน้าที่การงาน ความสามารถ ของผู้เป็นเจ้าของนามนั้นๆ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชื่อบุคคลทั้งหมดจึงมีความสำคัญต่อปริญญานิพนธ์นี้ทั้งในด้านการศึกษาคำ ความหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างสกุลวงศ์

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2472: 1-20) ทรงกล่าวว่า สกุลยศของเจ้านายนั้น บรรดาผู้ที่เกิดในราชตระกูลจะเป็นราชบุตร ราชธิดา หรือราชนัดดาก็ตามย่อมเรียกว่าเจ้า ในสยามประเทศเจ้าที่สกุลยศชั้นสูงนั้นเรียกเจ้าฟ้า คำนี้มาจากคติเดิมของไทย เรียกเทวดาว่าผีฟ้า จึงเรียกเจ้านายของตนว่าเจ้าฟ้า ตรงกับที่เรียกกันว่า สมมติเทวราช ยศนี้เกิดในไทยใหญ่ก่อนโดยแต่ก่อนพวกไทยใหญ่เรียกพระราชว่า เจ้าฟ้า แต่ไทยชาวสยามเรียกเจ้าผู้ครองเมืองว่า ขุน หรือขุนหลวง ยศเจ้าฟ้าปรากฏในสยามประเทศเมื่อพ.ศ.2111 โดยพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองตั้งสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชให้เป็นเจ้าฟ้าสองแคว เป็นนามตำแหน่งผู้ครองเมืองประเทศราช ซึ่งตรงกับคำว่า พระเจ้าพิชฌุโลก ต่อมาคำว่าเจ้าฟ้าปรากฏบนหนังสือราชการของไทยเป็นครั้งแรกในพระราชกฤษฎีกาของสมเด็จพระเอกาทศรถ อยู่ในกฎหมายพระกบฏศึก ตั้งเมื่อปีมะเส็ง จุลศักราช 955 โดยในราชกฤษฎีกานั้นเรียกพระนามสมเด็จพระนเรศวรว่า "สมเด็จพระบรมบาทมงกุฎลักษณะ อัครบุริโสดม บรมหน่อรา เจ้าฟ้านเรศวรเชษฐาธิปัตย์" คำว่าเจ้าฟ้าในพระนามนี้ก็ยังคงหมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนคำว่าเจ้าฟ้าที่เป็นสกุลยศสำหรับพระราชกุมาร

ปรากฏครั้งแรกในหนังสือ พระราชพงศาวดารสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ เรียกพระราชโอรสว่า เจ้าฟ้าสุทัศน์ เจ้าฟ้าศรีเสาวภาคย์ ต่อมาในสมัยพระเจ้าปราสาททอง ได้มีพระราชกำหนดแน่นอนว่า พระราชโอรสธิดาที่พระมารดาเป็นเจ้า มีราชสกุลยศเป็นเจ้าฟ้า เจ้าฟ้ายังมีอีกชั้นซึ่งเป็นราชนัดดาที่มารดาเป็นเจ้าฟ้า พระโอรสธิดาย่อมเป็นเจ้าฟ้าอย่างมารดา ซึ่งเจ้าฟ้าชั้นนี้ปรากฏครั้งแรกในแผ่นดินพระเจ้าท้ายสระคือ เจ้าฟ้าหญิงสังวาลย์ และเจ้าฟ้าชายจืด ซึ่งเป็นพระโอรสธิดาของพระองค์เจ้าแก้วและเจ้าฟ้าเทพราชธิดาศักดิ์เจ้าฟ้ามีสองชั้น ชั้นที่ 1 เจ้าฟ้าซึ่งพระมารดาเป็นพระอัครมเหสีหรือเป็นราชธิดา เรียกกันว่า ทูลกระหม่อม ชั้นที่ 2 เจ้าฟ้าซึ่งพระมารดาทรงศักดิ์รองลงมา เรียกกันว่า สมเด็จ

ราชสกุลยศรองลงมาจากเจ้าฟ้า คือ พระองค์เจ้า มีสามชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 คือพระราชบุตรและพระราชธิดาอันเกิดด้วยพระสนม ตรงกับที่เรียกในกฎหมายเทียบบาลว่า พระเยาวราช ชั้นที่ 2 คือราชนัดดาซึ่งพระบิดาเป็นเจ้าฟ้าและพระมารดาเป็นเจ้า พระโอรสธิดาของพระมหาอุปราช ชั้นที่ 3 คือพระราชนัดดาซึ่งพระบิดาและพระมารดาเป็นพระองค์เจ้าด้วยกัน หรือพระบิดาเป็นเจ้าฟ้าชั้นที่ 1 แต่มารดามีได้เป็นเจ้า

ราชสกุลยศรองแต่พระองค์เจ้าลงมาเป็นหม่อมเจ้า คือพระโอรสธิดาของเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้าโดยสกุลยศ ราชสกุลยศชั้นรองหม่อมเจ้าลงมาเป็นหม่อมราชวงศ์ คือโอรสธิดาพระองค์เจ้าตั้ง และโอรสธิดาของหม่อมเจ้า ราชสกุลยศหม่อมราชวงศ์สงสัยว่าเป็นของเดิมเข้าใหม่ ปรากฏใช้ในราชการเมื่อรัชกาลที่ 4 กรุงรัตนโกสินทร์ และคำว่าหม่อมหลวงมีในประกาศรัชกาลที่ 4 ออกเมื่อปีขวดจุลศักราช 1226 (พ.ศ.2407)ว่า “หม่อมราชวงศ์ที่ในข้าราชการเรียกว่าหม่อมหลวง ที่ไพร่ก็เรียกว่าเจ้า” ดูตามนี้หม่อมหลวงกับหม่อมราชวงศ์เหมือนจะเป็นชั้นเดียวกัน ถึงรัชกาลที่ 5 จึงโปรดให้เรียกบุตรหม่อมราชวงศ์ว่าหม่อมหลวง

อิสริยยศ คือ ยศที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสถาปนาเจ้านายให้มีศักดิ์สูงขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2001 บัญญัติว่าพระราชกุมารอันเกิดด้วยพระอัครมเหสีมียศเป็นสมเด็จหน่อพระพุทธเจ้า พระราชกุมารอันเกิดแต่แม่หยั่วเมืองเป็นพระมหาอุปราช” ตามที่ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารพระราชกุมารที่เรียกว่าสมเด็จหน่อพระพุทธเจ้ามีแต่พระองค์เดียวคือ สมเด็จพระบรมราชาหน่อพุทธางกูร เป็นรัชทายาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ต่อมาพระราชกุมารที่เป็นรัชทายาทเรียกว่าพระมหาอุปราชทั้งนั้น อิสริยยศรองพระมหาอุปราชาคือ “พระ” ใช้ตามแบบราชประเพณีกรุงสุโขทัยที่มีปรากฏคำนี้ในศิลาจารึกว่า พระรามคำแหง ส่วนอิสริยยศชั้นพระนามว่า พระ ที่ใช้ในกรุงศรีอยุธยา เช่น พระราเมศวร พระนเรศวร พระมหินทร ที่เป็นหญิง เช่น พระสุริโยทัย พระวิสุทธิกษัตริย์ พระเทพกษัตริย์

ประเพณีเรียกพระนามเจ้านายเป็นกรมต่างๆเพื่อง่ายปรากฏสมัยพระนารายณ์มหาราช ทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าศรีสุพรรณ เป็นเจ้ากรมหลวงโยธาเทพ และ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า

สุดาวดี เป็นเจ้ากรรมหลวงโยธาเทพ ซึ่งจากหลักฐานที่ปรากฏการเรียกพระนามเจ้านายเป็นนามกรรมนี้ทำให้พิจารณาได้ว่า ประเพณีเดิมที่สถาปนาเจ้านายเป็น พระ เล็กใช้มาแต่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ต่อมาในสมัยสมเด็จพระเพทราชาได้เลิกประเพณี กินเมือง (มีเมืองส่วยขึ้นในพระองค์เจ้านาย) เปลี่ยนเป็นตั้งกรมอยู่ในราชธานี โดยได้ทรงตั้งหลวงสรศักดิ์พระราชโอรสเป็นพระมหาอุปราชและให้ประทับอยู่ที่วังจันทรถาม ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นพระราชวังบวรสถานมงคล และนำชื่อวังนี้เป็นชื่อเรียกข้าราชการที่ขึ้นในพระมหาอุปราชว่า กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ต่อมาได้ตั้งนายจบกษประสิทธิ์ศิลป์ ทรงบาศขวา ให้เป็นเจ้ามโหรียศชั้นสูงรองจากพระมหาอุปราชและให้ประทับอยู่ที่วังหลัง เรียกนามวังหลังว่า พระราชวังบวรสถานพิมุข และเอาชื่อวังนี้เรียกข้าราชการที่ขึ้นในวังหลังว่า กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อออกพระนามเจ้านายต่างกรม ใช้ขึ้นคำว่า เจ้า ก่อน เช่น เจ้ากรมหมื่นสุรินทรรักษ์

อิสริยยศเจ้านายต่างกรมครั้งกรุงศรีอยุธยา และกรุงธนบุรี มีให้เห็น 4 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 กรมพระ เป็นอิสริยยศสำหรับสมเด็จพระพันปีหลวง พระมหาอุปราช และวังหลัง ชั้นที่ 2 กรมหลวง เป็นอิสริยยศสำหรับพระมเหสี กรมหลวงมีแต่พระองค์หญิง ชั้นที่ 3 กรมขุน เป็นอิสริยยศสำหรับเจ้าฟ้าราชกุมาร ชั้นที่ 4 กรมหมื่น เป็นอิสริยยศสำหรับพระองค์เจ้า ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงตั้งต่างกรมตามชั้นยศซึ่งบัญญัติมาแต่กรุงศรีอยุธยา ผิดกับตามพฤติการบ้างเล็กน้อย คือ

- 1) กรมพระ ทรงตั้งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลและกรมพระราชวังบวรสถานพิมุขตามแบบเดิม แต่ทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ 2 พระองค์เป็นกรมพระ เทียบด้วยกรมพระเทพามาตย์พระราชชนนี
- 2) กรมหลวง ทรงตั้งเจ้าฟ้าที่เป็นชั้นใหญ่ ทั้งพระองค์ชายและพระองค์หญิง
- 3) กรมขุน ทรงตั้งเจ้าฟ้าที่เป็นชั้นเล็ก แล้วจึงเลื่อนเป็นกรมหลวง พระองค์เจ้าที่เป็นกรมหมื่นแล้วเลื่อนเป็นกรมขุนก็มี
- 4) กรมหมื่น ทรงตั้งพระองค์เจ้า

ต่อมาในรัชกาลที่ 2 ทรงตั้งและเลื่อนอิสริยยศเจ้านายต่างกรมอนุโลมตามระเบียบอย่างสมัยรัชกาลที่ 1 แก่ไขแต่กรมสมเด็จพระบรมราชชนนีให้เรียกว่า กรมสมเด็จพระ ถึงรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าเป็นได้จนกรมหลวง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงตั้งพระองค์เจ้าต่างกรมผู้ใหญ่เป็น กรมสมเด็จพระ เป็นชั้นสูงพิเศษขึ้นอีกชั้นหนึ่ง และโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าเป็นได้จนสมเด็จพระอิสริยยศต่างกรมทุกชั้นจึงเป็นได้ทั้งเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้า ผิดกันแต่เจ้าฟ้าแรกรับกรมขุน พระองค์เจ้าแรกรับเป็นกรมหมื่น

อิสริยยศรองต่างกรมลงมา เป็นพระองค์เจ้า ที่เรียกกันว่า พระองค์เจ้าตั้ง โดยการสถาปนาหม่อมเจ้าขึ้นเป็นพระองค์เจ้า และอาจได้เลื่อนเป็นกรมหมื่น กรมขุน และกรมหลวงในที่สุด แต่อิสริยตายเป็นหม่อมราชวงศ์อยู่ตามสกุลศักดิ์เดิม อิสริยยศรองจากชั้นพระองค์เจ้าตั้งลงมา คือหม่อมราชนิกุล ซึ่งในทำเนียบศักดินาครั้งกรุงศรีอยุธยาเรียก เจ้า เช่น เจ้ารามมพ เจ้าศุเทพ เจ้าเทวธิดา ในหนังสือพระราชพงศาวดารตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาแผ่นดิน สมเด็จพระเพทราชา เดิมคำว่า พระ เพิ่มอีกหนึ่งคำ เช่น เจ้าพระพิชัยสุนทร แต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงตั้งราชนิกุลโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำว่า “พระ” นำชื่อ เช่น พระอนุรุทธเทวา ในรัชกาลที่ 2 ทรงตั้งพระอิสริยยศเจ้ากรุงธนบุรีให้เป็น พระพงศาวรินทร พระอินทรอภัย ในรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำ “พระ” ใช้คำ “หม่อม” แทน เช่น หม่อมราโชทัย หม่อมเทวธิดา เป็นต้น

เทพ สุนทรสารพูล (2534: 32-134) กล่าวว่า พระนามพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 2 ซึ่งพระราชทานนามกรมในรัชกาลที่ 3 นั้น เรียกว่าไพเราะคล้องจองกันอย่างดี เช่น กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ กรมหลวงมหิศวรินทราเมศร์ กรมพระเทเวศร์วัชรินทร์ กรมหลวงสรรพศิลป์ปรีชา กรมหลวงวงศาธิราชสนิท กรมขุนสถิตย์สถาพร กรมหมื่นถาวรรวยศ ในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งพระราชทานกรมในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็มีพระนามกรมคล้องจองอย่างไพเราะ เช่น กรมหมื่นวิษณุภาณุมาศ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ กรมหลวงพระนเรศวรฤทธิ์ กรมหลวงพิชิตปรีชากร กรมหลวงอดิศรอุดมเดช เป็นต้น ต่อมาพระนามกรมพระเจ้าลูกเธอในสมัยรัชกาลที่ 5 นอกจากการตั้งพระนามตามหลักทักษาปกรณ์แล้ว ยังต้องตั้งตามนามเมืองให้ลงตัวกับหลักนามทักษาปกรณ์ดังกล่าวอีกด้วย เช่น กรมหลวงชุมพรเขตต์อุดมศักดิ์ ประสูติวันอาทิตย์ ขึ้นต้นด้วย ช วรรคเดช เป็น สีนาม และเป็นพระนามกรมที่ไม่มีอักษรที่เป็นกาลกิณีอยู่

ศุภกิจ นิมมานนรเทพ (2538: 10 -13) กล่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายพระราชวงศ์ใดขึ้นทรงกรมนั้น แล้วแต่พระราชอัธยาศัย ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ เพียงแต่เคยมีแบบอย่างในสมัยก่อนที่ปฏิบัติกันมาเท่านั้น เช่น ราชวงศ์ชั้นเจ้าฟ้า ถ้าได้ทรงกรมต้องเป็นกรมขุน แต่ก็มีเจ้านายชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้า กลับได้ทรงกรมเริ่มแรกที่กรมหมื่น เช่น สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ได้ทรงกรมเป็นกรมหมื่นพิฆเณศวรสวรรค์สาธิต โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงตั้งพระราชโอรสให้ทรงกรมเพียงกรมหมื่นเป็นการถ่อมพระองค์ ราชประเพณีสถาปนาเจ้านายขึ้นทรงกรม เริ่มแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช โดยสถาปนากรมหลวงโยธาเทพ และ กรมหลวงโยธาเทพ การเริ่มทรงกรมที่กรมหลวงที่เดียวนั้น นับว่าสูงกว่าเกณฑ์ปกติทั่วไป เว้นแต่เจ้านายที่มีพระชันษาสูงกว่าพระเจ้าแผ่นดิน เช่น ในตอนปราบดาภิเษกตั้งราชวงศ์จักรีนั้น สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงตั้งพระเจ้าพี่นางเธอสองพระองค์ขึ้นทรงกรมเป็นชั้นกรมพระ

เจ้านายที่ทรงกรมไม่ว่าจะเป็นระดับกรมหมื่น กรมขุน กรมหลวง กรมพระ กรมสมเด็จพระหรือสมเด็จพระพระยาจะมีประกาศกำหนดศักดินาในพระสุพรรณบัฏว่าจะโปรดเกล้าฯ ให้มีศักดินากี่ไร่ โดยกรมหมื่นย่อมน้อยกว่ากรมขุนตามลำดับขึ้นไป ในสมัยโบราณการทรงกรมเป็นรูปธรรม โดยเจ้านายผู้ได้รับสถาปนาจะทรงมีอำนาจในการบังคับบัญชาผู้คนในสังกัดอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีขุนนางข้าราชการมารับสนองกรม ตั้งแต่ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหบาญชีกรม ถ้าเจ้านายได้ทรงกรมสูง เช่น กรมพระ หรือกรมพระยา เจ้ากรมจะมีบรรดาศักดิ์เป็นคุณพระหรือพระยาตามไปด้วย ในยุคกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงธนบุรีการทรงกรมสูงสุดมีเพียงชั้นกรมพระ คือ กรมพระราชวังบวรสถานมงคล กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข กรมพระเทพามาตุ เจ้านายผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิในการขึ้นทรงกรมเท่ากัน เว้นแต่กรมพระเทพามาตุ ที่สงวนไว้เฉพาะเจ้านายผู้หญิง และได้แต่เฉพาะองค์เดียวในรัชกาลที่ 1 โดยตำแหน่งนี้หมายถึงพระราชชนนี

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิยมหาราชเสด็จประพาสยุโรป ทรงพบเห็นพระนามตามตำแหน่งเจ้านายฝรั่งถึงสถานที่ซึ่งปกครองอยู่หรือไม่ก็ใช้นามเมือง แคว้น ชื่อสถานที่มาตั้ง เช่น ปรินซ์ ออฟ เวลส์, ดยุก ออฟ ยอร์ก, ลอร์ด ออฟ นีอิตติ้งแฮม, บารอน ออฟ บาวาเรีย (เยอรมัน) ฯลฯ พระนามพระอิสริยยศพระราชโอรสและพระราชธิดาในรัชกาลที่ 5 จึงใช้ชื่อเมืองทั้งนั้นเช่น กรมขุนเทพทวารวดี กรมขุนมหิสสรยศขลา กรมขุนพิษณุโลกประชานาถ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม กรมขุนศรีรัตนโกสินทร์ กรมขุนเพชรบุรีราชสิรินธร กรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกัญญา กรมขุนสุพรรณภาควดี (ซึ่งเป็นพระราชธิดาชั้นพระองค์เจ้าเพียงองค์เดียวที่ได้ทรงกรมเนื่องจากเป็นพระราชธิดาองค์แรก) นอกจากนี้ยังมีเจ้านายทรงกรมชุดหลังที่มีการเปลี่ยนชื่อพระนามกรมของพระบิดา เช่น กรมหมื่นอดิศรอุดมศักดิ์ (อดิศรอุดมเดช) กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ (เทวะวงศ์วโรปการ) กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (นราธิปประพันธ์พงศ์) กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (พิทยลาภพฤฒิธาดา) กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิต (นครสวรรค์พินิต) เจ้านายทั้งห้าศักดิ์เดิมเป็นชั้นหม่อมเจ้า ต่อมาได้เลื่อนเป็นพระองค์เจ้า ภาษาปากเรียกว่าพระองค์เจ้าตั้ง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสันนิษฐานว่านายกรัชมณฑริกัมพูชา มีพระนามว่า กรมหลวงนโรดมรณฤทธิ์ เป็นเพราะกัมพูชาได้แบบฉบับจากไทยตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

สุปัญญา ชมจินดา (2548: 84-93) กล่าวว่า คำนำพระนามเจ้านายเป็นคำที่บอกความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายที่ใช้คำนำพระนามนั้นกับพระมหากษัตริย์ว่าเป็นพระราชโอรสพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์หรือของกรมพระราชวังบวรฯ เป็นพระโอรสธิดาของเจ้าฟ้าหรือของพระองค์เจ้า

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำนำหน้าพระนามว่า พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ เป็นคำนำพระนามพระราชโอรสพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีการสถาปนาพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลก่อนให้เป็นเจ้าต่างกรม

เช่น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี พระเจ้าราชวรวงศ์เธอกรมขุนราชสีหวิกรม ฯลฯ ซึ่งภายหลังในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเปลี่ยนค่านำพระนามพระราชโอรสพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลก่อนว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ตามสกุลยศ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ค่านำพระนามเจ้านายทางวังหน้า มีการใช้คำว่าพระเจ้าวรวงศ์เธอ เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นบวรวิชัยสุนทร ในกรมพระราชวังบวรมหาด้านนุรักษ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นบวรวิไชยชาญ ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอานุกาพิศาลศักดิ์ ในกรมพระราชวังบวรมหาดิศาลพลเสพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นสิทธิสุขุมการ ในกรมพระราชวังบวรมหาด้านนุรักษ์ และในสมัยเดียวกันยังพบค่านำพระนามพระวรวงศ์เธอ กับเจ้านายทางกรมพระราชวังบวรฯ วังหน้าด้วย เช่น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอิศราพงศ์ ในกรมพระราชวังบวรมหาดิศาลพลเสพ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเปลี่ยนค่านำพระนามพระราชโอรสพระราชธิดาในกรมพระราชวังบวรฯ วังหน้า ในสมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 รัชกาลที่ 3 รัชกาลที่ 4 เป็นพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระราชโอรสพระราชธิดาในกรมพระราชวังบวรฯ วังหน้า ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นพระบรมวงศ์เธอ เช่น พระบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นชาญไชยบวรยศ ในกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ต่อมาคำว่าพระเจ้าวรวงศ์เธอและพระวรวงศ์เธอ ได้กลายมาเป็นค่านำพระนามพระเจ้าหลานเธอที่เป็นพระราชนัดดาและพระราชภาติยะในสมเด็จพระปิยะมหาราช เช่น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตร พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ฯลฯ ซึ่งเป็นพระราชนัดดา ส่วนที่เป็นพระราชภาติยะเช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสวตวงศรวาวัตร ในสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑามณี กรมพระจักรพรรดิพงษ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านิพนธ์ภาณุพงศ์ ในสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าล่อม ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมพระสุทธาภรณ์ราชประยูร ต่อมาสถาปนาเลื่อนขึ้นเป็น พระบรมมโหยิกาเธอ กรมสมเด็จพระสุทธาภรณ์ราชประยูร ดังนั้นกรมสมเด็จพระสุทธาภรณ์ราชประยูร จึงมิได้มีค่านำ พระนามเป็นพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ซึ่งเป็นค่านำพระนามพระราชโอรสธิดาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวตามราชตระกูล แต่เนื่องจากกรมสมเด็จพระสุทธาภรณ์ราชประยูรทรงทำนุบำรุงสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งแต่แรกประสูติตั้งเช่นพระชนนี

จึงโปรดเกล้าฯให้ใช้คำนำพระนาม พระอัยยิกาเธอ นอกจากนี้ยังมี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระปวเรศวริยาลงกรณ์ ในกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์ เป็นที่น่าสังเกตว่า กรมสมเด็จพระปวเรศวริยาลงกรณ์ มิได้ใช้คำนำพระนามว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ซึ่งเป็นคำนำพระนามพระราชโอรสธิดาในวังหน้า แต่กลับใช้คำนำพระนามว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เนื่องจากทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ของรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งทรงผนวชจึงโปรดให้มีคำนำพระนามว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เหมือนดังทรงเป็น อา ของพระองค์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเปลี่ยนคำนำพระนาม พระราชโอรสพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลก่อนว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ตามสกุลยศ และระบุชั้นตามรัชกาลที่เป็น เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ/พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1 ชั้น 2 ชั้น 3 ชั้น 4 ตามลำดับ ส่วนพระราชโอรสธิดาในกรมพระราชวังบวรให้เลิกใช้คำว่าพระเจ้าบรมวงศ์ (สำหรับเจ้านายวังหน้ารัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4) และพระบวรวงศ์ (สำหรับเจ้านายวังหน้ารัชกาลที่ 5) ให้ใช้ คำว่า พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ และพระราชวรวงศ์เธอ แทน นอกจากนี้ในรัชสมัยดังกล่าวยังมีการสถาปนาหม่อมเจ้าเป็นพระองค์เจ้าโดยให้มีคำนำพระนามเป็นพระเจ้าวรวงศ์ ในทีเดียวโดยมีต้องเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าก่อน เช่น ทรงสถาปนาหม่อมเจ้าจุลจักรพงษ์ เป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาหม่อมเจ้าขึ้นเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ที่เดียวคล้ายในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยสถาปนาหม่อมเจ้าอาภาพรณี เป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรณี

ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงสถาปนาหม่อมเจ้าภายหลังสิ้นชีพิตักษัยเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า 2 พระองค์ คือ สถาปนาหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต เป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดี รังสิต สถาปนาหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ เป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ

ต่อมาได้ทรงสถาปนาหม่อมเจ้าขึ้นเป็นพระองค์เจ้าหลานเธอ โดยทรงสถาปนาหม่อมเจ้าสิริวัฒนวี ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร เป็นพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัฒนวินาริรัตน์

นอกจากนี้ได้ทรงสถาปนาสามัญชนขึ้นเป็นพระองค์เจ้าสามพระองค์ คือ ทรงสถาปนาสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช (หม่อมราชวงศ์ชื่น นพวงศ์) เป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 13 ทรงสถาปนาหม่อมหลวงโสมนวลี กิตติยากร เป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมนวลี พระวรชายา ต่อมาทรงได้รับการเฉลิมพระนามเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมนวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ ทรงสถาปนา

หม่อมศรีรัศมิ์ มหิดล ณ อยุธยา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เป็น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

อย่างไรก็ตามการสถาปนาสามัญชนขึ้นเป็นเจ้ามีมาแต่ครั้งเริ่มสถาปนาพระราชวงศ์จักรี เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนา หม่อมมุก พระภักดาพระองค์เจ้ากุ พระเจ้าน้องนางเธอ เป็น กรมหมื่นนรินทรพิทักษ์ ทรงสถาปนา หม่อมเรือง (พระภราดาพร้อมสาบานกับ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท) ขึ้นเป็นเจ้าบำเรอภูธร และเลื่อนเป็นกรมหมื่นสุนทรภูเบศร์ และ กรมขุนสุนทรภูเบศร์ แต่การสถาปนาเจ้าที่ขึ้นจากสามัญชนในรัชกาลที่ 1 มิได้ถือเป็นผู้มีเชื้อสายในราชสกุล ดังเช่นการสถาปนาสามัญชนเป็นเจ้าในรัชกาลปัจจุบัน ที่สถาปนาขึ้นเป็นเจ้าโดยทางสกุลยศไปพร้อมกับ ทางพระอิสริยยศ เช่น หม่อมศรีรัศมิ์ มหิดล ณ อยุธยา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นเจ้าทางสกุลยศขึ้นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า และมี พระอิสริยยศเป็นพระวรชายา เป็นต้น

อุปกิตศิลปสาร (2546: 163-168) กล่าวว่า เจ้านายที่ใช้พระนามเดิมนั้น คือเจ้านายที่ไม่ได้ทรง กรม หรือดำรงตำแหน่งอันสูงซึ่งได้รับสถาปนาพระราชทินนามใหม่ เช่น ตำแหน่งสมเด็จพระพันปีหลวง คำ สามานยนามที่นำหน้าพระนามเดิมเจ้านายตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป มี 2 คำ คือ คำต้นบอกเครือญาติ คำที่สองบอกชั้นเจ้านาย

1. คำสามานยนามบอกเครือญาตินั้น เรียกว่าตำแหน่งพระบรมวงศานุวงศ์ มีดังนี้

1.1 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ คือพระราชโอรส/ธิดาในพระเจ้าแผ่นดินรัชกาลก่อน ซึ่งจะต้องเป็น ชั้นพระราชปิตุลา/ปิตุจฉา หรือ พระราชมาตุลา/มาตุจฉา ขึ้นไป ถ้าเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ 1 ใช้ว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น 1 ในรัชกาลที่ 2 ใช้ว่าชั้น 2 ตามลำดับ ถ้าสำหรับเจ้าฟ้า ใช้ว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

1.2 พระเชษฐา/พระอนุชา ใช้ว่า พระเจ้าพี่ยาเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ ถ้าเป็นพระภคินี ใช้ว่า พระเจ้าพี่นางเธอ พระเจ้าน้องนางเธอ สำหรับเจ้าฟ้าใช้คำว่า สมเด็จ เติมข้างหน้า

1.3 ชั้นพระราชโอรสใช้ว่า พระเจ้าลูกยาเธอ พระราชธิดาใช้ว่า พระเจ้าลูกเธอ สำหรับเจ้าฟ้า ใช้คำว่า สมเด็จ เติมข้างหน้า

1.4 ชั้นโอรสเจ้าฟ้าที่ดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้ามาแต่เดิม หรือหม่อมเจ้าที่ทรงสถาปนา พระยศเป็นพระองค์เจ้าขึ้นเป็นพิเศษ ใช้ว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ

1.5 พระโอรสพระราชวังบวรฯ รัชกาลที่ 5 ใช้ว่า พระราชวรวงศ์เธอ ถ้าพระโอรสพระราชวัง บวรฯ รัชกาลที่ 4 ใช้ว่า พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ

1.6 หม่อมเจ้าที่ทรงสถาปนาเป็นพระองค์เจ้า ใช้ว่า พระวรวงศ์เธอ

2. คำสาบานยมนาที่บอกชั้นเจ้านาย มี 3 ชั้น คือ

2.1 เจ้าฟ้า คือ พระราชโอรสพระเจ้าแผ่นดินที่พระมารดาเป็นเจ้าด้วยกัน

2.2 พระองค์เจ้า คือ พระราชโอรสพระเจ้าแผ่นดินหรือพระราชวังบวร พระโอรสของเจ้าฟ้า และหม่อมเจ้าที่ทรงสถาปนาเลื่อนพระยศขึ้น

2.3 หม่อมเจ้า คือพระโอรสของพระองค์เจ้าที่ดำรงพระยศมาแต่เดิม

เมื่อกล่าวถึงพระนามจะกล่าวคำสาบานยนาบอกเครื่องญาติ + สาบานยนาบอกชั้นเจ้านาย + พระนามเดิม ดังนี้

“ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า (พระนามเดิม)”

“ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า (พระนามเดิม) ”

แต่หม่อมเจ้า ไม่ต้องมีสาบานยนาบอกเครื่องญาติมีแต่สาบานยนาบอกชั้นเจ้านาย ดังนี้ หม่อมเจ้า (พระนามเดิม) อนึ่งมักใช้พระนามพระบิดาไว้ข้างท้ายด้วย ดังนี้ หม่อมเจ้า (พระนามเดิม) ใน พระเจ้าพี่ยาเธอ พระองค์เจ้า (พระนามเดิม) สำหรับเจ้านายฝ่ายใน ใช้ว่า หม่อมเจ้าหญิง

เจ้านายที่ทรงพระเกียรติยศสูง ก็ทรงสถาปนาพระราชทินนามใหม่ เช่น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระนามกรมแห่งเจ้านายต่าง ๆ ก็นับว่าเป็นพระราชทินนามได้เหมือนกัน เพราะเป็นพระนามที่พระราชทานใหม่ พระนามกรมนี้ออกได้ 2 ส่วน คือ ส่วนต้นเป็นสาบานยนาบอกตำแหน่งชั้นกรม (คล้ายกับตำแหน่งบรรดาศักดิ์) มี 5 ตำแหน่ง คือ กรมหมื่น กรมขุน กรมหลวง กรมพระ กรมพระยา ส่วนที่ 2 เป็นวิสาบานยนาบอกพระนามกรม เจ้านายที่ทรงกรม มี 2 ชั้น คือ เจ้าฟ้า กับ พระองค์เจ้าเท่านั้น

1. ชั้นเจ้าฟ้า ใช้พระนามกรมแทนพระนามเดิม คำสาบานยนาที่ประกอบข้างหน้านั้นใช้อย่างเดียวกับคำที่ประกอบหน้าพระนามเดิม ตัวอย่างเช่น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต บางทีก็ใช้พระนามเดิมด้วย แล้วเติมพระนามกรมไว้ข้างท้าย เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ดังนี้อย่างข้างต้น ใช้มาก แต่อย่างข้างท้ายนี้ ใช้เฉพาะบางพระองค์

2. ชั้นพระองค์เจ้า ลดคำสาบานยนาบอกชั้นเจ้านาย ใช้พระนามกรมแทน เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ แต่ถ้าดำรงพระยศสูงสุดเป็นกรมพระยา ต้องเติมคำว่า สมเด็จ เข้าข้างหน้าด้วย เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เป็นต้น

จะเห็นว่าพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ประกอบด้วย คำนำพระนาม คำบอกสกุลยศ พระนามเดิม และคำบอกพระอิสริยยศ โดยคำนำพระนามจะเป็นคำบอกเครือญาติ อาจสื่อถึงชั้นสกุลยศได้ เช่น คำว่าพระเจ้าวรวงศ์เธอ กับ พระวรวงศ์เธอ ทั้งสองคำบ่งบอกถึงความเป็นพระญาติเกี่ยวเนื่องด้วยพระเจ้าแผ่นดินเหมือนกัน แต่พระเจ้าวรวงศ์ เป็นคำนำพระนามของพระองค์เจ้าชั้นสอง ส่วนคำว่าพระวรวงศ์เธอ เป็นคำนำพระนามของพระองค์เจ้าชั้นสาม

คำบอกพระอิสริยยศประกอบด้วยส่วนที่เป็นสாமานยนามคือคำบอกตำแหน่งหรือชั้นกรม เช่น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระบรมราชินี, พระบรมราชเทวี, สยามมกุฎราชกุมาร, สยามบรมราชกุมารี เป็นต้น และวิสามานยนามบอกพระนามกรมซึ่งจะปรากฏร่วมกับ สามานยนามบอกตำแหน่งหรือชั้นกรม เช่น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมพระเทพนารีรัตน์ เป็นต้น

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์

สุภาพร ณ บางช้าง (2529: 16-59) กล่าวถึงลักษณะการใช้ภาษาในพระนามราชสกุล โดยแบ่งเป็นยุคสมัย คือ พระนามในสมัยสุโขทัยระยะต้น จะมีจำนวน 1-4 พยางค์ ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทยแท้ ความหมายสะท้อนแนวความคิดของชุมชนแบบสร้างบ้านแปงเมือง คือ สะท้อนอุดมคติในเรื่องความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เช่น ราม ใส จั้ว สะท้อนอุดมคติของสังคมที่มุ่งหวังความปลอดภัยและความเจริญมั่นคง เช่น ร่วง บานเมือง คำแหง เลอไทย สมัยสุโขทัยในเวลาต่อมา (ตั้งแต่สมัยพระมหาธรรมราชาลิไทย) พระนามมีจำนวนพยางค์มากขึ้น ใช้ภาษาสันสกฤตบาลีสหสมไทยมากขึ้น มีความหมายบ่งบอกความเป็นธรรมราชา แสดงให้เห็นถึงฐานะของธรรมราชาที่เลื่อนมาอยู่ระดับเดียวกับศาสนาห่างจากประชาชนมากขึ้น

พระนามราชสกุลในสมัยอยุธยา (หลังสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ) พบว่าพระนามราชสกุลชั้นเจ้าฟ้ามีการใช้ภาษาบ่งบอกฐานันดรศักดิ์ที่สูงกว่าชั้นพระองค์เจ้าและหม่อมเจ้า แสดงให้เห็นคติเทวราชาสังเกตได้จากพระนามเจ้าฟ้ามีจำนวนพยางค์ยาวกว่าและมีการใช้ภาษาบาลีสันสกฤตมากกว่าพระนามพระองค์เจ้าและหม่อมเจ้า พระนามเจ้าฟ้าชายส่วนใหญ่แสดงแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจราชศักดิ์และความเกี่ยวเนื่องกับเทพเจ้า ส่วนพระนามเจ้าฟ้าหญิงส่วนใหญ่มีความหมายแสดงฐานะของผู้ที่อยู่ในวงศ์ษัตริย์และเกี่ยวเนื่องกับเทพเจ้า และความหมายพระนามของเจ้าฟ้าหญิงจะมีความหมายเป็นรูปธรรมมากกว่าพระนามของเจ้าฟ้าชาย พระนามพระองค์เจ้าชายส่วนใหญ่มีความคิดเป็นนามธรรม นอกนั้นความหมายเป็นรูปธรรม อาทิ ปกิริยาหรือลักษณะที่เห็นได้ แต่พระนามพระองค์เจ้าหญิงมีความคิดเป็นนามธรรมน้อย

กว่าความหมายที่เป็นรูปธรรม พระนามหม่อมเจ้าชาย คล้ายพระองค์เจ้า คือส่วนมากแสดงความคิดเห็น
นามธรรมเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง ความดีงาม นอกนั้นก็มีความหมายเป็นรูปธรรมและลักษณะ
ความหมายพระนามหม่อมเจ้าหญิงก็แสดงความคิดเห็นนามธรรมน้อยกว่าความหมายที่เป็นรูปธรรม
เช่นกัน

พระนามราชสกุลในสมัยกรุงธนบุรี พบว่าพระนามเจ้าฟ้าชาย มีเพียง 9 พระนาม ส่วนมากเป็น
ภาษาบาลีสันสกฤตมากกว่าภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยของจำนวนพยางค์ 2.7 พระนามแสดงแนวคิดนามธรรม
ว่าเป็นเชื้อสายของกษัตริย์ เช่น เจ้าฟ้านเรนทรราชกุมาร นอกนั้นคือพระนามที่มีความหมายเป็นรูปธรรม
สะท้อนความเข้มแข็งหรือความเป็นชาย เช่น เจ้าฟ้าศิลา และที่น้อยที่สุดคือพระนามภาษาไทยที่บ่งบอก
ลักษณะน่ารักน่าเอ็นดู เช่น เจ้าฟ้าเล็ก พระนามเจ้าฟ้าหญิง มีเพียง 3 พระนาม เป็นภาษาบาลีสันสกฤต
ทั้งหมด ความหมายเน้นไปที่ความงามและความเป็นหญิง ส่วนใหญ่ออกมาในรูปความหมายเกี่ยวกับ
ดอกไม้ เช่น เจ้าฟ้าบุปผา พระนามพระองค์เจ้าชาย มีเพียง 9 พระนาม มีจำนวนพยางค์มีค่าเฉลี่ยจำนวน
พยางค์ 2.3 ใช้ภาษาบาลีสันสกฤตมากกว่าภาษาไทย ความหมายส่วนใหญ่แสดงความเป็นเจ้าหรือความ
มั่นคง เช่น พระองค์เจ้าอินทร นอกนั้นคือพระนามภาษาไทยที่ให้ความหมายที่เป็นรูปธรรม เช่น พระองค์
เจ้าบัว นอกนั้นยังมีพระนามภาษาบาลีที่ให้ความหมายถึงสถานที่เช่น พระองค์เจ้าอัมพวัน พระนาม
พระองค์เจ้าหญิง มีจำนวนพยางค์เฉลี่ย 2.8 ซึ่งมากกว่าพระนามเจ้าฟ้าชายและหญิง พระองค์เจ้าชายใน
สมัยเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลีสันสกฤต รองลงมาเป็นภาษาไทยและภาษาบาลีสันสกฤตผสมไทย
ความหมายมีทั้งที่เกี่ยวกับดอกไม้ ความงาม เครื่องประดับ และความกล้าหาญ เช่น พระองค์เจ้า
สาลีวรรณ พระองค์เจ้าสุทธาตรี

พระนามราชสกุลในสมัยรัชกาลที่ 1-3 ในรัชกาลที่ 1 พระนามเจ้าฟ้ามีลักษณะเป็นนามสามัญชน
พระนามเจ้าฟ้าชายมีจำนวนพยางค์ 1 พยางค์ พระนามเจ้าฟ้าหญิงมีจำนวน 1-2 พยางค์ ภาษาที่ใช้เป็น
ภาษาไทยทั้งหมด ความหมายแสดงลักษณะความเป็นเด็ก ในรัชกาลที่ 2 พระนามเจ้าฟ้าชายแสดงคติ
เทวราชา โดยมีแนวคิดให้มีฐานะจะสืบราชสมบัติต่อไป เช่น เจ้าฟ้ามงกุฎ มีจำนวนพยางค์ถึง 23 พยางค์
มีความหมายบ่งคืเทวราชา ที่กษัตริย์คือเทพอวตารมาเพื่อพิทักษ์ประชาชนและแผ่นดิน ส่วนพระนามราช
โอรสองค์อื่นก็ลดความหมายที่แสดงอำนาจราชศักดิ์ลงตามลำดับ ในรัชกาลที่ 3 ไม่มีการตั้งพระนามเจ้า
ฟ้าชายและเจ้าฟ้าหญิง ส่วนพระนามพระองค์เจ้า ในรัชกาลที่ 1-3 พระองค์เจ้าชายมีจำนวนพยางค์ 1-5
พยางค์น้อยกว่าพระองค์เจ้าหญิง ส่วนใหญ่ใช้ภาษาบาลีสันสกฤต รองลงมาเป็นภาษาไทย ภาษาบาลี
สันสกฤตผสมไทย ภาษาบาลีสันสกฤตผสมเขมร ความหมายซึ่งมากที่สุด คือ ความหมายที่เป็นสัตว์และ
ธรรมชาติ รองลงมาคือความหมายแสดงเชื้อสายกษัตริย์ ความหมายที่แสดงความงามหรือคุณลักษณะอัน

ดี ความหมายแสดงความสามารถชื่อเสียงและความสุข ความหมายที่เป็นของใช้สำหรับผู้ชาย ฯลฯ พระนามพระองค์เจ้าหญิงมีจำนวนพยางค์ 1-6 พยางค์ มากกว่าพระนามพระองค์เจ้าชาย ส่วนใหญ่เป็น ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาไทย บาลีสันสกฤตผสมไทย ความหมายพระนามพระองค์เจ้าหญิงมักบ่ง ลักษณะที่เป็นหญิง ที่มีมากที่สุดคือความหมายเกี่ยวกับดอกไม้ รองลงมาคือความงาม ธรรมชาติ ของใช้ สำหรับผู้หญิง สัตว์ ลักษณะต่างๆ ความเจริญ แสดงชาติตระกูล แสดงความยินดี แสดงสถานที่ แสดง ภารกิจที่แปลว่าดูแล พระนามหม่อมเจ้าชาย มีพยางค์น้อยคือ 1-3 พยางค์ส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาไทย บาลีสันสกฤตผสมไทย ความหมายมีหลากหลายแตกต่างกันออกไปไม่นิยมความหมายใด ความหมายหนึ่ง พระนามหม่อมเจ้าหญิงมีจำนวน 1-3 พยางค์ เป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาบาลีสันสกฤต และบาลีสันสกฤตผสมไทย ความหมายหลากหลายเช่นเดียวกับพระนามหม่อมเจ้าชาย แต่พอสังเกตได้ว่า พระนามส่วนใหญ่บ่งลักษณะเกี่ยวเนื่องกับความเป็นหญิงออกมาในลักษณะดอกไม้

พระนามราชสกุลสมัยรัชกาลที่ 4-7 พระนามเจ้าฟ้าชายในสมัยรัชกาลที่ 4 ทั้งหมดเป็นภาษา บาลีสันสกฤต มีพยางค์ยาว (มีค่าเฉลี่ย 29.8) ความหมายแสดงคุณลักษณะเลิศยิ่ง แสดงฐานันดรและวงศ์ แห่งเทพ มีเจ้าฟ้าเพียง 1 พระองค์ที่จำนวนพยางค์น้อยกว่าคือ เจ้าฟ้าชายโสมนัส เจ้าฟ้าหญิงในรัชกาลที่ 4 มีเพียงพระองค์เดียว จำนวนพยางค์ 11 พยางค์ เป็นภาษาบาลีสันสกฤตทั้งหมด ความหมายคือความดี งามด้วยการเปรียบเทียบกับดวงจันทร์ พระนามเจ้าฟ้าชายในสมัยรัชกาลที่ 5 มีจำนวนพยางค์ 50-95 พยางค์ ใช้ภาษาบาลีสันสกฤตทั้งหมด มีความหมายประมวลคุณลักษณะอันดีเลิศ ฐานันดรศักดิ์ อำนาจ และความเป็นเทวราชา พระนามเจ้าฟ้าหญิงใน รัชกาลที่ 5 มีจำนวนพยางค์ 12-23 พยางค์ ความหมาย เน้นความงามอันล้ำเลิศและความเป็นราชกุมารีแห่งขัตติยวงศ์ และมีพระนามที่บ่งความหมายเกี่ยวเนื่อง กับเทพเจ้า พระนามเจ้าฟ้าหญิงในรัชกาลที่ 6 มีจำนวนพยางค์ 15 พยางค์ เป็นภาษาสันสกฤตทั้งหมด ความหมายเน้นความงามและความเป็นราชธิดาผู้เป็นนางแก้วหรือมีฐานันดรศักดิ์สูง ส่วนพระนาม พระองค์เจ้าชาย มีจำนวนพยางค์ระหว่าง 2-25 พยางค์ ส่วนมากเป็นภาษาบาลีสันสกฤต สันสกฤตผสม ไทย บาลีสันสกฤตผสมเขมร และภาษาไทยแท้ ส่วนใหญ่ให้ความหมายแสดงอำนาจราชศักดิ์และฐานันดร ศักดิ์ แยกตัวจากสามัญชน รองลงมาคือความหมายที่เกี่ยวกับความสุขความเจริญ ความหมายเกี่ยวกับ ความงาม ลักษณะดี ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ พระนามพระองค์เจ้าหญิง มีจำนวนพยางค์ระหว่าง 2-13 พยางค์ ส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลีสันสกฤต บาลีสันสกฤตผสมไทย บาลีสันสกฤตผสมเขมร และ ภาษาไทย ความหมายส่วนใหญ่เป็นความคิดนามธรรมแสดงความงามความเป็นหญิง รองลงมาคือแสดง ความเจริญรุ่งเรืองและความสุข ความหมายธรรมชาติ พระนามหม่อมเจ้าชาย มีจำนวนพยางค์ระหว่าง 1-7 พยางค์ส่วนมากเป็นภาษาบาลีสันสกฤต บาลีสันสกฤตผสมไทย บาลีสันสกฤตผสมเขมร และ

ภาษาไทย ส่วนมากเป็นความหมายแสดงแนวคิดนามธรรม อาทิเช่น ความหมายแสดงชื่อเสียงเกียรติยศ ความสุขสำเร็จ รองลงมาคือความหมายเกี่ยวกับชาติตระกูล และความหมายแสดง ความรู้-ปัญญา-ความขยัน-ความประพฤติดี ตามลำดับ ที่มีน้อยคือความหมายที่แสดงความเป็นรูปธรรม เช่น ความหมายเกี่ยวกับคน ของใช้ ดอกไม้ และความหมายที่แสดงความรักที่มีต่อลูก พระนามหม่อมเจ้าหญิงมีจำนวน พยางค์ 1-6 พยางค์ ส่วนมากเป็นภาษาบาลีสันสกฤต บาลีสันสกฤตผสมไทย บาลีสันสกฤตผสมเขมร และภาษาไทย ส่วนมากเป็นความหมายแสดงแนวคิดนามธรรม มีมากที่สุดคือ แสดงความงามและความเป็นหญิง รองลงมาคือแสดง ความเจริญ-ศิริ-บุญมงคล และความหมายที่แสดงธรรมชาติ ตามลำดับ ที่มีน้อยคือความหมายแสดงลักษณะที่เป็นด้านลบ และความหมายที่เป็นอวัยวะ

พระนามราชสกุลในสมัยรัชกาลที่ 8-9 พระนามเจ้าฟ้าชาย มีจำนวนพยางค์ 53 พยางค์ ภาษาเกือบทั้งหมดเป็นภาษาบาลีสันสกฤต มีภาษาเขมรเป็นส่วนน้อย จึงถือเป็นภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาเขมร ความหมายประมวลคุณลักษณะที่ตีงามทั้งความเจริญ เกียรติยศชื่อเสียง อำนาจราชศักดิ์ พระนามเจ้าฟ้าหญิงมีจำนวนระหว่าง 13-17 พยางค์ เป็นภาษาบาลีสันสกฤตทั้งหมด ความหมายเน้นความงาม ความเจริญ ความเป็นพระราชธิดาหรือหญิงใน ตระกูล พระนามพระองค์เจ้าหญิงมีจำนวนพยางค์ระหว่าง 6-7 พยางค์ เป็นภาษาบาลีสันสกฤตทั้งหมด ความหมายเน้นที่ความงามความเจริญและเกียรติยศ พระนามหม่อมเจ้าชาย มีจำนวนพยางค์ระหว่าง 3-4 พยางค์ ภาษาส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลีสันสกฤต บาลีสันสกฤตผสมไทย และภาษาไทย ความหมายส่วนใหญ่สื่อถึงฐานันดรศักดิ์หรือความเป็นเชื้อพระวงศ์ พระนามหม่อมเจ้าหญิง มีจำนวนพยางค์ 2-8 พยางค์ ส่วนใหญ่เป็นภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาบาลีสันสกฤตผสมไทย ภาษาบาลีสันสกฤตผสมภาษาเขมรและไทย ให้ความความหมายที่แสดงความงามมากที่สุด รองลงมาคือความหมายธรรมชาติ ความหมายที่เกี่ยวกับจิตใจ ตามลำดับ ที่มีน้อยที่สุดคือความหมายตามวันสำคัญและอำนาจ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ทำให้เห็นลักษณะทางภาษาของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งในเรื่องจำนวนพยางค์ ที่มาทางด้านภาษาของคำ และความหมาย สะท้อนให้เห็นความนิยมและอำนาจทางสังคมและระบบการปกครองที่มีผลให้พระนามพระบรมวงศานุวงศ์มีลักษณะต่างๆทางภาษาดังที่กล่าวมา เช่น พระนามในสมัยอยุธยา พระนามของพระบรมวงศานุวงศ์สกุลยศชั้นเจ้าฟ้ามีการใช้ภาษาบ่งบอกฐานันดรศักดิ์ที่สูงกว่าชั้นพระองค์เจ้าและหม่อมเจ้าไม่ว่าจะเป็นจำนวนพยางค์ยาวกว่า และการใช้ภาษาบาลีสันสกฤตที่มีมากกว่า แสดงให้เห็นคติเทวราชา เป็นต้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา

กำชัย ทองหล่อ (2547: 161-317) กล่าวว่า การสมาสแบบไทยนั้น คือ การนำประสมคำตั้งแต่สองคำขึ้น เมื่อประสมกันแล้วอาจมีความหมายคงเดิม เช่น มหา+ราชา = พระราชาใหญ่ อาจมีความหมายเปลี่ยนไป เช่น ราช+โอรส = ราชโอรส อาจมีความหมายผิดไป เช่น สุธา+รส = น้ำชา อาจมีความหมายอยู่ที่คำหน้าคำเดียว เช่น อรุ+ประเทศ = อรุประเทศ (อก) ในการเรียงคำที่นำมาประสมกันเป็นคำสมาส ถ้าเป็นคำบาลีสันสกฤต ส่วนใหญ่จะเรียงตามระเบียบภาษาเดิม เช่น ใจรภัย = ภัยจากใจ ถ้าบทขยายเป็นคำวิเศษณ์ จะเรียงบทขยายไว้หน้าหรือหลังได้ เช่น สุนทรพจน์ และ พจนสุนทร คำบาลีสันสกฤต ถ้าคำหน้ามีวิสรรชนีย์ ให้ตัดวิสรรชนีย์ออก เช่น สมณะ+เพศ = สมณเพศ ถ้าเป็นคำที่มีความหมายซ้ำ ให้เรียงตามความนิยมของไทย เช่น คชสาร เหตุการณ์ ถ้าประสมกับคำสกรรถ ให้เรียงคำสกรรถไว้หลัง เช่น อรัญ+ประเทศ ได้อรัญประเทศ ที่มาของคำที่ใช้ประสมกันเป็นคำสมาส ถ้าเป็นวิธีของบาลีสันสกฤต จะต้องใช้ภาษาบาลี+บาลี และภาษาสันสกฤต+สันสกฤต แต่ตามวิธีสมาสของไทยสามารถใช้คำประสมกันได้หลายชนิด เช่น พ่อครัว (ไทย+ไทย) หลักฐาน (ไทย+บาลี) นงลักษณ์ (ไทย+สันสกฤต) โรงคัล (ไทย+เขมร) กระยา+ทาน (เขมร+บาลี) บาย+ศรี (เขมร+สันสกฤต) กิตติ+คุณ (บาลี+บาลี) วัฒนธรรม (บาลี+สันสกฤต) ธรรม+จรรยา (สันสกฤต+สันสกฤต) คำบาลีสันสกฤตบางคำ เป็นศัพท์มนคณะ ซึ่งเมื่อประสมอยู่หน้าคำอื่นตามวิธีสมาสมักเติมสระ โอ ลงไปข้างหลังคำ เช่น มน+ภาพ = มโนภาพ ศิร+รัตน์ = ศิโรรัตน์ เตช+ธาตุ = เตโชธาตุ เดช+ชัย = เดโชชัย

วิจิตร ภาณุพงศ์ (2538: 19-96) กล่าวว่า โครงสร้างของคำในภาษาไทยมีหน่วยคำอิสระ คือ หน่วยคำที่ปรากฏตามลำพังได้ เช่น ยืน เดิน ถอน หน่วยคำไม่อิสระ คือ หน่วยคำที่ต้องปรากฏร่วมกับคำอื่น เช่น นัก ชาว โดยหน่วยคำไม่อิสระ สามารถแบ่งได้เป็น หน่วยคำที่เติมข้างท้าย ซึ่งเมื่อเติมไปแล้วอาจได้รูปคำใหม่ รูปคำเดิม หรือได้รูปคำที่แสดงไวยากรณ์ตามพจน์ กาล มาลา วาจ มีตัวอย่างคำในภาษาที่เป็นคำซ้อน เช่น เด็กๆ เมื่อเติมอีกหนึ่งหน่วยจะบอกลักษณะทางไวยากรณ์เป็นพหูพจน์ เป็นต้น หน่วยคำที่เติมข้างต้นหรือกลางหรือท้าย หมายถึง อุปสรรค อากม ปัจจัยโดยคำที่มาเติมนี้อาจเป็นคำคนละชนิดหรือชนิดเดียวกันกับรูปคำเดิมก็ได้ เมื่อเติมแล้วจะเกิดรูปคำใหม่ที่ต่างออกไป แต่จะไม่แสดงลักษณะไวยากรณ์อย่างใดเลย เช่น นัก เมื่อเติมหน้าคำว่า เขียน จะทำให้ชนิดของคำกริยาเป็นคำนาม แต่ไม่ได้แสดงลักษณะไวยากรณ์ว่าเป็น พจน์ กาล มาลา วาจ อย่างไรก็ดี หน่วยคำที่เติมกลางเช่น คำว่า อำ เป็นหน่วยคำที่เติมกลางคำว่า ตรวจ เป็น ตำรวจ ตัวอย่างหน่วยคำที่เติมข้างท้ายเช่น ธร เติมท้ายคำว่า วิทยา เป็น วิทยาธร

คำผสม หมายถึงคำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระล้วน เช่น รถไฟ ผ้าปูโต๊ะ ส่วนคำผสม
หมายถึง คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำไม่อิสระอย่างน้อยหนึ่งหน่วยคำ เช่น ตำรวจ

อาจกล่าวได้ว่าคำในภาษาไทยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำเพื่อบอกลักษณะไวยากรณ์ประเภท
ต่างๆ ได้แก่ เพศ พจน์ การก กาล มาลา วาจก เรื่องสำคัญในภาษาไทยจึงเป็นระบบความสัมพันธ์ของ
ประโยค

นอกจากนี้การจำแนกหมวดคำชนิดต่างๆ อาจอาศัยเกณฑ์ดังนี้ คือ ความหมายของคำ เช่น
ถ้าเป็นคำที่เรียกชื่อคน สัตว์ สิ่งของ ก็เป็นคำนามเป็นต้น ตำแหน่งที่คำปรากฏอยู่ในประโยค โดยอาศัย
กรอบประโยค เช่น $\times$ / แล้ว กำหนดให้ $\times$ เป็นคำนาม และกำหนดให้ / เป็นกริยากรรม ดังนั้นถ้าคำใด
สามารถนำมาใส่ไว้แทนสัญลักษณ์ข้างต้นแล้วได้ความ ให้ถือว่าคำนั้นเป็นคำนามและกริยากรรม เช่น
ฝน ตก แล้ว คำว่า ฝน เป็นคำนาม ส่วนคำว่า ตก เป็นกริยากรรม เป็นต้น โดยวิธีการทดสอบกรอบ
ประโยคดังกล่าวทำให้สามารถแยกชนิดของคำไทยได้ออกเป็นหมวดคำนาม คำกริยากรรม คำกริยาวิ
กรรม คำกริยากรรมย่อย คำคุณศัพท์ คำช่วยกริยา คำปฏิเสธ คำหน้ากริยาและหลังกริยา คำลงท้าย
คำกริยาวิเศษณ์ คำพิเศษ คำสรรพนาม คำลักษณนาม คำที่เกี่ยวกับจำนวน คำที่เกี่ยวกับการกำหนด คำ
บอกเวลา คำบุพบท คำเชื่อม เป็นต้น

อัญชลี สิงห์น้อย (2548: 39-92) กล่าวว่า โครงสร้างของคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ของ
ประโยค มีทั้งที่เป็น นาม+กริยา เช่น ไม่กวาด นาม+กริยา+นาม เช่น เครื่องซักผ้า นาม+กริยา+นาม+นาม
เช่น ไก่ผัดพริกขิง กริยา+นาม เช่น รองเท้า กริยา+กริยา เช่น ไขควง

ถ้าพิจารณาความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ของคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ของประโยค
โดยมองว่าคำนาม เป็นเหมือนประธาน กรรม และหน่วยเสริม ของหน่วยกริยา สามารถแบ่งความสัมพันธ์
ออกได้เป็น ประธาน+กริยา+(กรรม) เช่น คนขับรถ เรือบิน ประธาน+กริยา+หน่วยเสริม เช่น เรือเดินสมุทร
กรรม+กริยา เช่น ผักทอง หน่วยเสริม+กริยา+(กรรม) เช่น ห้องรับแขก ห้องนอน คำนามประสมชนิดแสดง
ไวยากรณ์ของประโยคหลายคำมีหน่วยหลักเป็นคำกริยา แสดงความสัมพันธ์ได้ดังนี้ กริยา+กรรม เช่น ผัด
ผัก กริยา+ประธาน เช่น ชนวัว ถ้าเปรียบกับโครงสร้างประโยค นามประสมโครงสร้างกริยา+กรรมจะมี
ลำดับการเรียงคำของประโยคที่ละประธาน เช่น ประโยคละว่า ผัดผัก มาจากประโยคเต็มว่า แม่ผัดผัก

ถ้าพิจารณาในด้านอรรถสัมพันธ์ของคำนามประสมชนิดแสดงไวยากรณ์ประโยคจะแยกได้เป็น
อรรถสัมพันธ์ของคำนามประสมแบบประธาน+กริยา+กรรม แยกได้ดังนี้ ผู้กระทำ+กริยา+(กรรม) เช่น
คนขับรถ แม่ค้า ผู้ประสบ+กริยา+(กรรม) เช่น คนดู คนชมรายการ ผู้มีสภาพ+กริยา เช่น คำขาด
เครื่องมือ+กริยา+(กรรม) เช่น ไม่กวาด อรรถสัมพันธ์ของนามประสมแบบกรรม+กริยา แยกได้ดังนี้

ผู้ถูกกระทำ+กริยา เช่น ลูกอม ผู้ถูกกระทำ+กริยา+(ผู้ถูกกระทำ) เช่น ส้มตำปู อันหมายความว่าตำทั้งส้มและปู อรรถสัมพันธ์ของนามประสมแบบหน่วยเสริม+กริยา แยกได้ดังนี้ สถานที่+กริยา+(กรรม) เช่น ห้องรับแขก ม้านั่ง เวลา+กริยา+(กรรม) เช่น วันไหว้ครู วันหยุด อรรถสัมพันธ์ของคำนามประสมแบบกริยา+ประธาน แยกได้ดังนี้ กริยา+ผู้กระทำ เช่น พัดลม กริยา+ผู้มีสภาพ เช่น หวานใจ

คำนามประสมชนิดนาม-นาม มีสมาชิกเป็นคำนามล้วน ซึ่งมีโครงสร้าง วากยสัมพันธ์ อรรถสัมพันธ์ ดังนี้ โครงสร้างคำนามประสมชนิดนาม-นามมีทั้งแบบที่เป็นนาม+นาม เช่น ไฟฟ้า นาม+บุพบท เช่น ละครโน ลักษณะนาม+นาม เช่น เส้นทาง (คำที่มีโครงสร้าง ลักษณะนาม+นาม คำลักษณะนามในนี้จะกลายเป็นคำบ่งชนิดของนามที่นำมาผสม) วากยสัมพันธ์ของคำนามประสมชนิดนาม-นาม แบ่งออกเป็นสามกลุ่ม คือ คำนามประสมแบบมีไวยากรณ์ คือมีหน่วยหลักและหน่วยขยาย เช่น นก หน่วยหลัก+เอียง หน่วยขยาย คำนามประสมแบบกึ่งมีไวยากรณ์ คือการนำคำนามมาประกอบกันโดยที่ทุกหน่วยสมาชิกมีความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน เช่น พ่อตา คำนามประสมแบบไม่มีไวยากรณ์ คือคำนามประสมที่ไม่สามารถหาความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ได้ เช่น คำว่าผีเสื้อ

รูปแบบอรรถสัมพันธ์ของคำนามประสมชนิดนาม-นาม แบบมีไวยากรณ์ มีทั้งคำจำกลุ่ม-ลูกกลุ่ม เช่น ดอกกุหลาบ (รูปร่าง-วัตถุ) วัณเส้น (วัตถุ-รูปร่าง) งานศพ (เรื่อง-สรรพสิ่ง) ขาหมู (ส่วนประกอบ-ทั้งส่วน) ไก่หวง (ทั้งส่วน/ส่วนประกอบ) ฤๅษี (สิ่งประดิษฐ์-วัสดุ) หนังสือ (วัสดุเฉพาะ-สิ่งประดิษฐ์) ช้างน้ำ (สิ่งมีชีวิต-ถิ่นฐาน) ของป่า (วัตถุ-สถานที่) ไฟฟ้า (วัตถุ-ที่มา) กาน้ำ (ภาชนะ-จุดประสงค์) ปลากระป๋อง (จุดประสงค์-ภาชนะปกติสำหรับของชิ้นนั้น) ทุ่งหญ้า (สถานที่-จุดประสงค์) กรงนก (ที่อาศัย-จุดประสงค์) รถขยะ (พาหนะ-จุดประสงค์) ขนมหิน (สิ่งถือครอง-เจ้าของ) หมอพื้น (ผู้ชำนาญ-สิ่งชำนาญ) น้องสาว (คน-เพศ) ลูกหม้อ (คำเรียกญาติ-สรรพสิ่ง) สิบเอ็ด (ตัวเลข-ตัวเลข) สามล้อ (ตัวเลข-วัตถุ)

คำนามประสมชนิดนาม-นามแบบกึ่งมีไวยากรณ์ หมายถึง คำนามประสมที่ไม่มีวากยสัมพันธ์ระหว่างหน่วยสมาชิกในรูปแบบหน่วยหลัก+หน่วยขยาย หน่วยสมาชิกแต่ละตัวมีความสำคัญเท่ากัน เช่น ภูเขา (เป็นนามประสมที่มีหน่วยสมาชิกมีความหมายพ้องกัน) ไชมัน (เป็นนามประสมที่หน่วยสมาชิกมีความหมายคล้ายกัน) ผัวเมีย (เป็นนามประสมที่หน่วยสมาชิกมีความหมายเป็นของคู่กัน) แม่ยาย (เป็นนามประสมที่หน่วยสมาชิกร่วมกันแสดงความหมายแบบครั้งต่อครั้ง)

มีคำนามประสมบางคำมีส่วนประกอบมากกว่าสองหน่วย ที่เป็นหน่วยหลักหน่วยขยาย เช่น หมูเห็ดเปิดไก่ (เป็นนามประสมแบบกึ่งมีไวยากรณ์ อันมีสมาชิกอยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน ซึ่งแต่ละหน่วยเป็นคำนามเดี่ยวที่มีได้ขยายกันในคำแต่มารวมกันกลายเป็นคำว่า หมูเห็ดเปิดไก่ ใช้เรียกอาหารประเภทโปรตีน จึงไม่ถือว่าเป็นนามประสมซับซ้อน) แต่ก็พบอีกหลายคำที่มีหน่วยสมาชิกเป็นคำประสมอีกชั้นหนึ่ง

เช่น ข้าวเหนียวมูล หน่วยหลักคือ ข้าวเหนียว เป็นนามประสม ประกอบด้วย ข้าว (หลัก) + เหนียว (ขยาย) แต่มีคำว่า มูล (ขยาย) มาขยายคำว่าข้าวเหนียวอีกชั้นหนึ่ง เรียกว่า เป็นคำประสมในคำประสม การพิจารณาความซับซ้อนของคำประสมต้องคำนึงถึงระดับชั้นทางวากยสัมพันธ์ เช่น ผัดพริกขิง เป็นคำนามประสมไม่ซับซ้อน เพราะประกอบด้วยหน่วยหลักกริยา และหน่วยขยายสองหน่วยคือพริกกับขิงซึ่งต่างก็เป็นกรรมของกริยาผัดเท่ากัน แต่คำว่า ต้มเลือดหมู เป็นนามประสมซับซ้อนเพราะประกอบด้วย กริยา ต้ม (หลัก) และ นาม เลือดหมู (ขยาย) ซึ่งเลือดหมูก็เป็นคำนามประสมชนิดนาม-นาม ประกอบด้วย นาม เลือด (หลัก) และ นาม หมู (ขยาย) มีอรรถสัมพันธ์ในรูปแบบวัตถุ-เจ้าของ เป็นต้น

อุดม วโรตม์สิขิตติ (2513: 140-149) กล่าวว่า ประโยค วลี หรือคำบางคำ สามารถแยกออกเป็นส่วนที่เล็กกว่าส่วนเดิมได้ ส่วนที่แยกย่อยออกมานั้นเรียกว่าส่วนประชิด เช่น ผู้ชายสองคนนั้นใส่เสื้อสวย สามารถแยกส่วนประชิดได้ดังนี้

ผู้	ชาย	สอง	คน	นั้น	ใส่	เสื้อ	สวย
		สองคน					
ผู้ชาย		สองคนนั้น				เสื้อสวย	
ผู้ชายสองคนนั้น				ใส่เสื้อสวย			
ผู้ชายสองคนนั้นใส่เสื้อสวย							

การแยกส่วนประชิดข้างต้นมีหลักเกณฑ์คือ

1. การแยกคำ วลี เป็นส่วนประชิดของส่วนที่เล็กกว่าได้ต่อเมื่อส่วนที่แยกแล้วนั้นมีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถเกิดขึ้นใดๆหรือรวมกันได้ เว้นแต่ส่วนประชิดนั้นจะแยกเป็นส่วนประชิดย่อยต่อไปอีกไม่ได้ เช่น ผู้ชาย สามารถอยู่รวมกันได้ สองคนนั้น สามารถอยู่รวมกันได้ ดังนั้นถ้าเราแยกเป็น ผู้ชายสองคน กับ นั้นใส่ ส่วนประชิดดังกล่าวจะขัดกับหลักการนี้
2. ถ้าคำ วลี หรือประโยค มีโครงสร้างลักษณะเดียวกันจะได้ส่วนประชิดที่เหมือนกัน เช่น วลีที่ว่าผู้ชายสองคนนั้น กับ ผู้ชายคนนั้น เช่นถ้าจะแยกส่วนประชิดต้องแยกว่าผู้ชาย กับ คนนั้น หรือ ผู้ชาย กับ สองคนนั้น เหมือนกัน จะมาแยกเป็น ผู้ชายคน และ นั้น หรือ ผู้ชายสองคน และ นั้น ไม่ได้(เพราะผู้ชายคน ไม่เป็นวลีหรือไม่มีความกลมกลืนกัน)
3. การแยกคำหรือวลี ออกเป็นส่วนประชิดจากส่วนที่ใหญ่กว่าต้องคำนึงถึงหน้าที่ของส่วนประชิดที่มีต่อส่วนที่ใหญ่กว่า และนึกถึงความหมายที่แท้จริง เช่น อาหารจานนี้จัดเฉพาะเด็กและผู้หญิง

ผอม ซึ่งต้องคำนึงถึงความหมายที่สื่อว่าเด็กทั่วไป กับผู้หญิงผอม หรือ ต้องการสื่อว่า ทั้งเด็กและผู้หญิงผอม จึงสามารถแยกส่วนประชิด เด็ก กับส่วนประชิด และผู้หญิงผอม หรือ เด็กและผู้หญิง กับส่วนประชิดผอม

4. ส่วนประชิดไม่จำเป็นต้องแยกสองส่วนเสมอไป ถ้าหากโครงสร้างวลีแสดงว่าแต่ละส่วนมีความสำคัญเท่ากัน เช่น จงบอกวันเดือนปีเกิดของท่าน ในที่นี้วัน เดือน ปี ถือว่ามีความสำคัญเท่ากัน ให้แยกส่วนประชิดเป็นสามส่วน คือ วัน เดือน ปี จะไม่แยกเป็นส่วนประชิด วันเดือน กับส่วนประชิด ปี

5. คำสันธาน เช่น และ กับ หรือ ไม่เป็นส่วนหนึ่งของส่วนประชิดหน้า และ ส่วนประชิดหลัง เช่น นายสอนและนายมี ควรแยกส่วนประชิด และ เป็นส่วนประชิดพิเศษ

ข้อดีของการแยกส่วนประชิดคือ ทำให้เห็นโครงสร้างของคำ วลี ประโยค ได้ชัดเจน และทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยต่างๆ โดยการวิเคราะห์ตัดส่วนประชิดเป็นชั้นๆ

ข้อเสียของการแยกส่วนประชิดคือ ส่วนประชิดอาจลงให้ผู้อ่านเห็นประโยคที่มีโครงสร้างต่างกัน เป็นประโยคที่มีโครงสร้างเหมือนกัน เช่น เขาไปบ้าน กับ เขากินอาหาร อาหารในประโยคที่สองเป็นกรรม แต่ บ้านในประโยคที่หนึ่งเป็นสถานวิเศษณ์ เพราะคำว่า ไป มิใช่กรรมกริยา เหมือนประโยคที่สอง

บางประโยคมีส่วนประชิดที่แยกกันอยู่ เช่น ประโยคที่ว่า ไม่เขาก็ผมจะต้องไป ไม่...ก็ เป็นส่วนประชิดที่อยู่รวมกันแต่ไม่ได้อยู่ติดกันจึงเกิดความลำบากในการแยกส่วนประชิด

การวิเคราะห์ส่วนประชิดไม่ช่วยแก้ปัญหาประโยคที่มีความหลายนัย เช่น เขายังป็น มีความหมายได้ทั้งเขายังไปที่ป็น หรือ เขาใช้ป็นยิงอะไรบางอย่าง แต่ไม่ว่าความหมายใดส่วนประชิดก็จะอธิบายประโยคนี้นี้ด้วยโครงสร้างเดียวกัน คือ ส่วนประชิด เขา และส่วนประชิด ยิงป็น แต่บางทีส่วนประชิดก็สามารถช่วยแก้ปัญหาประโยคที่มีความหมายหลายนัยบางประโยคได้ เช่น ครูกำลังอ่านหนังสือใหม่ เราสามารถอธิบายความหมายที่ต้องการสื่อ โดยใช้ส่วนประชิด ใหม่ ขยาย ส่วนประชิดหนังสือ หรือ ใช้ส่วนประชิด ใหม่ ขยาย ส่วนประชิด อ่าน เท่านั้นก็สามารถบอกได้ว่าครูอ่านหนังสือเล่มใหม่ หรือว่า ครูอ่านหนังสืออีกรอบ

การจำแนกโครงสร้าง ทำให้ทราบว่าคำ วลี หรือประโยคที่นำมาวิเคราะห์นั้น ประกอบด้วยคำต่างๆชนิดใด มีวากยสัมพันธ์เป็นแบบไหน คำใดเป็นส่วนหลักคำใดเป็นส่วนขยาย ช่วยให้การสื่อความหมายและการแปลความหมายมีความถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้หลักการจำแนกโครงสร้างโดยการแยกส่วนประชิด จะนำมาใช้ในการจำแนกพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในปริญญานิพนธ์นี้ด้วย

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษา

พระมหาสายรุ้ง (2543: 82-108) ได้วิเคราะห์ภาษาบาลีในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคำและการสร้างประโยคในภาษาบาลีว่า วิธีการสร้างวิสามนนาม มีดังต่อไปนี้

1. ใช้คำไทยผสมกับคำบาลีสันสกฤต เช่น ปุสฺสปุคฺคิภาสา แปลว่า พระองค์เจ้าบุษบงก์เบิกบาน
2. แปลคำไทยเป็นภาษาบาลีสันสกฤต เช่น พระองค์เจ้าไชยดวง เป็น จันทปญฺญายนา
3. แปลคำยืมบาลีสันสกฤตในภาษาไทยให้เป็นภาษาบาลี เช่น นครสวรรค์ เป็น สคฺคนคร
4. ภาษาต่างประเทศเลียนเสียงและรูปภาษาบาลี เช่น พระนางเจ้าวิกิตเรียว เลียนเสียงเป็น

วิกิตเรียว นาม ราชนี

การใช้คำเพื่อความหมาย เช่น สมรตนปฏีมา สมพุทฺธพิมพ พุทฺธปฏีมาย สมพุทฺธปฏิมํ ปฏีมา พิมพรูป และ รตนปฏีมา ศัพท์ 6 คำนี้ล้วนหมายถึงพระแก้วมรกต

การใช้คำพ้องรูป เช่น

นโม อรหโต สมฺมา สมพุทฺธสฺส มเหสิโน

นโม การสฺส เตเชน วิธิมฺหิ โหมิ เตชวา

คำว่า นโม ในประโยคแรกทำหน้าที่เป็นประธานในประโยค ส่วนคำว่า นโม ในประโยคที่สองทำหน้าที่เป็นกรรมในประโยค คำว่า นโม ในตัวอย่างจึงเป็นคำที่มีรูปเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน

เรื่องการใช้ศัพท์มีลักษณะเด่นคือทุกบาทในแต่ละวรรคลงท้ายด้วยนิคหิตทั้งหมด ซึ่งเป็นความเสมอกันทางเสียง เช่น สพุทฺธมฺวาทมฺปราชิตมฺมสฺสํ สพุทฺธมฺเตชหตฺตมารสฺสโมเรสฺสํ สพุทฺธมฺเทสณมโนหรณฺโร โสสํ สพุทฺธมฺสวามกฺกํ สิริสา นมามิ

เรื่องการสร้างประโยคมีการสร้างประโยคเหตุ-ประโยคผล เช่น

นโม อรหโต สมฺมา สมพุทฺธสฺส มเหสิโน

นโม อตฺตตมมฺมสฺส สุวากฺขตสฺสเว เตนิธ

นโม มหาสงฺฆสฺสปิ วิสุทฺธสิลทิกฺกฺขิโน

นโม โอมตฺยารทฺธสฺส รตนตฺยสฺส สาธุกํ

สามประโยคแรก เป็นประโยคเหตุกล่าวถึงพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ ผู้แสวงหาที่ยิ่งใหญ่ พระธรรมเป็นธรรมสูงสุด ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว และพระสงฆ์เป็นผู้มีศีล สมาธิ ปัญญา ที่หมดจด หมายถึงเป็นพระอริยบุคคล และประโยคสุดท้ายเป็นประโยคผล สรุปรวมพระรัตนตรัยในคำว่า โอม

นอกจากนี้ยังมีการซ้ำคำภาษาบาลีเพื่อบ่งชี้ เช่น ยา เทวตา สนฺติ วิหารวาสินี ญฺเป สมฺเร โพธิสมฺเร

ตี่ ตี่ ตา ทุมทาเนน ภวนตุ ปุชิตา โสตุถิ กโรนุเทธ วิหารมณฺฑล . การซ้ำคำว่า ตี่ ตี่ ที่แปลว่าในที่ นั้นๆ สรุปว่า เทวดา ที่อยู่พระวิหารกัฏฐิ พระสถูปกัฏฐิ เรือนกัฏฐิ เรือนตันโพธิกัฏฐิ คือ ที่นั้นๆ เป็นการเน้นสถานที่ อีกครั้งหนึ่ง

ลักษณะเด่นของภาษาบาลีในพระราชนิพนธ์อีกประการหนึ่ง คือ การสร้างคำสมาสทอง ซึ่ง หมายถึงศัพท์สมาสยาวๆ พบว่าในพระราชนิพนธ์ทรงใช้กรณีเน้นเนื้อหาตรงจุดนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น มหากรุณาสิตลตาสหคตานิโปเมยฺยญฺญาณมโหมสมฺมุตฺตวิสุทฺตสนฺดานสงฺขตสฺส แปลว่า พระวิสุทธ สันดานอันเป็นที่เกิดขึ้นแห่งพระมหาสมุทรรคือพระญาณหาที่เปรียบมิได้ประกอบไปด้วยความเยือกเย็นคือ พระมหากรุณา หรือ เวมาติกกนิฏฺฐภูตราชานุกมฺมกุฏฺฐมุตเทววิสุทฺตญาณมหาเถรบรรพมฺเหติ แปลว่า มี สมเด็จพระราชาอนุชาเจ้าฟ้ามกุฏสมมุติเทววงศ์พระวิสุทธญาณมหาเถรเจ้า ผู้เป็นพระเจ้าน้องยาเธอต่างพระ มารดาของพระเจ้าบรมมรรมิกราช

ไพรีเดย์ ประมวลรัตน์ (2533: 59-127) ได้วิเคราะห์การสร้างคำประสมในหนังสือเรียนทักษะ สัมพันธ์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการวิเคราะห์โครงสร้างของคำประสมที่เป็นคำนามพบว่ามีดังนี้

1.1 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำนาม รวมเป็นคำประสม ซึ่งประกอบด้วยคำมูลสองคำ เช่น กองทัพ

1.2 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำประสมที่เป็นคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่ง ประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น แก้วผ้าใบ

1.3 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำสมาสที่เป็นคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วย คำมูล 3 คำ เช่น ข้าราชการ

1.4 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำสมาสที่เป็นคำนาม ซึ่งประกอบด้วยคำมูลและ คำสมาส รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 4 คำ เช่น บทพระอัยการ

1.5 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกลุ่มคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วย คำมูล 3 คำ เช่น บ่อน้ำร้อน

1.6 คำตัวตั้งเป็นคำประสมที่เป็นคำนาม คำขยายเป็นคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่ง ประกอบด้วยคำมูล 3 ตัว เช่น มดแดงไฟ

1.7 คำตัวตั้งเป็นคำสมาสที่เป็นคำนาม คำขยายเป็นคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วย คำมูล 3 คำ เช่น จักรยานน้ำ

1.8 คำตัวตั้งเป็นคำประสมที่เป็นคำนาม คำขยายเป็นคำสมาสที่เป็นคำนาม รวมเป็นคำประสม ซึ่งประกอบด้วยคำมูล 4 คำ เช่น ข้างหลวงเทศาภิบาล

1.9 คำตัวตั้งเป็นคำประสมที่เป็นคำนาม คำขยายเป็นคำประสมที่เป็นคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 4 คำ เช่น โรงเรียนนายเรือ

1.10 คำตัวตั้งเป็นคำนาม และคำขยายเป็นคำกริยา รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วย คำมูล 2 คำ เช่น กรงขัง

1.11 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกลุ่มคำกริยา รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น แengควัสมั

1.12 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำประสมที่เป็นคำกริยา รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น ยาเสพติด

1.13 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำซ้อนที่เป็นคำกริยา รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น ข้อคิดเห็น

1.14 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกลุ่มคำกริยา ซึ่งประกอบด้วยคำมูล และคำสมาส รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 4 คำ เช่น กล้องถ่ายภาพยนต์

1.15 คำตัวตั้งเป็นคำประสมที่เป็นคำนาม คำขยายเป็นคำกริยา รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น หนังสือพิมพ์

1.16 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกลุ่มคำกริยา ซึ่งประกอบด้วยคำมูล และคำประสม รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 4 คำ เช่น โรงกลั่นน้ำมัน

1.17 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำวิเศษณ์ รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบไปด้วย คำมูล 2 คำ เช่น กรงเก่า

1.18 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นกลุ่มคำวิเศษณ์ รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น คนแปลกหน้า

1.19 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำซ้อนที่เป็นวิเศษณ์ รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น คนโหดเหี้ยม

1.20 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำซ้อนที่เป็นคำวิเศษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำมูลและคำซ้อน รวมเป็นคำประสมประกอบด้วยคำมูล 4 คำ เช่น คนองอาจกล้าหาญ

1.21 คำตัวตั้งเป็นคำประสมที่เป็นคำนาม คำขยายเป็นคำวิเศษณ์ รวมเป็นคำประสม ซึ่งประกอบด้วยคำมูล 3 คำ เช่น น้ำตาลสด

1.22 คำตัวตั้งเป็นคำนาม คำขยายเป็นคำบุพบท รวมเป็นคำประสม ซึ่งประกอบด้วย คำมูล 2 คำ เช่น ขongกลาง

1.23 คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นคำนาม รวมเป็นคำประสม ซึ่งประกอบด้วย คำมูล 2
คำ เช่น ครอบครั้ว ชุมชน

1.24 คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นคำกริยา รวมเป็นคำประสม ซึ่งประกอบด้วย คำมูล 2
คำ เช่น สุดสวาท

1.25 คำตัวตั้งเป็นคำวิเศษณ์ คำขยายเป็นคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วย คำมูล 2
คำ เช่น ร้อยชั่ง

1.26 คำตัวตั้งเป็นคำกริยา คำขยายเป็นคำวิเศษณ์ รวมกันเป็นคำประสมซึ่ง ประกอบด้วยคำมูล
2 คำ เช่น ย่ำใหญ่

1.27 คำตัวตั้งเป็นคำบุพบท คำขยายเป็นคำนาม รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 2
คำ เช่น กลางคืน

1.28 คำตัวตั้งเป็นคำบุพบท คำขยายเป็นคำวิเศษณ์ รวมเป็นคำประสมซึ่งประกอบด้วยคำมูล 2
คำ เช่น ในหลวง

อนงค์ เจริญกุล (2525: 56-67) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นของคำเดี่ยวอันเป็นส่วนประกอบของคำประสม โดยถ้าคำประสมนั้นประกอบด้วยคำเดี่ยวสองคำ จะมีความสัมพันธ์แบบคำหนึ่งเป็นส่วนหลัก และอีกคำหนึ่งเป็นส่วนขยาย เช่น เสือดาว หรือทั้งสองคำต่างเป็นส่วนหลักของคำประสม เช่น กันชน

คำประสมที่มีคำเดี่ยวนั้นมากกว่าสองคำจะมีส่วนประกอบสองส่วน คือ ส่วนประกอบหนึ่งเป็นส่วนหลัก อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นส่วนขยายหรือส่วนหลักก็ได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างแบบแรกเป็น ส่วนหลัก + ส่วนขยาย แบบที่สองคือ ส่วนหลัก + ส่วนหลัก

1. โครงสร้างแบบที่ 1 ส่วนหลัก + ส่วนขยาย จำแนกย่อยได้ดังนี้

1.1 ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยว โดยคำเดี่ยวที่เป็นส่วนหลักนั้นอาจเป็นคำนาม คำกริยาหรือคำชนิดอื่น ส่วนคำเดี่ยวที่เป็นส่วนขยายก็อาจเป็นคำนาม หรือคำชนิดต่างๆ ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>	
น/ก	+	น/ก	เช่น กระดุกกู กั๊วตาก รองเท้า
น	+	จ/ลท/บุพ	เช่น คอซอง แนวที่ห้า ช้อนกลาง

1.2 ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ โดยคำเดี่ยวที่เป็นส่วนหลักนั้น อาจเป็นคำนาม หรือคำกริยา ส่วนกลุ่มคำที่เป็นคำขยายอาจเป็นคำชนิดต่างๆ ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>	<u>ส่วนขยาย</u>
-----------------	-----------------

น/ก	+	น/ก – น/ก	เช่น	ข้าว+(ขาหมู)
				นา+(ฟางลอย)
				ข้าว+(คลุกกะปิ)
				สลาก+(กินแบ่ง)
				เกี้ยว+(คอไก่)
น/ก	+	นพ – น	เช่น	เด็ก+(ข้างถนน) ยิ้ม+(ในหน้า)

1.3 ส่วนหลักเป็นกลุ่มคำ ส่วนขยายเป็นคำเดียว โดยกลุ่มคำที่เป็นส่วนหลักจะเป็นคำนามกับคำนาม ส่วนคำเดียวที่เป็นส่วนขยายจะเป็นคำนามหรือคำกริยา ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>		
น – น	+	น/ก	เช่น	(เรือกล)+ไฟ
				(ก้ามปู)+หลุด

1.4 ส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยายเป็นคำประสม โดยคำเดียวที่เป็นส่วนหลักจะเป็นคำนาม คำประสมที่เป็นส่วนขยายจะประกอบด้วยคำชนิดต่างๆ ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>		
น	+	(น + น/ก)	เช่น	แก๊ส+(น้ำตา)
				ข้าว+(หมูแดง)
<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>		
น	+	(ก/นพ + น/ก/น-ก)	เช่น	กระเป๋+(เดินทาง)
				สลาก+(กินรวบ)
				หอย+(ใต้ดิน)
				ไข่+(นกนางแอ่น)

1.5 ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำเดียว โดยคำประสมที่เป็นส่วนหลักจะประกอบด้วยคำชนิดต่างๆ ส่วนคำเดียวที่เป็นส่วนขยายอาจจะประกอบด้วยคำนามหรือคำกริยา

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>		
(น/จ + น/ก)	+	น/ก	เช่น	(น้ำตาล)+ทราย
				(ลูกชิ้น)+ปิ้ง

(มดแดง)+ไฟ

(ข้าว ต้ม)+มัด

(สองล้อ)+เครื่อง

1.6 ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำซ้อน โดยคำเดี่ยวที่เป็นส่วนหลักจะเป็นคำนาม ส่วนคำซ้อนที่เป็นส่วนขยายจะประกอบด้วยคำกริยากับคำกริยาหรือคำนามกับคำนาม

ส่วนหลัก

ส่วนขยาย

น + (ก/น + ก/น) เช่น แบบ+(ฝึกหัด)

กว้าง+(ภูเขา)

1.7 ส่วนหลักเป็นคำเดี่ยว ส่วนขยายเป็นคำเดี่ยวตามด้วยกลุ่มคำ โดยคำเดี่ยวที่เป็นส่วนหลักจะเป็นคำนาม ส่วนคำเดี่ยวและกลุ่มคำที่เป็นส่วนขยายจะเป็นคำชนิดต่างๆ ดังนี้

ส่วนหลัก

ส่วนขยาย

น + ก - (น - ก/น) เช่น กล้อง+(ส่องทางไกล)

พราหมณ์+(เก็บหัวแหวน)

1.8 ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำประสม โดยคำประสมที่เป็นส่วนหลักอาจประกอบด้วยคำนามกับคำนาม หรือคำนามกับคำกริยา ส่วนคำประสมที่เป็นส่วนขยายอาจประกอบด้วยคำนามกับคำนาม คำกริยากับคำกริยา หรือคำกริยากับคำนาม ดังนี้

ส่วนหลัก

ส่วนขยาย

(น + น/ก) + (น/ก + น/ก) เช่น (น้ำตาล)+(มะพร้าว)

(หนังสือ)+(เดินทาง)

(น้ำยา) + (ซักแห้ง)

(เตารีด)+(ไฟฟ้า)

1.9 ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นกลุ่มคำ โดยคำประสมที่เป็นส่วนหลักอาจประกอบด้วยคำนามกับคำนาม หรือคำนามกับคำกริยา ส่วนกลุ่มคำที่เป็นส่วนขยายจะเป็นคำชนิดต่างๆ ดังนี้

ส่วนหลัก

ส่วนขยาย

(น + น/ก) + ก/น - น เช่น (น้ำมัน)+(ใส่ผม)

(ข้าวต้ม)+(มัดไต้)

(ข้าวเกรียบ)+(ปากหม้อ)

1.10 ส่วนหลักเป็นกลุ่มคำ ส่วนขยายเป็นคำประสม โดยกลุ่มคำที่เป็นส่วนหลักเป็นคำนามกับคำกริยา คำประสมที่เป็นส่วนขยายจะประกอบด้วยคำนามกับนาม

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>			
น - ก	+	(น + น)	เช่น	เครื่อง - ปั่น	+ (ไฟ + ฟ้า)

1.11 ส่วนหลักเป็นคำเดียว ส่วนขยายเป็นคำเดียวตามด้วยคำประสม โดยคำเดียวที่เป็นส่วนหลักจะเป็นคำนาม

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>			
น	+	ก - (น/ก + น/ก)	เช่น	เครื่อง+(เล่นจานเสียง)	
				ยา+(ขัดรองเท้า)	
				คิม+(คืบน้ำแข็ง)	

1.12 ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำซ้อนตามด้วยคำเดียว โดยคำประสมที่เป็นส่วนหลักจะประกอบด้วยคำนามกับคำกริยา และคำเดียวที่ตามมาเป็นคำนาม

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>			
(น + ก)	+	(ก + ก) - น	เช่น	(โรง + เรียน) + (ฝึก + หัด) - ครู	

1.13 ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำเดียวตามด้วยกลุ่มคำ โดยคำประสมที่เป็นส่วนหลักจะประกอบด้วยคำนามกับคำกริยา ส่วนคำเดียวและกลุ่มคำที่เป็นส่วนขยายจะเป็นคำชนิดต่างๆ ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>			
(น + ก)	+	ก - (ก - น)	เช่น	(โรง + เรียน) + สอน - (ตัด - ผม)	

1.14 ส่วนหลักเป็นคำประสม ส่วนขยายเป็นคำเดียวตามด้วยคำประสม โดยคำประสมที่เป็นส่วนหลักจะประกอบด้วยคำนามกับคำกริยา คำเดียวที่เป็นส่วนขยายจะเป็นคำกริยา และคำประสมที่ตามมาจะประกอบด้วยคำกริยากับคำนาม

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนขยาย</u>			
(น + ก)	+	ก + (ก + น)	เช่น	(โรง + เรียน) + สอน + (ตัด + เลื้อ)	

2. โครงสร้างแบบที่ 2 ส่วนหลัก + ส่วนหลัก จำแนกย่อยได้ดังนี้

2.1 ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดียว ส่วนที่สองก็เป็นคำเดียว โดยคำเดียวที่เป็นส่วนหลักส่วนแรก อาจเป็นคำกริยาหรือคำจำนวนนับ คำเดียวที่เป็นส่วนหลักส่วนที่สองก็อาจเป็นคำนามหรือคำกริยา ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนหลัก</u>		
ก/จ	+	น/ก	เช่น	บังตา กันชน สามล้อ

2.2 ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดียว ส่วนที่สองก็เป็นกลุ่มคำ โดยคำเดียวที่เป็นส่วนหลักส่วนแรก อาจเป็นคำนามหรือคำกริยา ส่วนกลุ่มคำที่เป็นส่วนหลักที่สอง อาจเป็นคำชนิดต่างๆ ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนหลัก</u>		
น/ก	+	น/ก/จ – น/ก/จ/ล	เช่น	ไทย+(นับสาม)
				ตก+(ท้องช้าง)
				เข้า+(ตาจน)
				ตี+(สองหน้า)

2.3 ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดียว ส่วนที่สองเป็นคำประสม โดยคำเดียวที่เป็นส่วนหลักส่วนแรกอาจเป็นคำนามหรือคำกริยา ส่วนคำประสมที่เป็นส่วนหลักที่สองอาจประกอบด้วยคำชนิดต่างๆ ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนหลัก</u>		
น/ก	+	(น + น/ก)	เช่น	เจ้า+(น้ำตา)
				เชื้อ+(น้ำมันต์)
				กลับ+(บ้านเก่า)

2.4 ส่วนหลักส่วนแรกเป็นกลุ่มคำ ส่วนที่สองเป็นคำเดียว โดยกลุ่มคำที่เป็นส่วนหลักส่วนแรก อาจเป็นคำจำนวนนับสองคำ หรือคำกริยาและคำนาม ส่วนคำเดียวที่เป็นส่วนหลักที่สองอาจเป็นคำลักษณนามหรือคำกริยา ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนหลัก</u>		
ก/จ – น/จ	+	ก/ล	เช่น	(สิบสาม)+ห้าง
				(คลุมถุง)+ชน

2.5 ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดียว ส่วนที่สองเป็นคำเดียวตามด้วยคำประสม คำเดียวที่ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำกริยา ส่วนคำเดียวที่เป็นส่วนหลักส่วนที่สองจะเป็นคำนามและคำประสมที่ตามมาจะประกอบด้วยคำนามกับคำนาม ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนหลัก</u>		
ก	+	น – (น + น)	เช่น	ตก + ถัง – (ข้าว + สลาร)

2.6 ส่วนหลักส่วนแรกเป็นคำเดียว ส่วนที่สองเป็นคำเดียวตามด้วยกลุ่มคำ โดยคำเดียวที่เป็นส่วนหลักแรกจะเป็นคำกริยา คำเดียวที่เป็นส่วนหลักส่วนที่สองจะเป็นคำนามและกลุ่มคำที่ตามมาจะประกอบด้วยคำจำนวนนับกับคำลักษณนาม ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนหลัก</u>		
ก	+	น - (จ - ล)	เช่น	จับ + ยาม - (สาม - ตา)

2.7 ส่วนหลักส่วนแรกเป็นกลุ่มคำ ส่วนที่สองเป็นกลุ่มคำตามด้วยคำเดียว โดยกลุ่มคำที่เป็นส่วนหลักส่วนแรกจะเป็นคำจำนวนนับและคำลักษณนาม ส่วนกลุ่มคำที่เป็นส่วนหลักที่สองจะเป็นคำจำนวนนับสองคำ คำเดียวที่ตามมาเป็นคำลักษณนาม ดังนี้

<u>ส่วนหลัก</u>		<u>ส่วนหลัก</u>		
จ - ล	+	(จ - จ) - ล	เช่น	แปด - เหลี่ยม + (สิบ + สอง) - คม

จะเห็นว่าคำประสมทั้งหมดจะประกอบด้วยหน่วยคำ 2 หน่วยคำขึ้นไป แต่ละหน่วยคำต้องเป็นหน่วยคำอิสระ เมื่อประสมกันแล้วต้องได้ความหมายใหม่ ทั้งนี้เมื่อแยกคำออกแล้วอาจพบว่าแต่ละหน่วยคำมีความสำคัญเท่ากัน เช่น ตายาย พ่อแม่ หรือแต่ละหน่วยอาจมีความสำคัญไม่เท่ากันโดยหน่วยคำหนึ่งเป็นส่วนหลักและอีกหน่วยคำหนึ่งเป็นส่วนขยาย เช่น ชามข้าว ซึ่งถ้าเป็นคำประสมที่ประกอบด้วยหน่วยคำที่มีความสำคัญไม่เท่ากันจะมีโครงสร้างได้หลายรูปแบบ มากกว่าคำประสมที่ประกอบด้วยหน่วยคำที่มีความสำคัญเท่ากัน

หลักการพิจารณาคำประสมดังกล่าว สามารถนำไปใช้กับการจำแนกโครงสร้างของชื่อพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ เนื่องจากพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ต่างมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยคำชนิดต่างๆ และคำชนิดต่างๆมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์คล้ายคำประสม

4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมาย

ประยูร ทรงศิลป์ (2526: 57-58) กล่าวว่า นักภาษาศาสตร์อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายออกเป็น 3 ประเภท คือ

ความหมายกว้างออก หมายถึง สิ่งใด ๆ นั้นกล่าวถึงอ้างถึง เดิมมีจำนวน ประเภท หรือปริมาณน้อย แต่ต่อมากล่าวอ้างถึงนั้นได้เพิ่มมากกว่าเดิม เช่น คำว่า แพ้บ เดิมหมายถึงผงซักฟอกยี่ห้อหนึ่ง แต่ปัจจุบันหมายถึงผงซักฟอกทุกชนิด

ความหมายแคบเข้า หมายถึง สิ่งที่ค่าใดๆ นั้นกล่าวถึงอ้างถึง เดิมมีจำนวน ประเภท หรือ ปริมาณมากกว่า แต่ต่อมากล่าวอ้างถึงนั้นได้ลดลงกว่าเดิม เช่น ในภาษาอังกฤษคำว่า meat เดิม หมายถึง อาหาร ปัจจุบันหมายถึง เนื้อที่รับประทานได้

ความหมายย้ายที่ หมายถึง ความหมายของคำเปลี่ยนไปจากเดิม ไม่มีเค้าเดิมเหลืออยู่ เช่น คำว่า แพ้ แต่เดิม หมายถึง ชนะ

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2521: 58-62) กล่าวว่า ความหมายของคำแยกได้สองชนิดคือ ความหมายปรนัย (ความหมายโดยตรง) กับ ความหมายอรรถนัย (ความหมายที่ขึ้นอยู่กับผู้พูด แต่ละบุคคล อาจไม่ตรงกัน)

ความหมายโดยตรง สามารถแยกออกเป็น

คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น คำว่า มีด กับคำว่า มั่ว สองคำนี้มีความหมายคล้ายกันแต่ไม่เหมือนกันทีเดียว ใช้แทนกันไม่ได้ และถ้านำมารวมกันก็จะได้ความหมายที่เกิดใหม่

คำที่มีความหมายหลายอย่าง เช่น คำว่า ชัน

คำที่มีความหมายแปรตามลักษณะการสร้างคำในภาษาไทย เช่น ลูก แปลว่า ผู้ที่เกิดจากบิดา มารดา แต่ถ้าเป็นคำว่า ลูกคอก จะแปลว่า เสียงเอื้อนในเวลาร้องเพลง

ความหมายอรรถนัย สามารถแยกออกเป็น

คำที่มีความหมายขึ้นอยู่กับผู้ใช้ศัพท์ ที่อยู่กับสิ่งแวดล้อม มีประสบการณ์ และการอบรมที่เคยเป็นมา เช่น ทำดี บางคนอาจหมายถึง ทำงานตามหน้าที่ บางคนอาจหมายถึง ประพฤติตนเรียบร้อย และบางคนอาจหมายถึง มีจิตใจดีในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด

คำที่มีความหมายโดยนัย ใช้นัยแห่งความเดิมเปลี่ยนความหมาย ฉะนั้นจะต้องรู้ที่มาจึงจะเข้าใจ ความหมายอย่างถูกต้อง เช่น เสื้อตัวนี้สีน่านี คำว่า สีน่านี หมายถึง สีสวยสีอ่อนๆ เพราะสีอ่อนๆสวยๆ มักทำให้ขนมน่านี

วรรณ แก้วแพร (2524: 2-6) กล่าวว่า คำบางคำเมื่ออยู่ตามลำพังหรือใช้อย่างปกติจะมี ความหมายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเข้าประโยคหรือเข้าความ ความหมายจะเปลี่ยนไป ความหมายของคำเป็น เรื่องที่เกี่ยวกับความคิด และความคิดที่เกี่ยวกับความหมายมีหลายประการ ดังจะหยิบยกมา 5 ประการ

1. ความหมายโดยตรง เป็นความหมายปกติของคำ เนื้อความเป็นอย่างไรความหมายเป็นอย่าง นั้น เช่น ลิง ในประโยคว่า ลิงอยู่บนต้นไม้

2. ความหมายเชิงอุปมา คือ ความหมายที่กลายความไปจากความหมายเดิม เช่น ลิง ในประโยคที่ว่า เด็กคนนี้ลิงแท้ๆ เป็นการอุปมาโดยใช้ลักษณะอาการปกติของลิงเป็นหลักเทียบ หมายถึง ชุกชุน

3. ความหมายแฝง คือความหมายย่อยที่เร้นอยู่ในความหมายใหญ่หรือความหมายตามปกติของคำ เช่น ขึ้น บอกให้รู้ว่าต้องเคลื่อนจากต่ำไปหาสูง ใช้ขยายคำอื่นได้เป็น ยกขึ้น ตั้งขึ้น

4. ความหมายตามบริบท คือความหมายของคำที่ขึ้นอยู่กับความหมายในประโยค เช่น เขาขึ้นไปแล้ว (มีความหมายว่า เคลื่อนไปข้างบน) ต้นไม้ขึ้นงามเหลือเกิน (มีความหมายว่า งอก)

5. ความหมายจิตประหวัด คือความหมายที่เกี่ยวกับประสบการณ์ความรู้สึก ของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน เช่น คำว่า ปลา คนเล่นพนันอาจนึกถึงปลากัด เกษตรกรอาจนึกถึงบ่อปลา

นอกจากนี้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ คำที่มีความหมายคล้ายกัน เช่น สบ กับ สบายน คำที่เป็นคำเดียวกับคำประสม เช่น ซ้อม กับ ชักซ้อม คำสับหน้าสับหลัง เช่น กินอยู่ กับอยู่กิน คำซ้ำเช่น ใคร กับ ใครๆ

จะเห็นว่าความหมายของคำอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้หลายรูปแบบทั้งความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายย่ำยที่ ซึ่งเป็นธรรมชาติของภาษาที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ คำแต่ละคำยังมีความหมายทั้งที่เป็นความหมายปรนัยและความหมายอรรถนัย และบางทีการแปลความหมายของคำนั้นยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน หรือขึ้นอยู่กับบริบทซึ่งแวดล้อมคำคำนั้นด้วย

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย

วัลยา วิมุทตະลพ (2513: 7-38) ได้ศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์พบว่า คำที่เป็นคำคำเดียวกัน อาจแบ่งตามลักษณะความหมายเป็นสามประเภท คือ

1. คำคำเดียวกันประเภทที่มีความหมายเหมือนกัน ซึ่งแยกได้เป็นสองพวกคือ

1.1 คำคำนั้นในสมัยก่อนปรากฏร่วมกับคำได้มากกว่าปัจจุบัน เช่น ชี สมัยก่อนปรากฏร่วมกับคำว่า รถ เหวียน เรือ ม้า แคร่ แต่สมัยปัจจุบัน ปรากฏร่วมกับคำว่า รถ และ ม้า

1.2 คำคำนั้นในสมัยก่อนปรากฏร่วมกับคำคนละคำกับปัจจุบัน เช่น คำว่า คำ ในสมัยก่อนอาจปรากฏร่วมกับคำว่า แข็ง แต่สมัยปัจจุบันอาจปรากฏร่วมกับคำว่า หยาบ หยาบคาย ไม่สุภาพ เช่น คำ หยาบ คำหยาบคาย เป็นต้น

2. คำคำเดียวกันประเภทที่มีความหมายทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน คำในสมัยก่อนบางคำที่มีความหมายกว้างกว่าปัจจุบัน เช่น คำว่า เจีย ในสมัยก่อนหมายถึงอาการที่เอียงหรือตะแคงลง แต่ปัจจุบันหมายถึงการเอียงหูฟังเพื่อให้ถนัดไม่ใช้กับการเอียงสิ่งอื่น นอกจากนี้ยังมีคำในสมัยก่อนบางคำที่มีความหมายแคบกว่าในสมัยปัจจุบัน เช่น คำว่า อาร์ ในสมัยก่อนหมายถึงแค่ น้องชายของพ่อ แต่ในสมัยปัจจุบันหมายความว่าทั้ง น้องชายและน้องสาวของพ่อ

3. คำคำเดียวกันประเภทที่มีความหมายย้ายที่ไป กล่าวคือ คำคำหนึ่งที่เคยใช้ในความหมายอย่างหนึ่งในสมัยก่อนแต่ปัจจุบันความหมายของคำนั้นย้ายที่ไปอีกอย่างหนึ่ง เช่น ช่มชืน ในสมัยก่อนหมายถึงใช้กำลังทำตามใจ แต่สมัยปัจจุบันหมายถึงใช้กำลังบังคับให้ร่วมประเวณี

คำที่ไม่ใช่คำคำเดียวกันทั้งในภาษาสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน บางทีอาจเป็นคำที่มีรูปเหมือนกัน ความหมายเหมือนกัน แต่ก็มีได้เป็นคำเดียวกัน สามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ

1. คำซึ่งมีรูปเหมือนกัน แต่มีความหมายแตกต่างกันและอยู่ในหมวดคำคนละพวก โดยสังเกตจากวิธีใช้และความหมาย เช่น จดหมาย ในสมัยก่อนจะถือว่าเป็นคำกริยาสองคำเรียงกัน หมายถึง จดไว้ หมายถึง ไว้ เขียนไว้ หรือ กำหนดไว้ แต่ในสมัยปัจจุบันคำว่า จดหมาย ถือเป็นคำนามคำเดียว มีความหมายว่า หนังสือที่มีไปมาถึงกัน

2. คำซึ่งมีความหมายเหมือนกันและอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่มีรูปต่างกัน กล่าวคือเป็นคำที่ประกอบด้วยคำสองคำ มีปรากฏใช้ทั้งในสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน แต่สมัยก่อน คำสองคำนั้นเรียงสลับที่กับปัจจุบัน เช่น สมัยก่อนใช้ ตั้งแต่ง แต่สมัยนี้ใช้ แต่งตั้ง

สุทธีณี ขวัญมงคล (2535: 41-209) ได้ศึกษาความหมายของคำบาลี สันสกฤตที่ใช้ในหนังสือมหาเวสสันดรชาดก ฉบับ 13 กัณฑ์ ของคุรุสภา พบว่า มีการใช้คำตามลักษณะความหมายคงเดิม เช่น คำว่า กัจฉปะ ที่แปลว่า เต่า และคำที่มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปโดยสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

คำที่มีความหมายกว้างออก เช่น กปณ ความหมายในภาษาบาลีสันสกฤตคือ คนกำพร้า (คนตระหนี่) แต่มีความหมายที่เพิ่มขึ้นเมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยคือ อนาคตา ไร้ญาติ ยากไร้

คำที่มีความหมายแคบเข้า เช่น กุสุม ความหมายในภาษาบาลีสันสกฤตคือ ดอกไม้ ระดูหญิง แต่มีความหมายลดลงเมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยคือ ดอกไม้

คำที่มีความหมายย้ายที่ เช่น กบิล ความหมายในภาษาบาลีสันสกฤตคือ สีแดง ดำแดง แต่มีความหมายเป็นอีกอย่างหนึ่งเมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยคือ ลิง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายทำให้ทราบว่าความหมายของคำย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป จากสาเหตุทั้งการรับคำต่างประเทศที่มีความหมายเดิมเป็นอย่างหนึ่งแต่เอามาใช้เป็นความหมายอีกอย่างหนึ่ง หรือการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำไปตามยุคสมัย

อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความหมายตามรูปศัพท์และความหมายที่สัมพันธ์กับพระบรมวงศานุวงศ์ที่อยู่ในราชสกุลเดียวกัน

บทที่ 3

โครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี

โครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีจะมีทั้งที่เป็นคำเดียวหนึ่งคำและคำที่มีจำนวนมากว่าหนึ่งคำขึ้นไปมาประกอบกัน ในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีโครงสร้างเป็นคำเดียวหนึ่งคำ จะมีชนิดของคำเดียวนั้นทั้งที่เป็นคำนาม เช่น พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี เป็นคำวิเศษณ์ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิลาส และเป็นคำกริยา เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคเนจร เป็นต้น

สำหรับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีจำนวนมากว่าหนึ่งคำจะมีโครงสร้างเป็นหน่วยหนึ่งเป็นหน่วยหลัก และอีกหน่วยหนึ่งเป็นหน่วยขยาย หรือ สองหน่วยมีความสำคัญเท่ากัน เป็นโครงสร้างพื้นฐาน ในหลายพระนามอาจมีจำนวนคำมากกว่าสองสามหรือสี่ โครงสร้างพื้นฐานนี้จะค่อยแตกย่อยไปเป็นโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ อีก

ชนิดของคำที่นำมาประกอบกันเป็นพระนามพระบรมวงศานุวงศ์นั้นจะเป็นคำนาม วิเศษณ์ คำกริยา โดยชนิดของคำนี้จะมีหน้าที่ต่อกันในหนึ่งพระนาม ไม่ว่าจะเป็น คำนามที่สามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักหรือหน่วยขยาย คำกริยาซึ่งทำหน้าที่ได้ทั้งหน่วยหลักและหน่วยขยาย คำวิเศษณ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย แต่ถ้าคำวิเศษณ์จะเป็นหน่วยหลักได้ต้องมีคำวิเศษณ์ด้วยตนเองมาขยายเพียงเท่านั้น

ในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ คำหลักสามารถอยู่ได้ในตำแหน่งต้น กลาง หรือท้ายพระนาม เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาปีนุชบากร พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรธัญพิไล พระอัศรชยาเธอ กรมขุนอรรศวราชนกัลยา นอกจากนี้การพิจารณาว่าส่วนใดเป็นหน่วยหลักหรือหน่วยขยาย ขึ้นอยู่กับการแปลความสำคัญ เช่นพระนามสมเด็จพระภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา ฯ คำนี้ถ้าแปลความว่าเพชรรัตนผู้ทรงเป็นราชสุดาหน่วยหลักจะอยู่ที่เพชรรัตน แต่ถ้าแปลความว่า พระราชสุดาผู้เป็นดังเพชรรัตน หน่วยหลักจะอยู่ที่คำว่า ราชสุดา เป็นต้น หรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวุฒิชัยเฉลิมลาก ถ้าแปลว่าชัยแห่งวุฒิอันเป็นลากที่ควรแก่การยกย่อง คำนี้ก็จะมีส่วนหลักเป็นคำว่าวุฒิชัย และส่วนขยายเป็นคำว่าเฉลิมลาก แต่ถ้าแปลว่า ผู้ทรงมีทั้ง วุฒิ ชัย เฉลิม และ ลาก คำนี้ก็จะไม่มีคำใดเป็นส่วนหลักและส่วนขยาย เป็นต้น

เมื่อนำปัจจัยสำคัญทั้งสามปัจจัยที่นำมาพิจารณาประกอบกัน จะทำให้เข้าใจโครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งหมดได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

โครงสร้างพระนามนี้มีสองหน่วยคือหน่วยหลักและหน่วยขยาย ดังนี้

หน่วยแรกที่เป็นหน่วยหลัก คือคำว่า นราธิปพงศ์ เป็นกลุ่มนามหลักประกอบด้วย นราธิป ซึ่งก็เป็นกลุ่มนามหลักย่อย ที่ประกอบไปด้วย นร ซึ่งเป็นคำนามหลัก และ ธิป ซึ่งเป็นคำนามขยาย ส่วนคำว่า พงศ์ เป็นคำนามขยาย ที่ขยายกลุ่มนามย่อย คือคำว่า นราธิป

หน่วยที่สอง คือ คำว่า ประพันธ์ เป็นกริยาขยายกลุ่มนามหน่วยหลักหน่วยแรก ดังสมการดังนี้

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + นามขยาย) + กริยาขยาย

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ศึกษาพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยจำแนก

โครงสร้างตามชนิดของคำดังต่อไปนี้

1. พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามล้วน และมีหน่วยหลักหน่วยขยาย จำแนกได้เป็น

1.1 คำนามหรือกลุ่มคำนามส่วนแรกเป็นหน่วยหลัก คำนามหรือกลุ่มคำนามส่วนหลังเป็นหน่วยขยาย สามารถจำแนกได้เป็น

1.1.1 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก คำนามคำที่สองทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย

เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านิลรัตน เช่น

นามหลัก + นามขยาย

หน่วยหลัก หน่วยขยาย

นามหลัก นามขยาย

นิล รัตน

1.1.2 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก กลุ่มคำนามที่ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำหลัก คำหลังเป็นคำขยาย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย)

หน่วยหลัก หน่วยขยาย

นามหลัก กลุ่มนามขยาย

บุษบัน บัวผัน

บุษบัน นามหลัก + นามขยาย

บัว ผัน

1.1.3 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก กลุ่มคำนามที่ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำหลังเป็นคำหลัก คำแรกเป็นคำขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาทิรัตนกัญญา

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
นามหลัก	กลุ่มนามขยาย
วาทิ	รัตนกัญญา
↓	นามขยาย + นามหลัก
วาทิ	รัตน กัญญา

1.1.4 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก กลุ่มคำนามที่ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำนามสามคำ คำแรกเป็นคำหลัก อีกสองคำเป็นกลุ่มคำขยายที่ประกอบด้วย คำแรกเป็นคำขยายและคำที่สองเป็นคำหลัก เช่น

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากลิ่นแก่นจันทนารัตน

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก))

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
นามหลัก	กลุ่มนามขยาย
กลิ่น	แก่นจันทนารัตน
↓	นามหลัก + กลุ่มนามขยาย
	แก่น จันทนารัตน
	↓
กลิ่น	แก่น จันทนา รัตน

1.1.5 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำนามสี่คำ โดยสองคำแรกขยายสองคำหลัง ซึ่งในสองคำแรกประกอบด้วยคำแรกเป็นคำขยายคำที่สองเป็นคำหลัก และสองคำหลังประกอบด้วยคำแรกเป็นคำขยาย คำที่สองเป็นคำหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมวดีศรีรัตนราชธิดา

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก))

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย			
นามหลัก	กลุ่มนามขยาย			
โสมวดี	ศรีรัตนราชธิดา			
↓	กลุ่มนามขยาย + กลุ่มนามหลัก			
	ศรีรัตน		ราชธิดา	
	นามขยาย + นามหลัก		นามขยาย + นามหลัก	
	ศรี	รัตน	ราช	ธิดา
โสมวดี				

1.1.6 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำ นามสองคำที่มีความหมายเหมือนกันไม่มีคำใดขยายคำใดในกลุ่ม เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพงศาตติศรมหิป

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นาม + นาม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย	
นามหลัก	กลุ่มนามขยาย	
พงศา	ตติศรมหิป	
↓	นาม + นาม	
พงศา	ตติศร	มหิป

1.1.7 กลุ่มนามแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำหลัก คำหลังเป็นคำขยาย คำนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + นามขยาย เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย	
กลุ่มนามหลัก	นามขยาย	
รพีพัฒน	ศักดิ์	
นามหลัก + นามขยาย	↓	
รพี	พัฒน	ศักดิ์

1.1.8 กลุ่มนามแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำขยาย คำหลังเป็นคำหลัก คำนามที่ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดรฤณวัยวัฒน์

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + นามขยาย เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	นามขยาย
ดรฤณวัย	วัฒน์
นามขยาย + นามหลัก	↓
ดรฤณ วัย	วัฒน์

1.1.9 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำหลัก คำหลังทำหน้าที่เป็นคำขยาย กลุ่มนามหลังทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำหลัก คำหลังเป็นคำขยาย เช่น

พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตนนารีนาค

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย) เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
อุบลรัตน	นารีนาค
นามหลัก + นามขยาย	นามหลัก + นามขยาย
อุบล รัตน	นารี นาค

1.1.10 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำหลัก คำหลังทำหน้าที่เป็นคำขยาย กลุ่มนามที่ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำขยาย คำหลังเป็นคำหลัก เช่น

พระบรมมหัยิกาเธอ กรมสมเด็จพระสุตารัตนราชประยูร

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก) เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
สุตารัตน	ราชประยูร
นามหลัก + นามขยาย	นามขยาย + นามหลัก
สุดา รัตน	ราช ประยูร

1.1.11 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกทำหน้าที่เป็นคำขยาย คำนามที่สองทำหน้าที่เป็นคำหลัก กลุ่มนามหลังทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกทำหน้าที่เป็นคำขยาย คำนามหลังเป็นคำหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงศ์สิริพัฒน์

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก) เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
มรุพงศ์	สิริพัฒน์
นามขยาย + นามหลัก	นามขยาย + นามหลัก
มรุ พงศ์	สิริ พัฒน์

1.1.12 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกทำหน้าที่เป็นคำขยาย คำนามที่สองทำหน้าที่เป็นคำหลัก กลุ่มนามหลังทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำนามสองคำที่มีความหมายคล้ายกันไม่มีคำใดขยายคำใด เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (นาม + นาม) เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
ลพบุรี	ราเมศวร์
นามขยาย + นามหลัก	นาม + นาม
ลพ บุรี	ราม ิศวร

1.1.13 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกเป็นคำขยาย คำนามที่สองเป็นคำหลัก กลุ่มนามหลังทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยสามคำ คำนามแรกขยาย คำนามที่สองและสามหลังรวมกันเป็นกลุ่มนาม คำแรกเป็นคำขยาย คำที่สองเป็นคำหลัก เช่น

สมเด็จพระราชปิตุจนา เจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก)
(นามขยาย + นามหลัก))

หน่วยหลัก		หน่วยขยาย	
กลุ่มนามหลัก		กลุ่มนามขยาย	
เพชรบุรี		ราชสิรินธร	
นามขยาย + นามหลัก		นามหลัก + กลุ่มนามขยาย	
เพชร	บุรี	ราช	สิรินธร
↓	↓	↓	นามขยาย + นามหลัก
เพชร	บุรี	ราช	สิริน ธร

1.1.14 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสามคำ คำนามที่สามเป็นนามหลัก คำแรกและคำที่สองรวมกันเป็นกลุ่มนามขยาย ประกอบด้วยคำนามแรกเป็นคำหลัก คำนามที่สองเป็นนามขยาย กลุ่มนามหลังเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกเป็นคำขยาย คำนามที่สองเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอนุรักษ์เทษตติยนารี

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย) + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย
(นามขยาย + นามหลัก)

หน่วยหลัก			หน่วยขยาย	
กลุ่มนามหลัก			กลุ่มนามขยาย	
อนุรักษ์เทษ			ตติยนารี	
กลุ่มนามขยาย + นามหลัก			นามขยาย + นามหลัก	
อนุรักษ์	เทษ		ตติย	นารี
	↓		↓	↓
อนุรักษ์	ทอง	เทษ	ตติย	นารี

1.2 คำนามหรือกลุ่มคำนามส่วนแรกเป็นหน่วยขยาย คำนามหรือกลุ่มคำนามส่วนหลังเป็นหน่วยหลัก สามารถจำแนกได้เป็น

1.2.1 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย คำนามคำที่สองทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก เช่น
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวงศ์

นามขยาย + นามหลัก

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
นามขยาย	นามหลัก
อรุณ	วงศ์

1.2.2 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกทำหน้าที่เป็นคำหลัก คำนามหลังทำหน้าที่เป็นคำขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นศรีสุเรนทร์

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
นามขยาย	กลุ่มนามหลัก
ศรี	สุเรนทร์
↓	นามหลัก + นามขยาย
ศรี	สุร อินทร์

1.2.3 คำนามคำแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกทำหน้าที่เป็นคำขยาย คำนามที่สองทำหน้าที่เป็นคำหลัก เช่น

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) เช่น

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
นามขยาย	กลุ่มนามหลัก
ศิริ	รัตนบุษบง
↓	นามขยาย + นามหลัก
ศิริ	รัตน บุษบง

1.2.4 คำนามแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสามคำ คำนามแรกทำหน้าที่เป็นคำขยาย คำนามที่สองและสามซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันไม่มีคำใดเป็น คำหลักและคำใดเป็นคำขยายรวมกันทำหน้าที่เป็นกลุ่มนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นาม + นาม)

หน่วยขยาย

หน่วยหลัก

กลุ่มนามขยาย

กลุ่มนามหลัก

ศรี

รัตนโกสินทร

ศรี

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก

รัตน

โกสินทร

รัตน

นาม + นาม

โกสีย อินทร

1.2.5 กลุ่มนามแรกทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย โดยกลุ่มคำนามที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสองคำที่มีความหมายคล้ายกันไม่มีคำใดเป็นคำหลักและคำขยายในกลุ่ม คำสุดท้ายที่ ตามมาทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก เช่น

พระสัมพันธวงศ์เธอ กรมขุนราชมินทรสุดา

กลุ่มนามขยาย (นาม + นาม) + นามหลัก

หน่วยขยาย

หน่วยหลัก

กลุ่มนามขยาย

นามขยาย

ราชมินทร

สุดา

นาม + นาม

ราม อินทร

สุดา

1.2.6 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสองคำ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำขยาย คำที่ สองทำหน้าที่เป็นคำหลัก กลุ่มนามหลังทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสองคำคำแรกทำหน้าที่เป็น หน่วยขยาย คำที่สองทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าสิริราชกกุธภัณฑ์ ฯ

กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
กลุ่มนามขยาย	กลุ่มนามหลัก
สิริราช	กกุธภัณฑ์
นามขยาย + นามหลัก	นามขยาย + นามหลัก
สิริ ราช	กกุธ ภัณฑ์

1.2.7 กลุ่มนามคำแรกเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสองคำ คำแรกทำหน้าที่เป็นคำหลัก คำที่สองทำหน้าที่เป็นคำขยาย กลุ่มนามหลังทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสองคำที่มีความหมายเหมือนกันไม่มีคำใดขยายคำใด เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นกระษัตริย์ศรีศักดิเดช

กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามหลัก (นาม + นาม)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
กลุ่มนามขยาย	กลุ่มนามหลัก
กระษัตริย์ศรี	ศักดิเดช
นามหลัก + นามขยาย	นาม + นาม
กระษัตริย์ ศรี	ศักดิ เดช

2. พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามและคำชนิดอื่น โดยมีส่วนหลักและส่วนขยายจำแนกได้ดังนี้

2.1 พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามและคำกริยา โดยพระนามที่มีคำกริยาเป็นส่วนประกอบจะมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์แบบประโยค กล่าวคือ คำนามจะทำหน้าที่เป็นประธาน กรรม หรือส่วนเติมเต็ม ให้กับกริยา มีดังต่อไปนี้

2.1.1 พระนามที่มีคำนามอื่นทำหน้าที่เป็นประธาน เป็นหน่วยหลัก และมีคำกริยาอื่นทำหน้าที่เป็นกริยา เป็นหน่วยขยาย

2.1.1.1 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก ทำหน้าที่เป็นประธาน ให้กับคำกริยาที่เป็นหน่วยขยาย เช่น

พระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณฤกษ์

นาม (ประธาน) + กริยาขยาย (กริยา)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
นามหลัก	กริยาขยาย
อิศร	อนุรักษ

2.1.1.2 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน ประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกเป็นคำหลักคำนามหลังเป็นคำขยาย คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่เป็นกริยา เช่น

พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) (ประธาน) + กริยาขยาย (กริยา)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
กลุ่มนามหลัก	กริยาขยาย
สายสวลี	อภิรมย์
นามหลัก + นามขยาย	↓
สาย สวลี	อภิรมย์

2.1.1.3 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน ประกอบด้วยสองคำ คำนามแรกเป็นคำขยาย คำนามหลังเป็นคำหลัก คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่เป็นกริยา เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดดารักษ์

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) (ประธาน) + กริยาขยาย (กริยา)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
กลุ่มนามหลัก	กริยาขยาย
ศรีสุดา	รักษ
นามขยาย + นามหลัก	↓
ศรี สุดา	รักษ

2.1.1.4 คำนามแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน กลุ่มกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่กริยา ประกอบด้วยคำกริยาสองคำที่มีความหมายคล้ายกันไม่มีคำใดขยายคำใด เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบงเบิกบาน

นามหลัก + กลุ่มคำกริยาขยาย (กริยา + กริยา)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
นามหลัก	กลุ่มกริยาขยาย
บุษบง	เบิกบาน
↓	กริยา + กริยา
บุษบง	เบิก บาน

2.1.1.6 กลุ่มนามกลุ่มแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน ประกอบด้วยคำ นามสี่คำ โดยสามคำหลังเมื่อนำมาประสมกันจะมีความหมายเหมือนกับคำแรก ส่วนคำกริยามีอยู่คำเดียวเป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่เป็นกริยา เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนภูวนัยนฤเบนทรอภิบาล

กลุ่มนามหลัก (นาม + กลุ่มนาม (นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นาม + นาม)) + กริยาขยาย

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
กลุ่มนามหลัก	กริยาขยาย
ภูวนัยนฤเบนตรา	อภิบาล
นาม + กลุ่มนาม	
ภูวนัย นฤเบนตรา	
↓	
นาม + กลุ่มนามขยาย	
↓	
นฤ เบนตรา	
↓	
นาม + นาม	
↓	
ภูวนัย นฤ บดิ อินตรา	อภิบาล

2.1.1.7 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน ประกอบด้วยคำนามสามคำ คำแรกเป็นคำหลักคำหลังเป็นคำขยาย รวมกันเป็นกลุ่มคำขยายคำที่สาม กริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย เช่น

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ศักดีพินิต

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย) + นามหลัก) + กริยาขยาย เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
กลุ่มนามหลัก	กริยาขยาย
นครสวรรค์ศักดี	พินิต
กลุ่มนามขยาย + นามหลัก	
นครสวรรค์	ศักดิ์
นามหลัก + นามขยาย	
นคร	พินิต
สวรรค์	
ศักดิ์	

2.1.2 พระนามที่มีคำกริยาอันมีหน้าที่เป็นกริยาเป็นหน่วยหลัก และคำนามอันมีหน้าที่เป็นกรรม ประธาน หรือ ส่วนเติมเต็ม เป็นหน่วยขยาย มีดังต่อไปนี้

2.1.2.1 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา คำนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นประธาน เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชุมแสง

กริยาหลัก (กริยา) + นามขยาย (ประธาน)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกริยา	ส่วนประธาน
กริยาหลัก	นามขยาย
ชุม	แสง

2.1.2.2 คำกริยาแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา คำนามหลังเป็นหน่วยทำหน้าที่เป็นกรรม เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารองทรง

กริยาหลัก (กริยา) + นามขยาย (กรรม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกริยา	ส่วนกรรม
กริยาหลัก	นามขยาย
รอง	ทรง

2.1.2.3 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยหลักเป็นกริยา กลุ่มนามถัดมาเป็นหน่วยขยายเป็นกรรม โดยมีคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำหลักและคำที่สองเป็นคำขยาย เช่น

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล

กริยาหลัก (กริยา) + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย) (กรรม)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

ส่วนกริยา

ส่วนกรรม

กริยาหลัก

กลุ่มนามขยาย

เฉลิม

เขตมงคล

เฉลิม

นามหลัก + นามขยาย

เขต มงคล

2.1.2.4 กลุ่มกริยาแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา ประกอบด้วยคำกริยาสองคำ คำแรกเป็นคำหลัก คำหลังเป็นคำขยาย คำนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกรรม เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทวิถวัลยลาภ

กลุ่มกริยาหลัก (กริยาหลัก + กริยาขยาย) (กริยา) + นามขยาย (กรรม)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

ส่วนกริยา

ส่วนกรรม

กลุ่มกริยาหลัก

นามขยาย

ทวิถวัลย

ลาภ

กริยาหลัก + กริยาขยาย

ทวิ ถวัลย

ลาภ

2.1.2.5 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา คำนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็ม เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธศาลา

กริยาหลัก (กริยา) + นามขยาย (ส่วนเติมเต็ม)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

ส่วนกริยา

ส่วนเติมเต็ม

กริยาหลัก

นามขยาย

สุด

ศาลา

2.1.2.6 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็ม ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำขยายคำหลังเป็นคำหลัก เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทรงศศิคุณ

กริยาหลัก + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก) (ส่วนเติมเต็ม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกริยา	ส่วนเติมเต็ม
กริยาหลัก	กลุ่มนามขยาย
ทรง	ศศิคุณ
↓	นามขยาย + นามหลัก
ทรง	ศศิ คุณ

2.1.2.7 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็ม ประกอบด้วยสามคำ คำนามคำแรกเป็นคำหลัก คำนามสองคำหลัง เป็นคำขยาย โดยมีคำแรกเป็นคำหลักและคำที่สองเป็นคำขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเจริญกมลสุขสวัสดิ์

กริยาหลัก (กริยา) + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย)

(ส่วนเติมเต็ม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกริยา	ส่วนเติมเต็ม
กริยาหลัก	กลุ่มนามขยาย
เจริญ	กมลสุขสวัสดิ์
↓	นามหลัก + กลุ่มนามขยาย
เจริญ	กมล สุขสวัสดิ์
	↓ นามหลัก + นามขยาย
	กมล สุข สวัสดิ์

2.1.3 พระนามที่มีคำนามทำหน้าที่เป็นประธาน เป็นหน่วยหลัก มีคำกริยาทำหน้าที่เป็นกริยาเป็นหน่วยขยาย และมีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็มให้กับกริยา มีดังต่อไปนี้

2.1.3.1 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน ประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นคำขยาย คำที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มคำนามหลัก โดยคำแรกเป็นคำขยาย คำหลังเป็นคำหลัก

ต่อมาคือกลุ่มกริยาซึ่งเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำกริยาขยายประธาน ถัดจากคำกริยา จะมีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็มที่มาขยายกริยา เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนศรีธรรมราชธำรงฤทธิ์

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)) (ประธาน) + กลุ่มกริยาขยาย (กริยาขยาย (กริยา) + นามขยาย (ส่วนเติมเต็มขยายกริยา))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

ส่วนประธาน

ส่วนกริยา

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มกริยาขยาย

ศรีธรรมราช

ธำรงฤทธิ์

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก

กริยาขยาย + ส่วนเติมเต็มขยายกริยา

ศรี

ธรรมราช

ธำรง

ฤทธิ์

↓

นามขยาย + นามหลัก

↓

↓

ศรี

ธรรม

ราช

ธำรง

ฤทธิ์

ศรี

ธรรม

ราช

ธำรง

ฤทธิ์

2.1.4 พระนามที่มีสองใจความ กล่าวคือ มีคำนามสองคำและคำกริยาสองคำ นามและกริยาคู่แรกเป็นใจความที่หนึ่ง นามและกริยาคู่หลังเป็นใจความที่สอง ใจความทั้งสองไม่มีคำใดขยายคำใด เพราะเป็นใจความที่ไม่มีคำเหมือนกันเลย มีดังต่อไปนี้

2.1.4.1 คำนามและคำกริยาคู่แรกเป็นใจความที่หนึ่ง มีคำนามหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกรรมคำกริยาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกริยา คำนามและคำกริยาคู่หลังเป็นใจความที่สอง มีคำกริยาเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา มีคำนามเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกรรม เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทองแถมถวัลยวงศ์

นามหลัก (กรรม) + กริยาขยาย (กริยา), กริยาหลัก (กริยา) + นามขยาย (กรรม)

ทองแถม

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกรรม	ส่วนกริยา
นามหลัก	กริยาขยาย
ทอง	แถม

ถวัลยวงศ์

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกริยา	ส่วนกรรม
กริยาหลัก	นามขยาย
ถวัลย	วงศ์

2.2 พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ ซึ่งอาจจะเป็นวิเศษณ์ขยายนาม หรืออาจจะเป็นวิเศษณ์ขยายกริยา มักจะมีความสัมพันธ์แบบประโยค ดังนี้

2.2.1 พระนามที่มีคำนามหรือกลุ่มนาม ซึ่งคำในกลุ่มอาจมีวิเศษณ์ขยายนาม ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก และคำกริยาหรือกลุ่มกริยา ซึ่งในกลุ่มอาจมีวิเศษณ์ขยายกริยา ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย โดยมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์แบบ ประธาน – กริยา, กรรม – กริยา, ส่วนเติมเต็ม - กริยา มีดังต่อไปนี้

2.2.1.1 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน กลุ่มกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกริยา ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายกริยา คำหลังเป็นกริยาหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากมลาลโสเลอสรวิ

นามหลัก (ประธาน) + กลุ่มกริยาขยาย (วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
นามหลัก	กลุ่มคำกริยา
กมลาล	เลอสรวิ
↓	วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาขยาย
กมลาล	เลอ สรวิ

2.2.1.2 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน กลุ่มกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกริยา กลุ่มกริยาประกอบด้วยคำแรกเป็นกริยาหลัก คำหลังเป็นวิเศษณ์ขยายกริยา เช่น

พระवरวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุริยนเยียมพยับ

นามหลัก (ประธาน) + กลุ่มกริยาขยาย (กริยาหลัก + วิเศษณ์ขยายกริยา)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
นามหลัก	กลุ่มกริยาขยาย
สุริยน	เยียมพยับ
↓	กริยาขยาย + วิเศษณ์ขยายกริยา
สุริยน	เยียม พยับ

2.2.1.3 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย และกลุ่มนามท้ายสุดเป็นหน่วยขยายของประธาน เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทองกองก้อนใหญ่

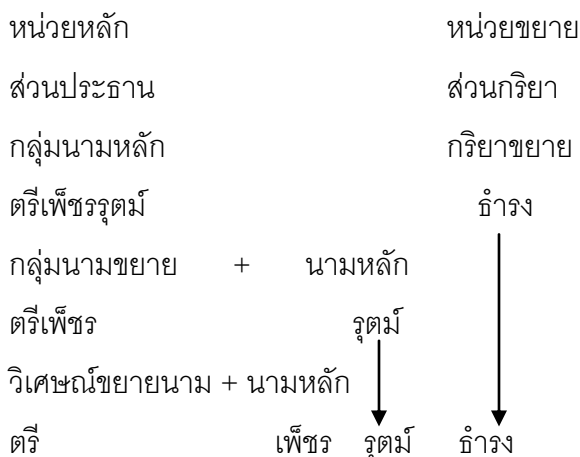
นามหลัก (ประธาน) + กริยาขยาย + กลุ่มนามขยายประธาน

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย	
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา	ส่วนเติมเต็มประธาน
นามหลัก	กริยาขยายประธาน + กลุ่มนามขยายประธาน	
ทอง	ทอง	ก้อนใหญ่
↓	↓	นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม
ทอง	ทอง	ก้อน ใหญ่

2.2.1.4 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำวิเศษณ์หนึ่งคำ คำนามคำสุดท้ายเป็นคำหลัก คำนามและคำวิเศษณ์สองคำแรกเป็นคำขยาย โดยที่คำวิเศษณ์แรกขยายคำนามหลัง ตามด้วยคำกริยาเป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่เป็นกริยา เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าตรีเพ็ชรอุทิศธำรง ฯ

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามขยาย(วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + นามหลัก) (ประธาน) +
กริยาขยาย (กริยา) เช่น

2.2.1.5 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นประธาน โดยกลุ่มคำนาม

ประกอบด้วยหคำ โดยคำนามที่คำแรกทำเป็นส่วนหลัก ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มคำสองคำแรกเป็นส่วนขยาย โดยคำแรกและคำที่สองให้ความหมายเดียวกันไม่มีคำใดขยายคำใด กลุ่มคำสองคำหลังเป็นส่วนหลัก โดยคำแรกเป็นคำขยายส่วนคำที่สองเป็นคำหลัก กลุ่มคำนามสองคำท้ายในส่วนประธานเป็นส่วนขยาย ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม และคำที่สองเป็นคำนามหลัก กริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่เป็นกริยา เช่น

สมเด็จพระมหิตลธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามขยาย (นาม + นาม) + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นาม
หลัก) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)) (ประธาน) + กริยาขยาย (กริยา)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

ส่วนประธาน

ส่วนกริยา

กลุ่มนามหลัก

กริยาขยาย

มหิตลธิเบศรอดุลยเดช

วิกรม

กลุ่มนามหลัก + กลุ่มนามขยาย

มหิตลธิเบศร อดุลยเดช

กลุ่มนามขยาย + กลุ่มนามหลัก วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

มหิตล อธิเบศร อดุลย เดช

นาม + นาม นามขยาย + นามหลัก

มहि तल अधिप इत्थर अदुल्य देव विग्रम

2.2.2 พระนามที่มีคำกริยาหรือกลุ่มกริยา ซึ่งคำในกลุ่มอาจมีวิเศษณ์ขยายกริยา ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก และคำนามหรือกลุ่มนาม ซึ่งในกลุ่มอาจมีวิเศษณ์ขยายนาม ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย โดยมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์แบบ กริยา – ประธาน, กริยา – กรรม, กริยา - ส่วนเติมเต็ม ดังต่อไปนี้

2.2.2.1 คำกริยาแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นประธาน ประกอบด้วยคำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนามคำที่สองเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร

กริยาหลัก + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

ส่วนกริยา

ส่วนประธาน

กริยาหลัก

กลุ่มนามขยาย

ดิศ

วรกุมาร

↓

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

ดิศ

วร

กุมาร

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาบำราบปรปักษ์ฯ

กริยาหลัก (กริยา) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) (กรรม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกริยา	ส่วนกรรม
กริยาหลัก	กลุ่มนามขยาย
บำราบ	ปรปักษ์
↓	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
บำราบ	ปร ปักซ์

2.2.2.5 กลุ่มกริยาแรกเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา ประกอบด้วยสองคำ คำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายกริยา คำที่สองเป็นกริยาหลัก จากนั้นเป็นคำนามขยายที่ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็ม เช่น

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสิฐสบสมัย

กลุ่มกริยาหลัก (วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก) (กริยา) + นามขยาย (ส่วนเติมเต็ม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนกริยา	ส่วนเติมเต็ม
กลุ่มกริยาหลัก	นามขยาย
พิสิฐสบ	สมัย
วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก	↓
พิสิฐ สบ	สมัย

2.2.3 พระนามที่มีคำกริยาหรือกลุ่มกริยาลำดับแรก เป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่เป็นกริยา และมีคำนามหรือกลุ่มนามหลักลำดับท้าย เป็นหน่วยหลัก ทำหน้าที่เป็นประธาน จำแนกเป็น

2.2.3.1 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกริยา กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำขยาย คำหลังเป็นคำหลัก ทำหน้าที่เป็นประธาน เช่น

เจ้าฟ้า กรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์

กริยาขยาย (กริยา) + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) (ประธาน)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
ส่วนกริยา	ส่วนประธาน
กริยาขยาย	กลุ่มนามหลัก
อนุรักษ์	เทเวศร์
↓	นามหลัก + นามขยาย
อนุรักษ์	เทว อิศร

2.2.3.2 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกริยา กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก มีค่านามสองคำ คำแรกเป็นคำขยายคำหลังเป็นคำหลัก ทำหน้าที่เป็นประธาน เช่น

สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้าอภัยธิเบศร์

กริยาขยาย (กริยา) + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) (ประธาน)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
ส่วนกริยา	ส่วนประธาน
กริยาขยาย	กลุ่มนามหลัก
อภัย	ธิเบศร์
↓	นามขยาย + นามหลัก
อภัย	อธิป อิศร

2.2.3.3 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกริยา กลุ่มนามที่ตามมามาเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยค่านามสามคำ คำที่สามเป็นคำหลัก สองคำแรกเป็นคำขยาย โดยมีคำที่หนึ่งเป็นคำหลักและคำที่สองเป็นคำขยาย ทำหน้าที่เป็นประธาน เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นบริรักษ์นรินทรฤทธิ์

กริยาขยาย (กริยา) + กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย) + นามหลัก)

(ประธาน)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
ส่วนกริยา	ส่วนประธาน
กริยาขยาย	กลุ่มนามหลัก
บริรักษ์	นรินทรฤทธิ์
↓	กลุ่มนามขยาย + นามหลัก
	นามขยาย + นามหลัก
บริรักษ์	นร อินทร ฤทธิ์

2.2.3.4 กลุ่มกริยาแรกเป็นหน่วยขยาย ทำหน้าที่เป็นกริยา ประกอบด้วย คำแรกเป็นกริยาหลัก คำหลังเป็นวิเศษณ์ขยายกริยา คำนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก ทำหน้าที่เป็นประธาน เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าขจรจรัสวงศ์

กลุ่มกริยาขยาย (กริยาหลัก + วิเศษณ์ขยายกริยา) + นามหลัก

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
ส่วนกริยา	ส่วนประธาน
กลุ่มกริยาขยาย	นามหลัก
ขจรจรัส	วงศ์
กริยาหลัก + วิเศษณ์ขยายกริยา	↓
ขจร จรัส	วงศ์

2.2.4 พระนามที่มีกลุ่มนามแรกเป็นหน่วยขยาย และมีคำกริยาหรือกลุ่มกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก ดังต่อไปนี้

2.2.4.1 พระนามที่มีกลุ่มนามแรกเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วย คำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นคำนามหลัก ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็ม และมีคำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก ทำหน้าที่เป็นกริยา เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนสรรพสิทธิประสงค์

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กริยาขยาย (กริยา)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนเติมเต็ม	ส่วนกริยา
กลุ่มนามหลัก	กริยาขยาย
สรรพสิทธิ	ประสงค์
วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก	
สรรพ	สิทธิ
	ประสงค์

2.2.4.2 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่เป็นกรรม ประกอบด้วยคำนามสองคำ

คำแรกเป็นนามหลัก คำที่สองเป็นนามขยาย กลุ่มกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยหลักทำหน้าที่เป็นกริยา

ประกอบด้วยคำสองคำ คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายกริยา คำที่สองเป็นกริยาหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย)(กรรม) + กลุ่มกริยาหลัก (วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก) (กริยา)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
ส่วนกรรม	ส่วนกริยา
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มกริยาขยาย
นครสวรรค์	วรพินิต
นามหลัก + นามขยาย	วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก
นคร	สวรรค์
	วร
	พินิต

2.2.5 พระนามที่มีคำนาม กริยา และวิเศษณ์ ประกอบกันแต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ในรูปแบบประโยค เป็นไปแต่เพียงความสัมพันธ์กับแบส่วนหลักส่วนขยายเท่านั้น แบ่งได้เป็น

2.2.5.1 คำกริยา ไม่ได้มีหน้าที่เป็นกริยา แต่มีหน้าที่ขยายคำนามเพียงเท่านั้น มีดังต่อไปนี้

2.2.5.1.1 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสองคำคำนามคำแรกเป็นคำหลัก คำกริยาคำที่สองเป็นคำขยาย ถัดจากนั้นเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม เช่น

พระเจ้าเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรประพันธ์รำไพ

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + กริยาขยาย) + วิเศษณ์ขยายนาม เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	วิเศษณ์ขยายนาม
อรประพันธ์	รำไพ
นามหลัก + กริยาขยายนาม	↓
อร ประพันธ์	รำไพ

2.2.5.1.2 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำหลักคำหลังเป็นคำขยาย กลุ่มนามขยายที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสองคำ คำแรกเป็นคำกริยาขยายนาม คำนามที่สองเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ฯ

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (กริยาขยาย + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
ส่วนประธาน	ส่วนกริยา
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มกริยาขยาย
นราธิป	ประพันธ์พงศ์
นามหลัก + นามขยาย	กริยาขยายนาม + นามหลัก
นร อธิป	ประพันธ์ พงศ์

2.2.5.2 คำกริยามีหน้าที่เป็นกริยา และมีส่วนเติมเต็มตามมา แต่สองส่วนที่กล่าวถึงนี้รวมกันเป็นคำนามคำหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายในกลุ่มนามหลัก เพียงเท่านั้น ดังต่อไปนี้

2.2.5.2.1 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นกริยาหลัก และคำที่สองเป็นนามขยาย รวมกันเป็นกลุ่มคำขยายคำที่สามซึ่งเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่สองเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสองคำ คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามขยาย (กริยาหลัก + นามขยาย) + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย

(วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

ชุมพรเขต

อุดมศักดิ์

กลุ่มนามขยาย + นามหลัก

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

ชุมพร

เขต

อุดม

ศักดิ์

กริยาหลัก + นามขยาย

↓

↓

↓

ชุม

พร

เขต

อุดม

ศักดิ์

2.2.5.3 กลุ่มกริยาเป็นหน่วยหลัก แต่เป็นกริยาที่มีเพียงคำนามมาเป็นหน่วยขยาย มีได้ มีประธาน มีกรรม หรือส่วนเติมเต็มแต่อย่างใด ดังต่อไปนี้

2.2.5.3.1 คำนามคำแรกเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่ขยายกลุ่มกริยา ซึ่งในกลุ่มคำกริยาประกอบด้วยคำสองคำ คำแรกคือคำวิเศษณ์ขยายกริยาเป็นคำขยาย คำกริยาคำที่สองเป็นคำหลัก เช่น

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีสุดสวาทิ

นามขยาย (นาม + กลุ่มกริยาหลัก (วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก))

หน่วยขยาย

หน่วยหลัก

นามขยาย

กลุ่มกริยาหลัก

ศรี

สุดสวาทิ

↓

วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก

↓

↓

↓

ศรี

สุด

สวาทิ

2.3 พระนามที่ประกอบไปด้วยคำนามและคำวิเศษณ์ โดยมีหน่วยหลักหน่วยขยาย จำแนกได้เป็น

2.3.1 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก คำนามหรือกลุ่มนาม คำวิเศษณ์ขยายนาม หรือ กลุ่มวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย

2.3.1.1 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก คำวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย เช่น

พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามณฑลเลิศ

นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
นามหลัก	วิเศษณ์ขยายนาม
มณฑล	เลิศ

2.3.1.2 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย โดยกลุ่มคำนามประกอบด้วย คำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองเป็นคำนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนงค์นพคุณ

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
นามหลัก	กลุ่มนามขยาย
อนงค์	นพคุณ
↓	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
อนงค์	นพ คุณ

2.3.1.3 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย โดยกลุ่มคำนามประกอบด้วยคำแรกเป็นคำนามหลักและคำหลังเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม เช่น

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าทีปังกรรัศมีโชติ

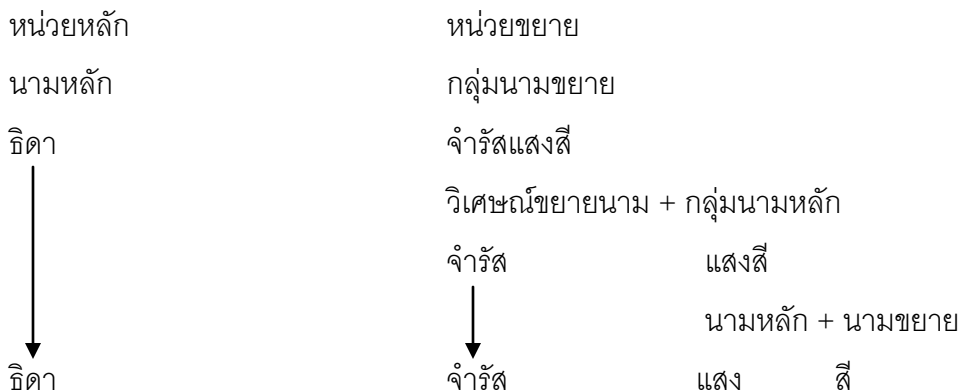
นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
นามหลัก	กลุ่มนามขยาย
ทีปังกร	รัศมีโชติ
↓	นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม
ทีปังกร	รัศมี โชติ

2.3.1.4 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มนามหลักโดยมีคำที่สามขยายคำที่สอง เช่น

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธิดาจำรัสแสงสี

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก(นามหลัก + นามขยาย))

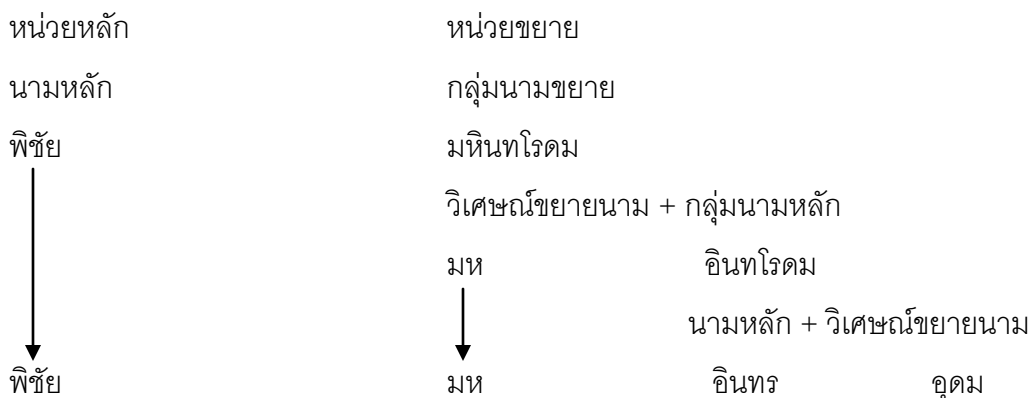

2.3.1.5 คำนามแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสาม

คำ คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มนามหลัก โดยคำที่สองเป็นนามหลัก และคำที่สามเป็นวิเศษณ์ขยายนาม เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิชัยมหินทโรดม

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม))

2.3.1.6 คำนามแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มวิเศษณ์ถัดมาเป็นหน่วยขยาย โดยกลุ่มคำ

วิเศษณ์ประกอบด้วยคำวิเศษณ์แรกเป็นคำหลัก คำวิเศษณ์หลังเป็นคำขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทรงคราญอุดมดี

นามหลัก + กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม (วิเศษณ์หลัก + วิเศษณ์ขยาย)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
นามหลัก	กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม
นงคราญ	อุดมดี
↓	วิเศษณ์หลัก + วิเศษณ์ขยาย
นงคราญ	อุดม ดี

2.3.1.7 คำนามคำแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย

โดยประกอบด้วยวิเศษณ์สองคำที่มีความหมายเหมือนกันไม่มีคำใดเป็นส่วนหลักหรือส่วนขยาย เช่น

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส

นามหลัก + กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม (วิเศษณ์ + วิเศษณ์)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
นามหลัก	กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม
รัชนี้	แจ่มจรัส
↓	วิเศษณ์ + วิเศษณ์
รัชนี้	แจ่ม จรัส

2.3.2 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก คำวิเศษณ์ กลุ่มวิเศษณ์หรือกลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย มีดังนี้

2.3.2.1 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก คำวิเศษณ์ที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย มีดังต่อไปนี้

2.3.2.1.1 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วย คำนามคำแรกเป็นคำขยาย

คำนามคำที่สองเป็นคำหลัก คำวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากนกวรรณเลขา

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + วิเศษณ์ขยายนาม

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	วิเศษณ์ขยายนาม
กนกวรรณ	เลขา
↓	
นามขยาย + นามหลัก	
กนก วรรณ	เลขา

2.3.2.3 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามหรือกลุ่มวิเศษณ์ที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย มีดังต่อไปนี้

2.3.2.3.1 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นนามหลัก คำหลังเป็นนามขยาย ตามด้วยกลุ่มนามหลังเป็นหน่วยขยาย ซึ่งกลุ่มคำนามหลัง ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑลโสภณภควดี

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
จันทรมณฑล	โสภณภควดี
นามหลัก + นามขยาย	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
จันทร มณฑล	โสภณ ภควดี

2.3.2.3.2 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นคำนามหลัก คำหลังเป็นคำนามขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นคำนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรพินทุ์เพ็ญภาค

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
อรพินทุ์	เพ็ญภาค
นามหลัก + นามขยาย	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
อร พินทุ์	เพ็ญ ภาค

2.3.2.3.3 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วย คำนามแรกเป็นคำหลัก คำนามหลังเป็นคำขยาย ตามด้วยกลุ่มนามขยายประกอบด้วยคำนามแรกเป็นคำหลัก คำวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นคำขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีสิทธิธงไชย

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
ศรีสิทธิ	ธงไชย
นามขยาย + นามหลัก	นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม
ศรี สิทธิ	ธง ไชย

2.3.2.3.4 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วย คำแรกเป็นนามขยาย คำหลังเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่สองเป็นหน่วยขยายประกอบด้วย คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบันทรวรรณวโรภาส

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
บันทรวรรณ	วโรภาส
นามขยาย + นามหลัก	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
บันท วร ณ	ว โภาส

2.3.2.3.5 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำนามสองคำ คำแรกเป็นคำขยายคำหลักเป็นคำหลัก กลุ่มวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ คำที่สองเป็นวิเศษณ์หลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสมัยวุฒิวโรดม

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ + วิเศษณ์หลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม
สมัยวุฒิ	วโรดม
นามขยาย + นามหลัก	วิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ + วิเศษณ์หลัก
สมัย วุฒิ	ว ุดม

2.3.2.3.6 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำแรกเป็นนามขยาย คำหลังเป็นนามหลัก กลุ่มวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยวิเศษณ์ที่ต่างขยายนามหลักทั้งคู่ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม (วิเศษณ์ขยายนาม + วิเศษณ์ขยายนาม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย		
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม		
บดินทร	ไพศาลโสภณ		
นามหลัก + นามขยาย	วิเศษณ์ขยายนาม + วิเศษณ์ขยายนาม		
บดิ	อินทร	ไพศาล	โสภณ

2.3.2.3.7 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกและคำหลังมีความหมายเหมือนกัน ไม่มีคำหลักหรือคำขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนามและคำหลังเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช ฯ

กลุ่มนามหลัก (นาม + นาม) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
มหิดล	อดุลยเดช
นาม + นาม	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
มहि ดล	อดุลย

2.3.2.3.8 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำนามแรกเป็นคำหลัก คำวิเศษณ์ขยายนามคำหลังเป็นคำขยาย ตามด้วยกลุ่มนามขยายประกอบด้วย คำนามแรกเป็นคำขยาย คำนามคำหลังเป็นคำหลัก เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านครเศรษฐสุริยลักษณ์

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
นครเศรษฐ	สุริยลักษณ์
นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม	นามขยาย + นามหลัก
นคร เศรษฐ	สุริย ลักษณ์

2.3.2.3.9 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็น

วิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นนามขยายคำหลังเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุพงษ์ศรีรัชสมโภช

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
อรุพงศ์	รัชสมโภช
นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม	นามขยาย + นามหลัก
อรุ พงศ์	รัช สมโภช

2.3.2.3.10 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม

คำที่สองเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นนามหลักคำที่สองเป็นนามขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลนาคนพิตี

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + นามขยาย)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
วิมลนาค	นพิตี
วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก	นามหลัก + นามขยาย
วิมล นาค	นพ ิตี

2.3.2.3.11 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นนามหลักและคำหลังเป็นวิเศษณ์ขยายนาม เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
มเหศวร	ศิววิลาส
วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก	นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม
มห	อิศวร ศิว วิลาส

2.3.2.3.12 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย
จิรประวัติ	วรเดช
วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
จิร	ประวัติ วร เดช

2.3.2.4 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามหรือกลุ่มวิเศษณ์ขยายนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย โดยคำทั้งหมดที่นำมาประกอบกันมีจำนวนมากกว่ากลุ่มละสองคำขึ้นไปในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่ม

2.3.2.4.1 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำนามแรกเป็นคำขยาย คำนามหลังเป็นคำหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายซึ่งประกอบด้วยสามคำ คำวิเศษณ์ขยายนาม

แรกเป็นหน่วยขยาย คำนามสองคำหลังซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มคำหลัก ซึ่งมีคำแรกเป็นคำขยาย คำที่สองเป็นคำหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอิศรวงศ์วรราชกุมาร

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก)
(นามขยาย + นามหลัก))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

อิศรวงศ์

วรราชกุมาร

นามขยาย + นามหลัก

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

อิศร

วงศ์

วร

ราชกุมาร

อิศร

วงศ์

วร

นามขยาย + นามหลัก

ราช

กุมาร

2.3.2.4.2 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสามคำคำนามสองคำแรก

รวมกันเป็นหนึ่งกลุ่มคำหลักประกอบด้วยคำแรกเป็นคำขยายและคำที่สองเป็นคำหลัก คำวิเศษณ์ที่ตามมาขยายกลุ่มนามดังกล่าว กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายซึ่งประกอบด้วยคำวิเศษณ์ขยายนามและนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าศิริภรณ์โสภณพิมลรัตนวดี

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + วิเศษณ์ขยายนาม) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

ศิริภรณ์โสภณ

พิมลรัตนวดี

กลุ่มนามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

ศิริภรณ์

โสภณ

พิมล

รัตนวดี

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

ศิริ

ภรณ์

โสภณ

พิมล

รัตนวดี

2.3.2.4.3 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นนามขยาย คำที่สองและคำที่สามรวมกันเป็นกลุ่มนามหลัก โดยมีคำที่สองเป็นนามขยาย คำที่สามเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนศรีสัชนาลัยสุรศักด์ิญา

กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

ศรีสัชนาลัย

สุรศักด์ิญา

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

ศรี

สัชนาลัย

สุร

ศักด์ิญา

↓

นามขยาย + นามหลัก

↓

↓

ศรี

สัชน

าลัย

สุร

ศักด์ิญา

2.3.2.4.4 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นคำวิเศษณ์

ขยายนาม คำนามสองคำหลังรวมกันเป็นกลุ่มคำหลักประกอบด้วยคำนามแรกเป็นคำขยายและคำนามหลังเป็นคำหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายโดยมีคำนามแรกเป็นคำขยายและคำนามหลังเป็นคำหลัก เช่น

พระราชวรพงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวิฑูริยาภรณ์ราชกุมาร

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก(นามขยาย + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

วรวิฑูริยาภรณ์

ราชกุมาร

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

นามขยาย + นามหลัก

วร

วิฑูริยาภรณ์

ราช

กุมาร

↓

นามขยาย + นามหลัก

↓

↓

วร

วิฑู

ริยาภรณ์

ราช

กุมาร

2.3.2.4.5 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสามคำ สองคำแรกรวมกันเป็นกลุ่มนามหลักประกอบด้วยคำแรกเป็นคำขยาย คำหลังเป็นคำหลัก คำที่สามเป็นคำนามขยายสองคำแรกกลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย มีคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ฯ

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) เช่น

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย			
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย			
ภาณุพันธุวงศ์	วรเดช			
กลุ่มนามหลัก + นามขยาย	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก			
ภาณุพันธุ	วงศ์	วร	เดช	
นามขยาย + นามหลัก	↓	↓	↓	
ภาณุ	พันธุ	วร	เดช	

2.3.2.4.6 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นนามขยาย คำที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มนามหลัก โดยคำที่สองเป็นวิเศษณ์ขยายนาม และคำที่สามเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายโดยมีคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนามและคำที่สองเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช

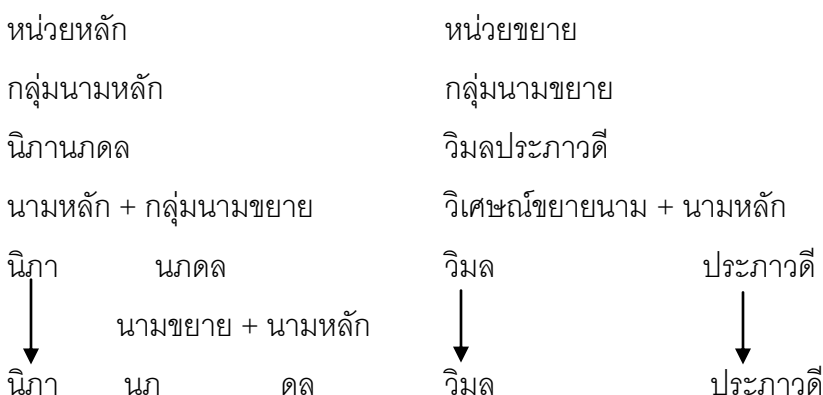
กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย			
กลุ่มนามหลัก	กลุ่มนามขยาย			
นครไชยศรี	สุรเดช			
นามขยาย + กลุ่มนามหลัก	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก			
นคร	ไชยศรี	สุร	เดช	
↓	↓	↓	↓	
นคร	ไชย	ศรี	สุร	เดช

2.3.2.4.7 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสามคำคำนามแรกเป็นคำหลัก คำนามที่สองและคำนามที่สามรวมกันเป็นกลุ่มคำขยาย โดยคำแรกเป็นคำขยายและคำหลังเป็นคำหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนามคำที่สองเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิภาณุภคดิพลประภาวดี

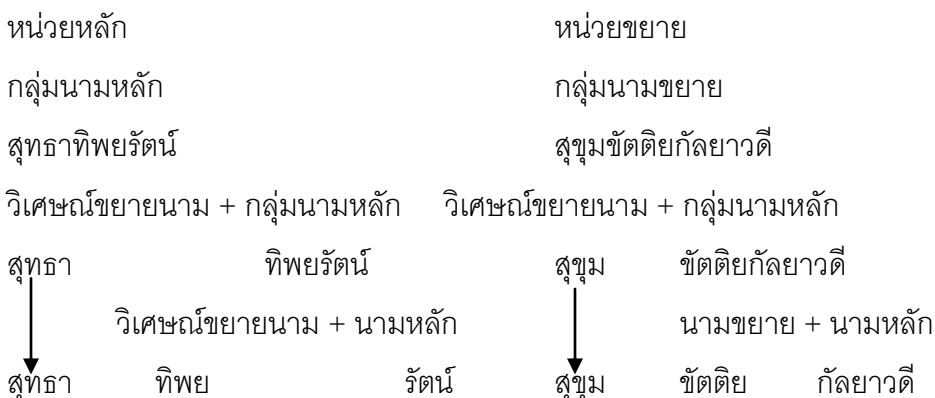
กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + (กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก))) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

2.3.2.4.8 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มนามหลัก มีคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนามและคำหลังเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองและคำที่สามรวมกันเป็นกลุ่มนามหลัก มีคำแรกเป็นนามขยายส่วนคำหลังเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ สุขุมขัตติยกัลยาวดี

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก))) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก))

2.3.2.4.9 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสามคำ คำแรกและคำที่สอง รวมกันเป็นกลุ่มคำขยายคำที่สาม โดยกลุ่มคำขยายประกอบด้วย คำแรกเป็นคำนามหลัก คำหลังเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสามคำ คำแรกและคำที่สองเป็นกลุ่มคำขยายคำที่สาม โดยกลุ่มคำขยายประกอบด้วยคำแรกเป็นคำนามขยาย คำหลังเป็นคำนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีวิไลลักษณ์สุนทรศักดิ์กัลยาวดี

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม) + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก) + นามหลัก))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

ศรีวิไลลักษณ์

สุนทรศักดิ์กัลยาวดี

กลุ่มนามขยาย + นามหลัก

กลุ่มนามขยาย + นามหลัก

ศรีวิไล

ลักษณ์

สุนทรศักดิ์

กัลยาวดี

นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม

นามขยาย + นามหลัก

ศรี

วิไล

ลักษณ์

สุนทร

ศักดิ์

กัลยาวดี

2.3.2.4.10 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสามคำ สองคำแรกรวมกัน

เป็นกลุ่มนามหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก ส่วนคำที่สามเป็นวิเศษณ์ขยายกลุ่มนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยสามคำ สองคำแรกรวมเป็นกลุ่มนามหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นนามหลัก ส่วนคำที่สามเป็นนามขยายกลุ่มนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเยาวมาลย์นฤมลสรพสกนธ์กัลยาณี

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + วิเศษณ์ขยายนาม) + กลุ่มนามขยาย (กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + นามหลัก)

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

เยาวมาลย์นฤมล

สรพสกนธ์กัลยาณี

กลุ่มนามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม

กลุ่มนามขยาย + นามหลัก

เยาวมาลย์

นฤมล

สรพสกนธ์

กัลยาณี

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

เยาว

มาลย์

นฤมล

สรพ

สกนธ์

กัลยาณี

2.3.2.4.11 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำสามคำ คำแรกเป็นนาม

หลัก คำที่สองเป็นวิเศษณ์ขยายคำที่สาม รวมเป็นกลุ่มนามขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นนามขยาย คำที่สองเป็นนามหลัก รวมกันเป็นกลุ่มคำ ขยายคำที่สามซึ่งเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามาลินีนพดารา สิรินิภาพรณวดี

กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

มาลินีนพดารา

สิรินิภาพรณวดี

นามหลัก + กลุ่มนามขยาย

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก

มาลินี

นพดารา

สิริ

นิภาพรณวดี

↓

นามขยาย + นามหลัก

↓

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

มาลินี

นพ

ดารา

สิริ

นิภา

พรณวดี

2.3.2.4.12 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม

คำที่สอง คำที่สาม และคำที่สี่รวมเป็นกลุ่มคำหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นนามขยายคำที่สองและคำที่สาม ส่วนคำที่สองเป็นคำนามขยายคำที่สามซึ่งเป็นคำนามหลัก กลุ่มนามที่สองเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำแรกเป็นนามขยายและคำที่สองเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิเศษศรีสวัสดิ์สุขวัฒนวิไชย

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก) เช่น

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

พิเศษศรีสุขสวัสดิ์สุข

วัฒนวิชัย

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

นามขยาย + นามหลัก

พิเศษ

ศรีสวัสดิ์สุข

วัฒน

วิไชย

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก

ศรี

สวัสดิ์สุข

นามขยาย + นามหลัก

พิเศษ

ศรี

สวัสดิ์

สุข

วัฒน

วิไชย

2.3.2.4.13 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสามคำ คำแรกเป็นวิเศษณ์

ขยายนาม คำนามที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มคำ โดยคำนามแรกเป็นคำหลัก คำนามหลังเป็นคำขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยสี่คำ คำนามแรกเป็นคำขยาย อีกสามคำรวมเป็นกลุ่มคำ ประกอบด้วย คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองและสามรวมกันเป็นอีกกลุ่มคำ โดยมีคำแรกเป็นนามขยาย คำที่สองเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย)) + กลุ่มนามขยาย
(นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

บรมโอรสาธิราช

สยามมกุฎราชกุมาร

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก

บรม

โอรสาธิราช

สยาม

มกุฎราชกุมาร

นามหลัก + นามขยาย

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

โอรส

อิธิราช

มกุฎ

ราชกุมาร

นามขยาย + นามหลัก

บรม

โอรส

อิธิราช

สยาม

มกุฎ

ราช

กุมาร

2.3.2.4.14 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักมีค่านามสี่คำ สองคำแรกเป็นกลุ่มคำหลัก

มีคำแรกเป็นคำหลักและคำหลังเป็นคำขยาย สองคำหลังเป็นกลุ่มคำขยายมีคำแรกเป็นคำขยายคำหลังเป็นคำหลัก กลุ่มนามหลังเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยคำสี่คำ คำนามแรกเป็นหน่วยขยายอีกสามคำรวมเป็นกลุ่มคำหลัก ประกอบด้วย คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มคำหลัก โดยมีคำแรกเป็นนามขยายคำหลังเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

เทพรัตน ราชสุดา

สยามบรมราชกุมารี

กลุ่มนามหลัก

+

กลุ่มนามขยาย

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก

เทพรัตน

ราชสุดา

สยาม

บรมราชกุมารี

นามหลัก + นามขยาย

นามขยาย + นามหลัก

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนาม

เทพ

รัตน

ราช

สุดา

บรม

ราชกุมารี

↓

↓

↓

↓

↓

↓

เทพ

รัตน

ราช

สุดา

สยาม

บรม

ราช

กุมารี

2.3.2.4.15 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสี่คำ คำแรกและคำที่สองรวม

เป็นกลุ่มคำหลักมีคำแรกเป็นคำนามขยาย และคำหลังเป็นคำนามหลัก ส่วนคำที่สามและคำที่สี่รวมกันเป็นกลุ่มคำขยาย โดยมีคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม และคำหลังเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่สองเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำที่สองและสามรวมเป็นกลุ่มนามหลักโดยมีคำที่แรกเป็นคำนามขยาย และคำหลังเป็นคำนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี

กลุ่มนามหลัก (กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

จุฬาภรณวลัยลักษณ์

อัครราชกุมารี

กลุ่มนามหลัก

+

กลุ่มนามขยาย

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

จุฬาภรณ

วลัยลักษณ์

อัคร

ราชกุมารี

นามขยาย + นามหลัก

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

↓

จุฬา

อาภรณ

วลัย

ลักษณ์

อัคร

ราช

กุมาร

2.3.2.4.16 กลุ่มนามแรกเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยสามคำ โดยมีคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำนามที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มคำหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นคำขยาย คำหลังเป็นคำหลัก กลุ่มนามหลังเป็นหน่วยขยายประกอบด้วยห้าคำ โดยสามคำแรกรวมเป็นกลุ่มคำขยาย มีคำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม ส่วนคำที่สองและสามรวมกันเป็นกลุ่มนามหลักที่มีคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนามและคำหลังเป็นนามหลัก กลุ่มคำสุดท้ายรวมกันเป็นกลุ่มนามหลักมีคำแรกเป็นคำนามขยาย คำที่สองเป็นคำนามหลัก เช่น

พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธสาสน์นาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา

กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)) + กลุ่มนามขยาย
(กลุ่มนามขยาย (นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)) + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย
+ นามหลัก))

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย

สูตรหาสินีนาง

ปิยมหาราชปติวรดา

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

กลุ่มนามขยาย +

กลุ่มนามหลัก

สูตรหา

สินีนาก

ปิยมหาราช

ปติวรตฺตา

นามขยาย + นามหลัก

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก

นามขยาย + นามหลัก

ສິນ

นาง

ប៊ែរ

ปดิ

วิธีใด

▼
สูตรหา

ສິນ

นางภ

ປຶ້ມ

มหา

ရာၤ

ปดิ

▼
วรรณา

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

2.3.3 คำนามหรือคำวิเศษณ์กลุ่มคำนามหรือกลุ่มคำวิเศษณ์แรกเป็นหน่วยขยาย คำ

วิเศษณ์ กลุ่มคำวิเศษณ์หรือกลุ่มคำนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก มีดังนี้

2.3.3.1 คำวิเศษณ์แรกเป็นหน่วยขยายคำนามหลังเป็นหน่วยหลัก เช่น

พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประเสริฐศักดิ์

วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก

หน่วยขยาย

หน่วยหลัก

วิเทศน์ขยายนาม

นามหลัก

ປະເສີຈູ

ศักดิ์

2.3.3.2 กลุ่มวิเศษณ์ขยายนามคำแรกเป็นหน่วยขยายทำหน้าที่ขยายคำนามหลัก โดยกลุ่มวิเศษณ์ประกอบด้วยคำวิเศษณ์สองคำ คำวิเศษณ์แรกเป็นคำขยาย คำวิเศษณ์คำที่สองเป็นคำหลัก คำนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวรเสรฐสุดา

กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม (วิเศษณ์ขยาย + วิเศษณ์หลัก) + นามหลัก

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
กลุ่มวิเศษณ์ขยายนาม	นามหลัก
วรเสรฐ	สุดา
วิเศษณ์ขยาย + วิเศษณ์หลัก	↓
วร เสฐ	สุดา

2.3.3.3 คำวิเศษณ์คำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยสองคำ ไม่มีคำใดขยายคำใดเพราะทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกัน เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นาม + นาม)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายนาม	กลุ่มนามหลัก
อานันท	มหิดล
↓	นาม + นาม
อานันท	มहि ดล

2.3.3.4 คำวิเศษณ์คำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาทำเป็นหน่วยหลัก โดยกลุ่มคำนามประกอบด้วยคำแรกเป็นนามขยาย คำหลังเป็นนามหลัก เช่น

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลมาศมาลี

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายนาม	กลุ่มนามหลัก
วิมล	มาศมาลี
↓	นามขยาย + นามหลัก
วิมล	มาศ มาลี

2.3.3.5 คำวิเศษณ์ขยายนามคำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก

ประกอบด้วยคำนามแรกเป็นคำหลัก คำนามหลังคำขยาย เช่น

สมเด็จพระนางเจ้าสุภัททันตาภุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายนาม	กลุ่มนามหลัก
สุภัททันตา	ภุมารีรัตน์
↓	นามหลัก + นามขยาย
สุภัททันตา	ภุมารี รัตน์

2.3.3.6 กลุ่มนามคำแรกเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำ

หลังเป็นนามหลัก กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก ประกอบด้วยคำแรกเป็นคำนามหลักคำหลังเป็นคำนามขยาย เช่น

พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคย์นารีรัตน์

กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
กลุ่มนามขยาย	กลุ่มนามหลัก
เสาวภาคย์	นารีรัตน์
วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก	นามหลัก + นามขยาย
เสาว ภาคย์ นารี รัตน์	

2.3.3.7 กลุ่มนามคำแรกเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำนามแรกเป็นคำหลัก คำ

วิเศษณ์คำหลังเป็นคำขยาย คำนามที่ตามมาเป็นคำหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภาคย์

กลุ่มนามขยาย (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม) + นามหลัก เช่น

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
กลุ่มนามขยาย	นามหลัก
ศรีเสาวภา	องค์
↓	
นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม	องค์
ศรี เสาวภา	

2.3.3.8 คำวิเศษณ์คำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก

ประกอบด้วยคำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม คำที่หลังเป็นคำนามหลัก เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า^๑นิพัทธ์พิสิษฐ^๒พงษ์

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายนาม	กลุ่มนามหลัก
นิพัทธ์	พิสิษฐพงษ์
↓	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
นิพนธ์	พิสิษฐ พงษ์

2.3.3.9 กลุ่มวิเศษณ์แรกทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายประกอบด้วย คำแรกและคำที่สอง

เป็นคำวิเศษณ์ ต่างขยายคำนามที่ตามมาทั้งคู่ เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า^๑สุทธวิไล^๒ลักษณา

กลุ่มวิเศษณ์ขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + วิเศษณ์ขยายนาม) + นามหลัก

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
กลุ่มวิเศษณ์ขยาย	นามหลัก
สุทธวิไล	ลักษณา
วิเศษณ์ + วิเศษณ์	↓
สุทธ วิไล	ลักษณา

2.3.3.10 คำวิเศษณ์แรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามหลักที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก

ประกอบด้วยคำแรกเป็นนามหลัก คำที่สองเป็นวิเศษณ์ขยายนาม เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า^๑สุทธสิริ^๒โสภา

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายนาม	กลุ่มนามหลัก
สุทธ	สิริโสภา
↓	นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม
สุทธ	สิริ โสภา

2.3.3.11 คำนามคำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนามคำหลังเป็นคำนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ

นามขยาย + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
นามขยาย	กลุ่มนามหลัก
ศรี	สุนทรเทพ
↓	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
ศรี	สุนทร เทพ

2.3.3.12 คำวิเศษณ์ขยายนามคำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลักประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายนามและคำหลังเป็นนามหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นถาวรรวยศ

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายนาม	กลุ่มนามหลัก
ถาวร	รวยศ
↓	วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก
ถาวร	วร ยศ

2.3.3.13 คำวิเศษณ์คำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก กลุ่มนามประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายคำที่หนึ่งและคำที่สอง คำที่หนึ่งและคำที่สองรวมกันเป็นกลุ่มนามหลัก โดยมีคำแรกเป็นนามขยาย และคำหลังเป็นนามหลัก เช่น

พระอรรคชายาเธอ กรมขุนอัครวรราชกัลยา

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก))

หน่วยขยาย

วิเศษณ์ขยายนาม

อัคร

อัคร

หน่วยหลัก

กลุ่มนามหลัก

วรราชกัลยา

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก

วร

วร

ราชกัลยา

นามขยาย + นามหลัก

ราช

กัลยา

2.3.3.14 คำวิเศษณ์คำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก

ประกอบด้วยคำแรกเป็นนามหลักคำหลังเป็นวิเศษณ์ขยายนาม เช่น

กรมหมื่นบวรวิไชยชาญ

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม)

หน่วยขยาย

วิเศษณ์ขยายนาม

บวร

บวร

หน่วยหลัก

กลุ่มนามหลัก

วิไชยชาญ

นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม

วิไชย

ชาญ

2.3.3.15 คำวิเศษณ์ขยายนามคำแรกเป็นหน่วยขยาย กลุ่มนามที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก

ประกอบด้วยคำแรกเป็นนามขยายคำหลังเป็นนามหลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนพิจิตรเจษฎ์จันทร์

วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามขยาย + นามหลัก) เช่น

หน่วยขยาย

วิเศษณ์ขยายนาม

พิจิตร

พิจิตร

หน่วยหลัก

กลุ่มนามหลัก

เจษฎ์จันทร์

นามขยาย + นามหลัก

เจษฎ์

จันทร์

2.3.4 พระนามที่มีกลุ่มคำสามกลุ่ม ดังนี้

2.3.4.1 กลุ่มนามสามกลุ่มต่างมีความหมายคล้ายกันไม่มีกลุ่มใดขยายกลุ่มใด กลุ่มที่หนึ่งประกอบด้วยคำแรกเป็นคำวิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นคำนามหลัก กลุ่มนามที่สองประกอบด้วยคำแรกเป็นคำวิเศษณ์วิเศษณ์ขยายนาม คำหลังเป็นคำนามหลัก กลุ่มนามที่สามประกอบด้วยคำแรกเป็นคำนาม คำหลังคำนาม เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงมหิศวรินทราธิราช

กลุ่มนาม (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กลุ่มนาม (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กลุ่มนาม (นาม + นาม) เช่น

กลุ่มที่ 1

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
วิเศษณ์ขยายนาม	นามหลัก
มห	อิศวร

กลุ่มที่ 2

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
วิเศษณ์ขยายนาม	นามหลัก
วร	อินทร

กลุ่มที่ 3

หน่วยนาม	หน่วยนาม
นาม	นาม
ราม	อิศเรศ

3. พระนามที่ไม่มีคำนามเป็นส่วนประกอบมีเพียงคำกริยาและคำวิเศษณ์เป็นส่วนประกอบ โดยมีหน่วยหลักและหน่วยขยาย จำแนกได้เป็น

3.1 พระนามที่มีคำกริยาและคำวิเศษณ์เป็นส่วนประกอบ

3.1.1 คำกริยาหรือคำวิเศษณ์แรกเป็นหน่วยหลัก คำวิเศษณ์หรือกลุ่มคำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย มีดังต่อไปนี้

3.1.1.1 คำกริยาแรกเป็นหน่วยหลัก คำวิเศษณ์ขยายกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนสกลิตยสถาพร

กริยาหลัก + วิเศษณ์ขยายกริยา

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กริยาหลัก	วิเศษณ์ขยายกริยา
สกลิตย	สถาพร

3.1.1.2 คำวิเศษณ์คำแรกเป็นหน่วยหลัก คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิต

วิเศษณ์หลัก + กริยาขยาย

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
วิเศษณ์หลัก	กริยาขยาย
ไชยา	อนุชิต

3.1.1.3 คำกริยาแรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วย

คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายกริยา คำหลังเป็นกริยาหลัก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเชจรจิระประดิษฐ

กริยาหลัก + กลุ่มกริยาขยาย (วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
กริยาหลัก	กลุ่มกริยาขยาย
เชจร	จิระประดิษฐ
↓	วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก
เชจร	จิระ ประดิษฐ

3.1.2 คำหรือกลุ่มคำวิเศษณ์ขยายกริยาแรกเป็นหน่วยขยาย คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก จำแนกได้ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 คำวิเศษณ์ขยายกริยาคำแรกเป็นหน่วยขยาย กริยาคำหลังเป็นหน่วยหลัก เช่น

พระราชนวรงค์เธอ พระองค์เจ้าปฐุมพิสมัย

วิเศษณ์ขยายกริยา + กริยาหลัก

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายกริยา	กริยาหลัก
ปฐุม	พิสมัย

3.1.2.2 กลุ่มวิเศษณ์ขยายกริยากลุ่มแรกเป็นหน่วยขยาย ประกอบด้วยคำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายคำหลังเป็นวิเศษณ์หลัก คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก เช่น

พระวรวงส์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์

กลุ่มวิเศษณ์ขยายกริยา (วิเศษณ์ขยาย + วิเศษณ์หลัก) + กริยาหลัก

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
กลุ่มวิเศษณ์ขยายกริยา	กริยาหลัก
ไตรทศ	ประพันธ์
วิเศษณ์ขยาย + วิเศษณ์หลัก	↓
ไตร ทศ	ประพันธ์

3.2 พระนามที่ประกอบด้วยคำวิเศษณ์ล้วน โดยมีหน่วยหลักหน่วยขยาย จำแนกได้เป็น

3.2.1 คำวิเศษณ์แรกเป็นวิเศษณ์หลัก กลุ่มคำวิเศษณ์ที่ตามมาเป็นวิเศษณ์ขยาย มีดังนี้

3.2.1.1 คำวิเศษณ์แรกเป็นหน่วยหลัก กลุ่มวิเศษณ์ที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย

ประกอบด้วย คำแรกเป็นวิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ คำที่สองเป็นวิเศษณ์หลัก เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าวิจิตรจิรประภา ฯ

วิเศษณ์หลัก + กลุ่มวิเศษณ์ขยาย (วิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ + วิเศษณ์หลัก)

หน่วยหลัก	หน่วยขยาย
วิเศษณ์หลัก	กลุ่มวิเศษณ์ขยาย
วิจิตร	จิรประภา
↓	วิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ + วิเศษณ์หลัก
วิจิตร	จิร ประภา

3.2.2 คำวิเศษณ์แรกเป็นวิเศษณ์ขยาย คำวิเศษณ์ที่สองเป็นวิเศษณ์หลัก มีดังนี้

3.2.2.1 คำวิเศษณ์แรกเป็นวิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ คำวิเศษณ์หลังเป็นวิเศษณ์หลัก เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าณฤมณ

วิเศษณ์ขยายวิเศษณ์ + วิเศษณ์หลัก

หน่วยขยาย	หน่วยหลัก
วิเศษณ์ขยายวิเศษณ์	วิเศษณ์หลัก
ณฤ	มณ

3.3 พระนามที่ประกอบด้วยคำกริยาล้วน โดยมีหน่วยหลักหน่วยขยาย แบ่งได้เป็น

3.3.1 คำกริยาแรกเป็นหน่วยหลัก คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย มีดังนี้

3.3.1.1 คำกริยาแรกเป็นหน่วยหลัก คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย มีลักษณะเป็น

คำซ้อนแต่ความหมายตกอยู่ที่คำแรกเป็นหลัก เช่น

พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชมชื่น

กริยาหลัก + กริยาขยาย

หน่วยหลัก

หน่วยขยาย

กริยาหลัก

กริยาขยาย

ชม

ชื่น

3.3.2 คำกริยาแรกเป็นหน่วยขยาย คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก มีดังนี้

3.3.2.1 คำกริยาคำแรกเป็นหน่วยขยาย คำกริยาที่ตามมาเป็นหน่วยหลัก เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทวอน

กริยาขยาย + กริยาหลัก

หน่วยขยาย

หน่วยหลัก

กริยาขยาย

กริยาหลัก

สุท

วอน

อย่างไรก็ตามพระนามพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ประกอบด้วยคำจำนวนมาก หรือมีสร้อยพระนามจำนวนมากจะวิเคราะห์ได้ต่อเนื่องแยกโครงสร้างที่ละส่วน ตัวอย่างเช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา อิศวรราชธิดา อิศวรราชธิดา อิศวรราชธิดา อิศวรราชธิดา อิศวรราชธิดา

วโรกาสสุชาติ บริษัทยาณนรินทรวิบัติ

โครงสร้างทั้งหมดมีดังนี้

คำว่า มหามาลา เป็นกลุ่มนามหลักของทั้งหมด ประกอบด้วย กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก)

คำที่เหลือเป็นหน่วยขยายทั้งหมด บอกคุณลักษณะของผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม ประกอบด้วยคำดังต่อไปนี้

คำว่า อิศวรราชธิดา ขยายคำว่า มหามาลา มีโครงสร้างคือ กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + กลุ่มนามขยาย

คำว่าบรมวงศ์ปฏิพัทธ์ ขยายคำว่า อิศวรราชธิดา ประกอบด้วย กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) + กริยาขยาย

คำว่าบุรุษรัตนวโรภโตสุชาติ ขยาย คำว่า มหามาลา ประกอบด้วย กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + วิเศษณ์ขยายนาม) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก))

คำว่าบริษัทยาถนรินทราธิบดี ขยายคำว่า มหามาลา ประกอบด้วย กลุ่มนาม (นามขยาย + นามหลัก) + กลุ่มนาม (นามหลัก + นามขยาย) + นาม

ดังนั้นพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีจำนวนคำมากกว่าหนึ่งคำ จะมีส่วนประกอบจากคำชนิดต่างๆมารวมกันเป็นโครง สร้าง และพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีจำนวนคำมากจะมีโครงสร้างหลายลักษณะมารวมกันโดยบางโครงสร้างเมื่อประกอบกันเป็นกลุ่มคำหน่วยหลัก บางโครงสร้างเมื่อประกอบกันเป็นกลุ่มคำหน่วยขยาย หรือบางโครงสร้างเมื่อประกอบกันมิได้เป็นกลุ่มคำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักและหน่วยขยาย เนื่องจากเป็นกลุ่มคำที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายกัน

บทที่ 4

ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี

ความสัมพันธ์ทางความหมายตามสายราชสกุลของพระนาม พระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีจะมีความสัมพันธ์ทางความหมายเกี่ยวเนื่องกันกับสมาชิกในราชสกุลเดียวกัน ทั้งความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างพระนามพระราชบิดาหรือพระบิดากับพระนามพระราชโอรสธิดาหรือพระโอรสธิดา ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างพระนามหรือนามพระมารดา กับพระนามพระราชโอรสธิดาหรือโอรสธิดา ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างพระนามพระเชษฐา พระอนุชา และพระภคินี ที่มีทั้งร่วมหรือไม่ร่วมพระโลหิตเดียวกัน และยังพบพระนามพระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์ที่มีคำที่บอกความสัมพันธ์ทางความหมายกับพระนามพระบิดาและพระนามพระมารดาด้วยกันทั้งคู่

ความสัมพันธ์ทางความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ไม่จำเป็นต้องเกิดระหว่างพระนามพระบิดาพระมารดาและพระโอรสธิดา เพียงเท่านั้น เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบงเบิกบาน และ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบงพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งสองพระองค์ทรงอยู่ในราชสกุลเดียวกันแต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายพระโลหิตแบบพระบิดาพระมารดาและพระโอรสธิดา กล่าวคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบงเบิกบาน ทรงเป็นพระเชษฐภคินีร่วมพระโลหิตกับสมเด็จพระปิตุจฉา เจ้าสุภมาลมารศรี ๙ พระอัยยิกาของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสายพระโลหิตจึงเป็นแบบพระเชษฐภคินีของพระอัยยิกากับพระนัดดา หรืออีกตัวอย่างคือพระนามของ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้า ๙ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร กับ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร ๙ ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกัน แต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายพระโลหิตแบบพระบิดาพระมารดาและพระโอรสธิดา กล่าวคือสมเด็จพระปิตุจฉา เจ้าฟ้า ๙ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ทรงเป็นพระเชษฐภคินีของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก พระอัยกาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร ๙ ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสายพระโลหิตจึงเป็นแบบพระเชษฐภคินีของพระอัยกา กับพระนัดดา เป็นต้น

ความสัมพันธ์ทางความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกัน การที่พระนามของพระบรมวงศานุวงศ์ที่อยู่ในราชสกุลเดียวกันจะมีความหมายเหมือนกันนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการสร้างดังต่อไปนี้

- การใช้คำเดียวกัน โดยคำเดียวกันจะมีความหมายที่เหมือนกัน บ่งบอกความสัมพันธ์ของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกันได้

- การใช้คำเดียวกันแต่วิธีการสร้างต่างกัน เป็นการนำคำคำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างต่างกันไปใช้ เช่น คำหนึ่งมีวิธีการสร้างเป็นภาษาบาลี อีกคำหนึ่งมีวิธีการสร้างเป็นภาษาสันสกฤต เป็นต้น

- การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนหรือเกี่ยวเนื่องกัน โดยสามารถแบ่งได้เป็นสองหัวข้อคือ หัวข้อที่หนึ่งเป็นการนำคำที่มีความหมายเหมือนกันมาใช้หรือคำไวพจน์ เช่น จักรพรรดิ และ ชัตติย ส่วนการนำคำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องหรืออยู่ในเรื่องเดียวกันมาใช้ เช่น กุหลาบ มะลิ ต่างเกี่ยวเนื่องในเรื่องประเภทของดอกไม้ด้วยกันทั้งคู่ เป็นต้น

1. การใช้คำเดียวกัน จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.1 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระบิดาและพระนามพระมารดา ในพระนามพระโอรสธิดา จำแนกได้เป็น

1.1.1 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระบิดาและพระนามพระมารดา ในพระนามพระโอรส เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลอาภากร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ (พระบิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทิพยสัมพันธ์ (พระมารดา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพยอาภา (พระโอรส)

ราชสกุลยุคล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร ฯ (พระบิดา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล (พระมารดา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร (พระโอรส)

1.1.2 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระบิดาและพระนามพระมารดา ในพระนามพระธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลมหิดล

สมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้า ฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ (พระบิดา)

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พระมารดา)

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (พระธิดา)

1.2 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระบิดาในพระนามพระโอรสธิดา จำแนกได้เป็น

1.2.1 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระบิดา ในพระนามพระโอรสธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลฉัตรไชย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร (พระบิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามยุรฉัตร (พระธิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร (พระโอรส)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร (พระธิดา)

1.2.2 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระบิดา ในพระนามพระโอรส เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ราชสกุลสนธิวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พระบิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ (พระโอรส)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสนิทพงศ์พัฒนเดช (พระโอรส)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลภาณุพันธุ์

สมเด็จพระราชปิตุลบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ฯ (พระบิดา)

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้านิพนธ์ภาณุพงศ์ (พระโอรส)

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดช (พระโอรส)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพีรพงศ์ภาณุเดช (พระโอรส)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลบริพัตร

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ ฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (พระบิดา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุมภวณภพ บริพัตร กรมหมื่น นครสวรรค์ ศักดิ์ พิณิต
(พระโอรส)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปรีชาดิศร มณีนุช (พระโอรส)

1.3 การใช้คำเดียวกันจากพระนามหรือนามพระมารดาในพระนามพระโอรสธิดา จำแนกได้เป็น

1.3.1 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระมารดา ในพระนามพระโอรสธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (พระมารดา)

ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี (พระธิดา)

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ บดินทรเทพยวรางกูร สิริกิติย

สมบูรณสวางควัฒน์ วรขัตติยราชสันตติวงศ์ มหิตลพงศอดุลยเดช จักรีนเรศยุพราชวิสุทธิ สยาม

มกุฎราชกุมาร (พระโอรส)

1.3.2 การใช้คำเดียวกันจากพระนามพระมารดาในพระนามพระโอรส เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนา (พระมารดา)

เจ้าฟ้าโสมนัส (พระโอรส)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลยุคล

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล (พระมารดา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ (พระโอรส)

1.3.3 การใช้คำเดียวกันจากพระนามหรือนามพระมารดาในพระนามพระธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลสวัสดิวัตน์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพร วโรภา (พระมารดา)

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพ พรรณี พระบรมราชินี (พระธิดา)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาเหม (พระมารดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเหมวดี (พระธิดา)

ราชสกุลกิตติยากร

ท่านผู้หญิงพันธุ์สวัสดิ์ กิตติยากร (พระมารดา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวัสดิ์ พระวรราชาทินัดดามาตุ (พระธิดา)

1.4 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดา จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.4.1 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน จำแนกได้เป็น

1.4.1.1 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน
เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทรมาลมารศรี พระอัครราชเทวี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าสุทธาทิพรรัตน์ สุขุมขัตติยกัลยาวดี (พระธิดา)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ ฯ (พระโอรส)

1.4.1.2 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามพระโอรสผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาบัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนสิริวัชรสังภาส (พระโอรส)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์ (พระโอรส)

ราชสกุลจักรพันธุ์

หม่อมราชวงศ์สว่าง ศิริวงศ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุพงศ์จักรพรรดิ (พระโอรส)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตรจาดูรนต์ (พระโอรส)

1.4.1.3 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามธิดาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระราชชนนีดาวเรือง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุดาวดี (พระเชษฐภคินี)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ (พระเชษฐภคินี)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลดาววัลย์

คุณหญิงพลับ (พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าฟ้าทัศพงศ์)

พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตน์นารีนาถ (พระธิดา)

พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคนารีรัตน์ (พระธิดา)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาพร้อม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไลย (พระธิดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประไพพรรณพิลาส (พระธิดา)

ราชสกุลบริพัตร

หม่อมเจ้าประสงศ์สม ไชยันต์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง (พระธิดา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุไรรัตนศิริมาน (พระธิดา)

1.4.2 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามโอรสธิดาผู้มีได้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน จำแนกเป็น

1.4.2.1 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้มีได้ทรงร่วมพระโลหิต

เดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (ในรัชกาลที่ 1)

สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท

เจ้าจอมมารดาน้อย

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปัทมราช (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาล่า

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิงหนราช (พระโอรส)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เจ้าจอมมารดาทิม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชุมแสง (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดานวม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพันแสง (พระธิดา)

1.4.2.2 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามพระโอรสผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เจ้าจอมมารดาน้อยแก้ว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไกรสร (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดากลิ่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นไกรสรวิชิต (พระโอรส)

ราชสกุลสายสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (ในรัชกาลที่ 2)

สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์

เจ้าจอมมารดาแจ่ม

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าตัดทรง (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดาภู

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารองทรง (พระโอรส)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลภาณุพันธุ์

หม่อมแม่น บุนนาค

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริวงศ์วัฒนเดช (พระโอรส)

หม่อมเล็ก ยงใจยุทธ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอภัสสรวงศ์ (พระโอรส)

1.4.2.3 การใช้คำเดียวกันระหว่างพระนามพระธิดาผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาบาง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาทรัพย์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาสุดาร์ตนาราชประยูร (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาอิง

พระเจ้าอัยยิกาเธอ กรมหลวงวรเสรฐสุดา (พระธิดา)

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาดวงคำ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐาสารี (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาพุ่ม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพุทธประดิษฐา (พระธิดา)

2. การใช้คำเดียวกันแต่วิธีการสร้างคำต่างกัน

หมายถึง การใช้คำเดียวกัน แต่รูปคำไม่เหมือนกันด้วยวิธีการแผลงคำ จำแนกเป็น

2.1 การใช้คำเดียวกันแต่วิธีการสร้างคำต่างกัน โดยการแผลงคำแบบภาษาเขมร จำแนกเป็น

2.1.1 การใช้คำเดียวกันแต่วิธีการสร้างคำต่างกันระหว่างพระนามพระบิดากับพระนาม

พระโอรส เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ราชสกุลมาลากุล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมพระยาบำราบปรปักษ์ (พระบิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากรมหมื่นปราบปรปักษ์ (พระโอรส)

คำว่า บำราบ เป็นคำแผลงของคำว่า ปราบ

2.2 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างคำให้เป็นคำในภาษาบาลีหรือสันสกฤตและการเปลี่ยนพยัญชนะหรือสระตามอักขรวิธีในภาษาบาลีสันสกฤต จำแนกได้เป็น

2.2.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างคำให้เป็นคำภาษาบาลีหรือสันสกฤต จำแนกได้เป็น

2.2.1.1 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือสันสกฤตระหว่างพระนามพระบิดาและพระโอรสธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ บดินทร ทพเม หามงกุฏ บุรุษยรัตนราชวิวง ศ์ วรุตมพงศบริพัตร สิริวัฒน
ราชกุมาร กรมขุนพินิตประชานาถ (พระบิดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุฑาวัตรนราชมาร (พระธิดา)

จุฬา เป็นภาษาบาลี

จุฑา เป็นภาษาสันสกฤต

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอัปษัณตริปชา (พระธิดา)

ประชา เป็นภาษาสันสกฤต

ปชา เป็นภาษาบาลี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก ฯ (พระโอรส)

จุฬา เป็นภาษาบาลี

จุฑา เป็นภาษาสันสกฤต

2.2.1.2 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือสันสกฤต

ระหว่างพระนามพระมารดาและพระโอรส เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระเทพศิรินทรา บรมราชินี (พระมารดา)

สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ดำรงราชอิสริยาภิตี
ศรีวิสุทธิ มหามงกุฏพงศไวยยาภิชาติ ราชโสทรานุชาธิบดีบดินทร ทิพยศิรินทรพิพัฒน์ สุขุมาลรัตนราชกุมาร
(พระโอรส)

เทพ เป็นคำนาม ภาษาบาลีและสันสกฤต

ทิพย เป็นคำวิเศษณ์ ภาษาสันสกฤต

แต่คำว่า ทิพยศิรินทร ในพระนามพระโอรส มาจากพระนามสมเด็จพระเทพศิรินทรา บรมราชินี
ซึ่งทรงเป็นพระมารดา

ราชสกุลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (พระมารดา)

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ บดินทรเทพยวรางกูร สิริกิตยสมบูรณ
สวางควัฒน์ วรขัตติยราชสันตติวงศ์ มหิตลพงศอดุลยเดช จักรีนเรศยุพราชวิสุทธิ สยามมกุฎราชกุมาร
(พระโอรส)

กิติ เป็นภาษาบาลี

กิตย เป็นภาษาสันสกฤต

2.2.1.3 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือสันสกฤต
ระหว่างพระนามพระมารดาและพระธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี (พระมารดา)

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ (พระธิดา)

จุฬา เป็นภาษาบาลี

จุฑา เป็นภาษาสันสกฤต

2.2.1.4 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือสันสกฤต
ระหว่างพระนามพระโอรสธิดา จำแนกเป็น

2.2.1.4.1 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือ
สันสกฤตระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน จำแนกเป็น

2.2.1.4.1.1 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือ
สันสกฤตระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงวิสุทธิกระษัตริย์ (พระธิดา)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมพระจักรพรรดิพงษ์ ดำรง ขัตติยศักดิ์ อัครวรยศ
รัตนสมมติบุริสาชาไนย สิตลหฤทัยธรรมสุนทริต อนนกราชกิจสิทธิวิจารณ์ มโหฬาร รุณสมบัติ พุทธาภิรัตน์
สรณาคม อุดมเดชานุภาพพิตร (พระโอรส)

กระษัตริย์ เป็นภาษาสันสกฤต มาจาก ฤษฏ

ขัตติย เป็นภาษาบาลี

2.2.1.4.1.2 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือ
สันสกฤตระหว่างพระนามพระโอรสผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระปิยมหาราช

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ขัตติยพินิจสุรบดี บรมราชินี
ศรีพัชรินทรราตร สโมสรเนกนิติปริชา มหาสมันตยานุวัตรวิบูลย์ ไพรชราชกิจจาตุลย์สุนทรปฏิภาณ
นิรุกติญาณวิทยาคุณนาทิสาสตร์ ไทรกลานูวาทนานาปกรณ์ เกียรติกำจรจิรกาล บริบูรณ์คุณสารสมบัติ
สุจริตสมาจารย์วัตรมัทธวเมตตา ขวาทยาศรัย ศรีรัตนตรัยสรณธาดา กัลยาณธรรมิกนาถพิตร (พระโอรส)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ สยามิศรราชมาตุลาธิบดี
ศรีพัชรินทรโสทรานุราชย์ มานวธรรมศาสตร์วิธาน นิรุกติปฏิบัติภาณพิทยโกศล ไศภณมิตรสุจริตอาร์ชาวาศัย
ศรีรัตนตรัยสรณภีรัต ชเนตภูมิปะภักปิยมานมณูสุนทรธรรมบพิตร (พระโอรส)
ปฏิภาณ เป็นภาษาบาลี
ปฏิบัติภาณ เป็นภาษาสันสกฤต

2.2.1.4.2 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือ
สันสกฤตระหว่างพระนามพระโอรสิดาผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน แบ่งได้เป็น

2.2.1.4.2.1 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือ
สันสกฤตระหว่างพระนามพระโอรสิดาผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑล ไสภณภควดี (พระธิดา)

สมเด็จพระปิยมหาราช

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ สยามิศรราชมาตุลาธิบดี ศรีพัชริน
ทรโสทรานุราชย์ มานวธรรมศาสตร์วิธาน นิรุกติปฏิบัติภาณพิทยโกศล ไศภณมิตรสุจริตอาร์ชาวาศัย ศรี
รัตนตรัยสรณภีรัต ชเนตภูมิปะภักปิยมานมณูสุนทรธรรมบพิตร (พระโอรส)

ไสภณ เป็นภาษาบาลี

ไสภณ เป็นภาษาสันสกฤต

2.2.1.4.2.2 การใช้คำเดียวกันแต่ต่างกันด้วยวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีหรือสันสกฤตระหว่างพระนามพระโอรสผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เจ้าจอมมารตาน้อย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุประดิษฐ วรฤทธิราชมหามกุฏ บุรุษยรัตนราชวโรรส
(พระโอรส)

สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์ ดำรงชดัตติยศศักดิ์อัครวรยศ
รัตนสมมติบุริสาชาไนย สัตถกฤตยธรรมสุจริต อเนกราชกิจสิทธิวิจารณ์ มโหฬารคุณสมบัติ พุทธาทิรัตน
สรณาคม อุดมเดชาานุภาพพิตร (พระโอรส)

บุรุษย เป็นภาษาสันสกฤต มาจากคำว่า บุรุษย

บุริส เป็นภาษาบาลี มาจากคำว่า บุริส

2.2.2 การเปลี่ยนสระหรือพยัญชนะในคำที่มาจากคำภาษาบาลีสันสกฤต จำแนกได้เป็น

2.2.2.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนสระตามอักขรวิธีในภาษาบาลีสันสกฤต
จำแนกเป็น

2.2.2.1.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนสระระหว่างพระนามพระบิดาและ
พระนามพระธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ๙ (พระบิดา)

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี (พระธิดา)
เปลี่ยนสระ อะ เป็น สระ เอ

2.2.2.1.2 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนสระระหว่างพระนามพระโอรสธิดา
ด้วยกัน แบ่งเป็น

2.2.2.1.2.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนสระระหว่างพระนามพระโอรส
ธิดาผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน จำแนกเป็น

1) การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนสระระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เจ้าจอมมารดาแพ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกษมสันต์โสภาคย์ (พระโอรส)
เจ้าจอมมารดาหัว
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคย์พรณ (พระธิดา)
เปลี่ยนสระ โอ เป็น เอา

2) การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนสระระหว่างพระนามพระธิดาผู้มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เจ้าจอมมารดาโหมด
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรองค์อรรคยุพา (พระธิดา)
เจ้าจอมมารดา หม่อมราชวงศ์เนื่อง สนิทวงศ์
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเยาวภาพงศ์สนิท (พระธิดา)
เปลี่ยนสระ อุ เป็น สระ เอา

2.2.2.2 การใช้คำเดียวกันแต่แผลงพยัญชนะอื่นแทนพยัญชนะเดิม จำแนกเป็น

2.2.2.2.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนพยัญชนะระหว่างพระนามพระโอรสธิดาด้วยกัน จำแนกเป็น

2.2.2.2.1.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนพยัญชนะระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน จำแนกเป็น

1) การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนพยัญชนะระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงวิสุทธิกระษัตริย์ (พระธิดา)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี ศรีสมมติเทววงศ์ วโรภัยวงศ์ พิสุทธิ
มกุฎราชวรานุ มโหฬารยารหาชนรินทรานุชาธิบดี (พระโอรส)
เปลี่ยนพยัญชนะ ว เป็น พ

2) การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนพยัญชนะระหว่างพระนามพระธิดาผู้
ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เจ้าคุณพระประยุรวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุวพักตร์วิไลยพรรณ (พระธิดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบันทรวรรณวโรภาส (พระธิดา)

เปลี่ยนพยัญชนะ พ เป็น ว

2.2.2.1.2 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนพยัญชนะระหว่างพระนาม
พระโอรสธิดาผู้มีได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน จำแนกเป็น

1) การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการเปลี่ยนพยัญชนะระหว่างพระนามพระธิดาผู้
มิได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เจ้าจอมมารดาเรือน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสมัยพิมลสัตย์ (พระธิดา)

พระราชชายา เจ้าดารารัศมี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลนาคนพิสี (พระธิดา)

เปลี่ยนพยัญชนะ พ เป็น ว

3. การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนหรือเกี่ยวเนื่องกัน จำแนกได้เป็น

3.1 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกัน จำแนกเป็น

3.1.1 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระบิดากับพระนามพระโอรส
ธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลภาณุพันธุ์

สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ ฯ (พระบิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุริยนิเยียมพยับ (พระโอรส)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารำไพประภา (พระธิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านรเศรษฐสุริยลักษณ์ (พระโอรส)

คำที่มีความหมายเหมือนกับ ภาณุ คือ สุริย รำไพ สุริย

คำที่มีความหมายเหมือนกับ รังษี คือ ประภา

3.1.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระบิดากับพระนามพระโอรส

เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ราชสกุลปราโมช

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปราโมช (พระบิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปรีดา (พระโอรส)

คำที่มีความหมายเหมือนกับ ปราโมช คือ ปรีดา

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลอาภากร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ (พระบิดา)

พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา

คำที่มีความหมายเหมือนกับ อาภากร คือ อาทิตย์

3.1.3 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระบิดากับพระนามพระธิดา

เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ บดีนทรเทพมหามกุฏ บุรุษยรัตนราชรวินศ์ วรุตมพงศ์บริพัตร สิริวัฒนราช

กุมาร (พระบิดา)

สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ นรินทรเทพยกุมาริ (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับ บดินทร คือ นรินทร

3.1.4 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามหรือนามพระมารดากับพระนามพระธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เจ้าจอมมารดาจิว (พระมารดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าฉิมพลี (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับ จิว คือ ฉิมพลี

ราชสกุลสายสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (ในรัชกาลที่ 2)
สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์

เจ้าจอมมารดาก้อนทอง (พระมารดา)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุวรรณ (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับ ทอง คือ สุวรรณ

เจ้าจอมมารดานุ่ม (พระมารดา)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าน่ม (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า นุ่ม คือ น่ม

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาแก้ว (พระมารดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวณัฏฐกัญญา (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับ แก้ว คือ รัตน

เจ้าจอมมารดาเพ็ง (พระมารดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านงคราญอุดมดี (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า เพ็ง คือ อุดม

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี (พระมารดา)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าวิจิตรจิรประภา ฯ (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า สว่าง คือ ประภา

เจ้าจอมมารดาจันทร์ (พระมารดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศศิพงศ์ประไพ (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า จันทร คือ ศศิ

3.1.5 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระราชโอรสธิดาด้วยตนเอง
จำแนกเป็น

3.1.5.1 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วม
พระโลหิตเดียวกัน จำแนกเป็น

3.1.5.1.1 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระโอรสและ
พระธิดาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาสังวาลย์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทองกองก้อนใหญ่ (พระโอรส)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า ทอง และ กาญจนา

ราชสกุลภาณุพันธุ์

หม่อมเล็ก ยงไญยุทธ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารำไพประภา (พระธิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านรเศรษฐสุริยลักษณ์ (พระโอรส)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า รำไพ กับ สุริย

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร ฯ (พระโอรส)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านภาจรจรัสศรี (พระธิดา)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิภานภดล วิมลประภาวดี (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า อัมพร และ นภ หรือ นภา

3.1.5.1.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระโอรสผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาจันทร์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขสวัสดิ์ (พระโอรส)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกษมศรีศุภโยค (พระโอรส)

คำที่ให้ความหมายเหมือนกันคือคำว่า สุข และ เกษม

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาโหมด

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอภากรเกียรติวงศ์ (พระโอรส)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุริยประยุรพันธุ์ (พระโอรส)

คำที่ให้ความหมายเหมือนกันคือคำว่า อภากร และ สุริย

3.1.5.1.3 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระธิดาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาเที่ยง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมวดี ศรีรัตนราชธิดา (พระธิดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไขไชยดวง (พระธิดา)

คำที่ให้ความหมายเหมือนกันคือคำว่า โสม และ ไข

เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์แสง ปาลกะวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประสานศรีใส (พระธิดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประไพศรีสอาด (พระธิดา)

คำที่ให้ความหมายเหมือนกันคือคำว่า ไส และ สอาด

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาพร้อม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไลย (พระธิดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประไพพรรณพิลาส (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า พิไลย ประไพ และ พิลาส

3.1.5.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้มีได้ทรง
ร่วมพระโสทรเดียวกัน จำแนกเป็น

3.1.5.2.1 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระโอรสและ
พระธิดาผู้มีได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (ในรัชกาลที่ 2)
สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์

เจ้าจอมมารดาศรี

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงจันทร์ (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาพลับ

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารัชนิกร (พระโอรส)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า ดวงจันทร์ และ รัชนิกร

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระปิยมหาราช ๙

สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี (พระธิดา)

พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรรณราย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ (พระโอรส)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า เจริญ และ วัฒนา

3.1.5.2.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระโอรสผู้มีได้ทรง
ร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี

เจ้าฟ้าโสมนัส (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดาแพ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกษมสันต์โสภาคย์ (พระโอรส)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า โสมนัส และ เกษมสันต์

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาโหมด

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นไชยาศรีสุริโยภาส (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์เนื่อง สนิทวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ (พระโอรส)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า โสภาส และ รังสิต

3.1.5.2.3 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระธิดาผู้มีได้ทรง

ร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เจ้าจอมมารดาตานี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรงกลณี (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาทอง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุบล (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า จรงกลณี และ อุบล

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาอิม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากมุท (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาน้อยลาว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุบงกช (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า กมุท และ บงกช

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาอ่อน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอดิศัยสุริยาภา (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาเลื่อน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลวาดวรวงศ์ (พระธิดา)

คำที่มีความหมายเหมือนกันคือคำว่า อดิศัย และ วร

3.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกัน จำแนกเป็น

3.2.1 การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระบิดากับพระนามพระธิดา

เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลจักรพันธุ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี ๙ (พระธิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทรงศศิคุณ (พระธิดา)

คำว่า จาตุรนต์รัศมี และ คำว่า ศศิ มีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยความเป็นดาว พระอาทิตย์และพระจันทร์

3.2.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างนามพระมารดากับพระนามพระโอรส

เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เจ้าจอมมารดาทองดี (พระมารดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามรกฏ (พระโอรส)

คำว่า ทอง และคำว่า มรกฏ มีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยเป็นวัตถุมีค่าเหมือนกัน

3.2.3 การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างนามพระมารดากับพระนามพระธิดา

เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เจ้าจอมมารดาประทุมมา (พระมารดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกสร (พระธิดา)

คำว่า ประทุมมา และ เกสร มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับเรื่องของดอกไม้เหมือนกัน

3.2.4 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดา จำแนกเป็น

3.2.4.1 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน จำแนกได้เป็น

3.2.4.1.1 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดา

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าทิฆัมพรยุคลฯ (พระโอรส)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านุภางค์จรัสศรี (พระธิดา)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามลีนนพดารา สิริทิศาพรณวดี (พระธิดา)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิภานภดล วิมลประภาวดี (พระธิดา)

คำว่า อัมพร นภา และ นภดล กับคำว่า ดารา มีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยเรื่องของท้องฟ้าเหมือนกัน

3.2.4.1.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระโอรสผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี (พระมารดา)

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ๙ (พระโอรส)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าตรีเพ็ชรอุทิศธำรง ๙ (พระโอรส)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ ๙ (พระโอรส)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ ๙ (พระโอรส)

คำว่า วชิราวุธ ตรี จักร และ อัษฎางค์เดชาวุธ เกี่ยวเนื่องด้วยเรื่องของอาวุธเหมือนกัน

3.2.4.1.3 การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระธิดาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์
สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์

เจ้าจอมมารดา พระองค์เจ้าสำลีวรรณ (พระมารดา)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านัสดา (พระธิดา)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าขนิษฐา (พระธิดา)

คำว่า นัสดา และ คำว่า ขนิษฐา เกี่ยวเนื่องด้วยเรื่องของคำเรียกญาติเหมือนกัน

3.2.4.2 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้มีได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน จำแนกได้เป็น

3.2.4.2.1 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระโอรสธิดาผู้มีได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาเฟื่อง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโกเมน (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดายี่สุน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเงินยวง (พระธิดา)

เจ้าจอมมารดาเขียว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุไร (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดาสัมฤทธิ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชมพูนุท (พระโอรส)

คำว่า โกเมน เงินยวง อุไร และ ชมพูนุท ล้วนมีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยเป็นวัตถุมงคล

3.2.4.2.2 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระโอรสผู้มีได้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ

พระบรมราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ

เจ้าจอมมารดาคุ่มเล็ก

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกสร (พระโอรส)

เจ้าจอมมารดาเฟื่อง

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเนตร (พระโอรส)

คำว่า เกสร และ เนตร มีความหมายเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายเหมือนกัน

3.2.4.2.3 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระธิดาผู้มิได้ทรง
ร่วมพระโลหิตเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าสุชนากุมารীরัตน์ พระบรมราชเทวี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า กรรณ ภาวณ เพ็ชรรัตน์ โสภางคทัศนียลักษณ์
อรรควรรราชกุมารี (พระธิดา)

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์ เธอ เจ้าฟ้า พานุรัตมณีนมัย ประไพพรรพิจิตร นริศรราชกุมารี
(พระธิดา)

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าศิริภาวณโสภณ พิมลรัตนวดี (พระธิดา)

คำว่า พานุรัต กรรณาภาวณ และ ศิริภาวณ มีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยการ เป็นเครื่องประดับ
อวัยวะส่วนต่างๆเหมือนกัน

อย่างไรก็ตามพระนามพระบรมวงศานุวงศ์มิได้มีความสัมพันธ์กันทั้งทางคำและความหมายใน
รูปแบบพระบิดา พระมารดา และพระโอรสธิดาเพียงเท่านั้น แต่พระนามพระบรมวงศานุวงศ์จะมี
ความสัมพันธ์กันทั้งทางคำและความหมายต่อสมาชิกอื่นในราชสกุลเดียวกันได้เช่น พระนามอัยยิกา กับ
พระนามนัดดา พระนามพระปิตุจฉากับพระนามพระภาติยะ เป็นต้น โดยสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. การใช้คำเดียวกัน จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.1 การใช้คำเดียวกัน

1.1.1 การใช้คำเดียวกัน โดยมีคำจากนามนาม/พระนามพระอัยกาปรากฏในพระนามพระ
นัดดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ราชสกุลสนทวงศ์ (เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์เนื่อง สนทวงศ์)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนทวงศ์ (พระอัยกา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเยาวภาพงศ์สนิท (พระนัดดา)

นามสกุลสายเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง

นามสกุล เพ็ญกุล (เจ้าจอมมารตามรกฎ)

เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง นามเดิม เพ็ง เพ็ญกุล (พระอัยกา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ (พระนัดดา)

คำว่า เพ็ง และ เพ็ญ คือคำเดียวกัน โดยคำว่า เพ็ง เลื่อนมาจากคำว่า เพ็ญ

1.1.2 การใช้คำเดียวกัน โดยมีคำจากพระนามพระอัยยิกาปรากฏในพระนามพระนัดดา

เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลยุคล (ท่านผู้หญิงพันธุ์สวลี กิตติยากร)

พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ (พระอัยยิกา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ (พระนัดดา)

1.1.3 การใช้คำเดียวกัน โดยมีคำจากพระนามพระอัยยิกาปรากฏในพระนามพระนัดดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (พระอัยยิกา)

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ (พระนัดดา)

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ (พระนัดดา)

1.1.4 การใช้คำเดียวกัน โดยมีคำจากพระนามของพระเชษฐภคินีร่วมพระโสทรของพระ

อัยยากับพระนามพระนัดดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลมหิดล

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้ามหาวงษ์เชษฐภคินีร่วมพระโสทรของพระอัยกา)

สมเด็จพระเทพรัตน ราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรี สิรินธร ราชสิริมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี (พระนัดดา)

1.1.5 การใช้คำเดียวกัน โดยมีคำจากพระนามของพระเชษฐภคินีร่วมพระโสทรของพระ

อัยยากับพระนามพระนัดดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลบริพัตร

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทนต์มหาราชินี พระอัครราชเทวี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบงเบิกบาน (พระเชษฐภคินีร่วมพระโลหิตของพระอัยยิกา)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง (พระนัดดา)

1.2 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างต่างกัน จำแนกเป็น

1.2.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างต่างกันด้วยการเปลี่ยนสระในคำที่รับมาจากภาษาบาลีสันสกฤต จำแนกเป็น

1.2.1.1 การใช้คำเดียวกันแบบวิธีการสร้างต่างกันวิธีด้วยการเปลี่ยนสระระหว่างพระนามพระอัยยิกาและพระนามพระนัดดา เช่น

สายราชสกุลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลจุฑาธุช

สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ (พระอัยยิกา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธสิริโสภา (พระนัดดา)

เปลี่ยนสระจาก เอา เป็น โอ

1.2.2 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างคำต่างกันตามลักษณะให้เป็นคำภาษาบาลีหรือคำภาษาสันสกฤต จำแนกเป็น

1.2.2.1 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างคำต่างกันตามลักษณะให้เป็นคำภาษาบาลีหรือคำภาษาสันสกฤตระหว่างพระนามพระอัยยิกากับพระนามพระนัดดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ (พระอัยยิกา)

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี (พระนัดดา)

ศรี เป็นภาษา สันสกฤต

สิริ เป็นภาษา บาลี

1.2.2.2 การใช้คำเดียวกันแต่มีวิธีการสร้างคำต่างกันตามลักษณะให้เป็นคำภาษาบาลีหรือคำภาษาสันสกฤตระหว่างพระนามพระปิตุจฉากับพระนามพระภาติยะ เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี (พระปิตุจฉา)

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ (พระภาติยะ)

พรรณ เป็นภาษา สันสกฤต

วัณณ เป็นภาษา บาลี

2. ความสัมพันธ์ทางความหมายเหมือนกันหรือเกี่ยวเนื่องกัน จำแนกเป็น

2.1 การใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนกัน

2.1.1 การใช้คำที่มีความหมายเหมือนกันระหว่างนามพระอัยยิกากับพระนามพระนัดดา

เช่น

สายราชสกุลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลวัฒนวงศ์

เจ้าจอมมารดาบัว (พระอัยยิกา)

หม่อมเจ้าสุวคนธ์ประทุม (พระนัดดา)

หม่อมเจ้าจงกลณี (พระนัดดา)

หม่อมเจ้ารัตนกมล (พระนัดดา)

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า บัว คือ ประทุม จงกลณี กมล

สายราชสกุลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลอาภากร

เจ้าจอมมารดาโหนด (พระอัยยิกา)

ท่านหญิงจรัสพัตรา ศุภลาศัย (พระนัดดา)

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า โหนด คือ พัตรา

2.1.2 การใช้คำที่มีความหมายเหมือนกันระหว่างพระนามพระปิตุจฉาร่วมพระโสทร

เดียวกับพระบิดากับพระนามพระภาติยะ เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลชยางกูร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า โสมมาวดี ศรีรัตนราชธิดา (พระปิตุจฉาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกับพระบิดา)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไชยดวง (พระปิตุจฉาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกับพระบิดา)

ท่านหญิงพิศเพ็ญไชย วณิกสมบัติ (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้าโสภาเพ็ญจันทร์ จันทรทัต (พระภาติยะ)

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า โสม และ แช คือ คำว่า จันทร
ราชสกุลทองใหญ่

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร (พระปิตุจฉาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกับพระบิดา)

หม่อมเจ้าอุไรวรรณ (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้ามาลากนก (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้ามาลากสุวรรณ (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้าภรณศักดิ์ (พระภาติยะ)

ท่านหญิงสลักทองนูน คนจร (พระภาติยะ)

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า กาญจน คือ อุไร กนก สุวรรณ คำ และ ทอง
ราชสกุลทองแถม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร (พระปิตุจฉาผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกับพระบิดา)

หม่อมเจ้าชายทองเชื้อธรรมชาติ (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้าเครือมาศวิมล (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้าชายค่านพคุณ (พระภาติยะ)

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า กาญจนา คือ ทอง มาศ คำ และ นพคุณ

2.2 การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกัน จำแนกเป็น

2.2.1 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระชนิษฐาผู้ทรงร่วมพระ
โสทรเดียวกับพระอัยกาและพระนามพระนัดดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลยุคล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามาลีนันทน์ ดารา สิริินิภาพรณวดี (พระชนิษฐาผู้ทรงร่วมพระ
โสทรกับพระอัยกา)

ท่านหญิงจันทรจรัสศรี ยุคล (พระนัดดา)

คำว่า ดารา และ คำว่า จันทร มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันด้วยต่างเป็นดวงดาวบนท้องฟ้า และ
เวลากลางคืนมองเห็นได้เหมือนกัน

2.2.2 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระปิตุลา (ทรงเป็นพระปิตุลา
ที่มีได้มีราชสกุลเป็นส่วนพระองค์เอง) ผู้ทรงร่วมพระโสทรเดียวกับพระบิดากับพระนามพระภาติยะ เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลสวัสดิวัตน์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุณากรรณอนันตโรไชย (พระปิตุจฉาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกับ พระบิดา แต่มิได้ทรงมีราชสกุลเป็นส่วนพระองค์เอง)

ท่านหญิงศุภนตลา ปัทมะคังข์ (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้าอุษารดี (พระภาติยะ)

ท่านหญิงอมิตตา ธรรมารักษ์ (พระภาติยะ)

ท่านหญิงมัทรีไศภนา ดุลยจินดา (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้ามโนहरา (พระภาติยะ)

หม่อมเจ้าเมรี (พระภาติยะ)

คำว่า อุณากรรณ มีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยคำว่า ศุภนตลา อุษา อมิตตา มัทรี มโนहरา และ เมรี ด้วยเป็นชื่อของตัวละครในวรรณคดีทั้งสิ้น

2.2.3 การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพระนามพระปิตุจฉาร่วมพระโลหิตเดียวกับพระบิดากับพระนามพระภาติยะ เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลอาภากร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรองค์อรรค ยูพา (พระปิตุจฉาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกับพระ บิดา)

ท่านหญิงศิริมาบังอร เจริญสุวรรณ

คำว่า ยูพา แปลว่าหญิงสาวสวย ส่วนคำว่า บังอร แปลว่า นาง หรือ เด็กๆ ที่กำลังน่ารัก คำสอง คำนี้จึงมีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยความเป็นผู้หญิงเหมือนกัน

อย่างไรก็ตามมีพระนามพระบรมวงศานุวงศ์อีกหลายพระนามที่มีได้มีความสัมพันธ์ทั้งทางคำ และความหมายในเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง ซึ่งจะมีมากกว่าหนึ่งเงื่อนไข เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ราชสกุลสนิทวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พระบิดา)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสนิทพงศ์พัฒน์เดช (พระโอรส)

มีการใช้คำว่า สนิท ซ้ำกัน

มีการใช้คำเดียวกันโดยเปลี่ยนพยัญชนะจากคำว่า วงศ เป็น พงศ์

นอกจากนี้ยังมีพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์อีกหลายพระองค์ที่มีความสัมพันธ์ทางคำหรือความหมายทั้งกับสมาชิกในราชสกุลสายตรง คือ พระบิดามารดาและพระโอรสธิดาด้วยกัน และเหมือนกับสมาชิกในราชสกุลที่เป็นพระญาติอันมีสายพระโลหิตสัมพันธ์กันแบบอื่นๆ กล่าวคือ พระอัยยิกา กับ พระนัดดา หรือ พระปิตุจฉา กับ พระภาติยะ เป็นต้น เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลอาภากร

เจ้าจอมมารดาโหมด (พระอัยยิกา)

หม่อมกิม (พระมารดา)

ท่านหญิงจารุพัตรา ศุภลาคัย (พระนัดดา)

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า โหมด ซึ่งเป็นนามพระอัยยิกา คือคำว่า พัตรา

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า กิม (ภาษาจีน) ซึ่งเป็นนามพระมารดา คือคำว่า จารุ

ราชสกุลยุคล (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านิภานภดล วิมล ประภาวดี (พระชนิษฐาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกับพระอัยยิกา)

หม่อมอุบล (พระมารดา)

ท่านหญิงปัทมนรังษี เสนาณรงค์ (พระนัดดา)

คำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า ประภาซึ่งเป็นพระ นามพระชนิษฐาผู้ทรงร่วมพระโลหิตเดียวกับพระอัยยิกา คือ คำว่า รังษี

คำที่มีความหมายเดียวกับ อุบล ซึ่งเป็นนามพระมารดา คือคำว่า ปัทม

ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีที่สัมพันธ์กับ สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม

นอกจากความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์จะมีความสัมพันธ์กันในรายพระนามตามสายราชสกุลแล้ว ความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ยังมีความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆหรือสภาวะแวดล้อมรอบพระองค์ผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนามอีก เช่น ความสัมพันธ์กับพระนามเดิม ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องด้วยเพศ ความสัมพันธ์กับความเป็นพระประยูรญาติแห่งพระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์กับอาชีพหรือกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ ความสัมพันธ์กับสถานที่ภูมิประเทศที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์กับวันสำคัญอื่นที่ตรงกับวัน

ประสูติ ความสัมพันธ์กับเหตุการณ์เกี่ยวเนื่องกับวันประสูติ ความสัมพันธ์โดยเลียนแบบบุคคลอื่นที่มีชื่อเสียง เป็นต้น อันเป็นปัจจัยในการกำหนดพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์องค์นั้นๆ ให้มีความหมายต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์กับพระนามเดิมของพระบรมวงศานุวงศ์ โดยการใช้คำที่เป็นคำเดียวกัน และคำที่มีความหมายเหมือนกัน จำแนกได้เป็น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ราชสกุลเดชาติวงศ์

หม่อมเจ้าณฤมณ (พระนามเดิม)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าณฤมณมณีรัตน์ (พระนามใหม่)

ความหมายพระนามใหม่ : มณีแก้วอันบริสุทธิ์

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลศิริวงศ์

หม่อมเจ้ารำเพย (พระนามเดิม)

พระนางเธอ พระองค์เจ้ารำเพยภมราภิรมย์ (พระนามใหม่)

ความหมายพระนามใหม่ : ดอกรำเพยที่มีหมู่ภมราภิรมย์

ราชสกุลดาวัลย์

หม่อมเจ้าบัว (พระนามเดิม)

พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตน์นารีนาค (พระนามใหม่)

ความหมายพระนามใหม่ : หญิงผู้ประเสริฐดังดอกบัวแก้ว

หม่อมเจ้าสาย (พระนามเดิม)

พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ (พระนามใหม่)

ความหมายพระนามใหม่ : เสียงอันน่าอภิรมย์

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลวรวรรณ

หม่อมเจ้าวรรณพิมล (พระนามเดิม)

พระนางเธอลักษมีลาวัณย์ (พระนามใหม่)

ความหมายพระนามใหม่ : งามดุจพระลักษมี

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต (พระนามเดิม)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา (พระราชทินนามใหม่)

ความหมายพระราชทินนามใหม่ : ความรู้เป็นลาภ ผู้ทรงไว้ซึ่งความเจริญ

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุริยงประยุรพันธุ์ (พระนามเดิม)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นไชยาศรีสุริโยภาส (พระราชทินนามใหม่)

ความหมายพระราชทินนามใหม่ : เมืองไชยา แสงอาทิตย์อันสว่างสุกใส

ราชสกุลมหิดล

หม่อมเจ้าสิริวัณวรี (พระนามเดิม)

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณวรีนารีรัตน์ (พระนามใหม่)

ความหมายพระนามใหม่ : นารีแก้วผู้มีผิวพรรณสวยงาม

2. ความสัมพันธ์กับเพศของผู้ที่ทรงเป็นเจ้าของพระนาม กล่าวคือพระนามที่มีคำแสดงเพศไว้

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยาณี

ความหมาย : หญิงงาม

เพศ : ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน

ราชสกุลสายสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์

สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์

พระเจ้านางรอง พระองค์เจ้าขนิษฐา

ความหมาย : น้องสาว

เพศ : ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอัมพา

ความหมาย : แม่

เพศ : ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านาวิรัตน

ความหมาย : นางแก้ว

เพศ : ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน

ราชสกุลจักรพันธุ์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดนัยวรนุช

ความหมาย : ลูกชายผู้เป็นน้องอันประเสริฐ

เพศ : ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า

3. ความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเป็นพระประยูรญาติแห่งพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกัน เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์

ความหมาย : ดูแลคุ้มครองมารดา

ความเป็นพระญาติกับพระมหากษัตริย์ : พระอัยกา (ฝ่ายพระมารดา) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนสิริเชษฐ

ความหมาย : พี่สาวผู้เป็นมิ่งขวัญอันเป็นที่รักดั่งแก้ว

ความเป็นพระญาติกับพระมหากษัตริย์ : พระเชษฐภคินีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลจักรพันธุ์

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปิยบุตร

ความหมาย : ลูกอันเป็นที่รัก

ความเป็นพระญาติกับพระบรมวงศานุวงศ์ : พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ฯ

ราชสกุลสายสมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ
กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นชาญไชยบวรยศ

ความหมาย : ผู้ที่ทรงเก่งกล้าและมีศแห่งกรมพระราชวังบวร

ความเป็นพระญาติกับพระมหากษัตริย์ : พระโอรสในวังหน้า

4. ความสัมพันธ์กับลำดับที่แห่งความเป็นพระโอรสธิดา เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากนิษฐน้อยนารี

ความหมาย : หญิงผู้น้อย

ลำดับความเป็นพระโอรสธิดา : พระเจ้าลูกเธอลำดับที่ 73 ซึ่งเป็นลำดับท้ายสุดของบรรดา
พระโอรสธิดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าใหญ่

ความหมาย : ใหญ่

ลำดับความเป็นพระโอรสธิดา : พระเจ้าลูกเธอลำดับที่ 2 แต่เป็นพระธิดาลำดับแรกใน
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ อรรควรรราชสุตา

ความหมาย : หญิงลักษณะงาม พระธิดาองค์แรกผู้ประเสริฐ

ลำดับความเป็นพระโอรสธิดา : พระเจ้าลูกเธอลำดับที่ 3 แต่เป็นพระธิดาลำดับแรกใน
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

5. ความสัมพันธ์กับอาชีพหรือพระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอลองกฎกิจปรีชา

ความหมาย : มีความสามารถในการตกแต่งประดับประดา

อาชัพหรือกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ : ว่าราชการกรมพระแสงปืนต้น กรมแสงหอกดาบ และ
กำกับช่างเงินโรงษาปณ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ (เดิม กรมหมื่นอักษรสาสนโสภณ)

ความหมายของพระราชทินนามเดิม : หนังสืองาม

อาชัพหรือกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ : กำกับกรมพระอาลักษณ์

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลชมพูนุท

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระสถาพรพิริยพรต

ความหมาย : ความมั่นคงในการปฏิบัติกิจตามลัทธิศาสนา

อาชัพหรือกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ : ทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชเจ้า

ราชสกุลสายกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ

กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา

ความหมาย : ผู้ทรงเชี่ยวชาญรอบรู้ในคำประพันธ์

อาชัพหรือกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ : ทรงเป็นบรรณาธิการและผู้ตรวจชำระวรรณคดีไทยของหอ
พระสมุดวชิรญาณ และยังทรงตรวจชำระและจัดพิมพ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ในงานพระราชกุศลฉลอง
พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พ.ศ. 2456 ในด้านงานนิพนธ์ทรงนิพนธ์เรื่องอลินจิตต์คำฉันท์

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

ความหมาย : อาภรณ์แห่งความรู้

อาชัพหรือพระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ : ทรงเป็นอุปนายกกรรมการหอพระสมุดสำหรับ พระ
นคร ในด้านงานนิพนธ์ ในด้านงานนิพนธ์ทรงนิพนธ์เรื่อง สงครามญี่ปุ่นกับรัสเซีย จดหมายจากวังหล้า
สี่ราชสมบัติ พระนลคำฉันท์ นิทานเวตาล กนกนคร เสภาสกา ปฤษณาเถลิงศก สามกรุง เป็นต้น

6. ความสัมพันธ์กับสถานที่หรือภูมิประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น

ราชสกุลสายสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท

สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัมพูชา

ความหมาย : ภัตตแห่งประเทศกัมพูชา

ความเกี่ยวข้อง : เจ้าจอมมารดานักกองคือผู้เป็นพระมารดาของพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ

พระองค์เจ้ากัมพูชาชั้นนั้น เดิมเป็นพระธิดาสมเด็จพระนารายณ์ราชาแห่งกรุงกัมพูชา

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

ความหมาย : นักปกครองผู้ประเสริฐแห่งนครสวรรค์

ความเกี่ยวข้อง : ในพุทธศักราช 2444 เมื่อทรงลาพักจากราชการทหารที่เยอรมัน จึงเสด็จไป
เฝ้าสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงที่ทรงแปรพระราชฐานที่มณฑลนครสวรรค์ จึงทรงได้รับพระนามกรมที่นั่น

7. ความหมายสัมพันธ์กับวันสำคัญอื่นที่ตรงกับวันประสูติ (ในหัวข้อนี้ไม่มีพระนามพระบรม
วงศานุวงศ์สกุลยศชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป จึงขอยกตัวอย่างเป็นพระนามพระบรมวงศานุวงศ์สกุลยศชั้น
หม่อมเจ้าแทน) เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลสวัสดิวัตน์

ท่านหญิงวิสาขานุกญวิทย์ อุตากาวา

ความหมาย : ผู้ประสูติวันวิสาขะ ผู้มีผิวอ่อนร่วน

ความเกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญ : ประสูติในวันวิสาขบูชา

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลยุคล

หม่อมเจ้านวพรรษ์ ยุคล (พระนามเดิม หม่อมเจ้าปีใหม่ ยุคล)

ความหมายพระนามเดิม : วันปีใหม่

ความเกี่ยวเนื่องในวันสำคัญ : ประสูติในวันปีใหม่

8. ความสัมพันธ์กับเหตุการณ์อื่นที่เกิดขึ้นร่วมสมัย เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทองกองก้อนใหญ่

ความหมาย : ทองที่กองเป็นก้อนใหญ่

เหตุการณ์เกี่ยวเนื่อง : ในวันประสูติมีผู้นำทองคำก้อนใหญ่ ซึ่งขุดได้ที่ตำบลบางสะพาน มา
ทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลจักรพันธุ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอืศคารุณิศ

ความหมาย : ระลึกถึงพระเจ้าอืศคารุ

เหตุการณ์เกี่ยวเนื่อง : พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสถาปนาพระนามตามพระ
นามของสมเด็จพระราชาธิบดีออสการ์ที่สอง แห่งสวีเดนและนอร์เวย์ เพื่อเป็นที่ระลึกในเหตุการณ์ที่เคานท์
ออสการ์ เบอร์นาดอตต์แห่งวิสเบิร์ก พระโอรสในสมเด็จพระราชาธิบดีออสการ์ที่สอง เสด็จเยือนประเทศ
ไทยปี 2497 (ก่อนพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอืศคารุณิศประสูติหนึ่งปี)

9. ความสัมพันธ์โดยเลียนแบบนามบุคคลอื่นที่มีชื่อเสียง โดยบุคคลที่มีชื่อเสียงทั้งหมดนี้ล้วนอยู่
ในชนชั้นปกครองทั้งสิ้น เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ราชสกุลจักรพันธุ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอืศคารุณิศ

ความหมาย : ระลึกถึงพระเจ้าอืศคารุ

พระนามบุคคลสำคัญ : สมเด็จพระราชาธิบดีออสการ์ที่สอง แห่งสวีเดนและนอร์เวย์

หม่อมเจ้าอุชิฮิเดะ ดิศกุล

ความหมาย : พระนามสมเด็จพระราชินีหลุยส์

พระนามบุคคลสำคัญ : สมเด็จพระราชินีหลุยส์แห่งเนเธอร์แลนด์ พระมเหสีในสมเด็จพระ
พระราชินีคาร์ลที่สิบห้าแห่งสวีเดน

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระองค์เจ้ายอติประยุรยศ บวรราชไชยสิทธิ์นราธิวาส

ความหมาย : ยศแห่งตระกูลอันยอดเยี่ยม โอรสแก้วแห่งกรมพระราชวังบวร

นามบุคคลสำคัญที่เลียนแบบ : ยอชวอชิงตัน

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปิยเดวิศภทราวุธ

ความหมาย : เจ้าฟ้าเปียทริช หญิงสาวผู้ประเสริฐ

พระนามบุคคลสำคัญ : เจ้าฟ้าหญิงเปียทริช แห่งสหราชอาณาจักร (เจ้าหญิงเฮนรี แห่งแบ็ตเต็นเบิร์ก) พระธิดาองค์เล็กในสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักร และเจ้าฟ้าชายอัลเบิร์ตแห่งแซกซ์ โคบูร์ก และ กือตธา

อย่างไรก็ตามความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ก็ได้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมเพียงหนึ่งปัจจัยเท่านั้น แต่จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น ความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์มีความสัมพันธ์กับเพศ ความสัมพันธ์กับอาชีพหรือพระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติรวมไปถึงพระกรณียกิจทางด้านศาสนา ความสัมพันธ์กับความเป็นพระประยูรญาติของพระมหากษัตริย์ และความสัมพันธ์กับพระอุปนิสัยส่วนพระองค์ เป็นต้น เช่น

ราชสกุลสายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ สุรเชษฐาธิราชกิตติยากร วรลักษณสุนทรวีรวิจิตรสรรพวิชาธิกิจโกศล วิมลรัตนมหาโกศาทิบดีธีรคุณาภ ศุภสมาจารสารสมบัติ มหาวเมตตาทยาศัย ไตรศรีรัตนสรณาคม อุดมศักดิ์บพิตร

ความหมาย : ผู้ปกครองเมืองจันทบุรี ทรงเป็นเชษฐาแห่งพระราชาทรงเป็นผู้กล้าอันบ่อเกิดแห่งเกียรติ ทรงมีลักษณะอันประเสริฐดั่งงาม ทรงปรีชาสามารถในธุระการเงินทั้งปวง ทรงเป็นผู้ปกครองคลังที่ฉลาดอันเป็นคุณยิ่ง ทรงมีความประพฤติดีอันเป็นคุณลักษณะเฉพาะพระองค์ ทรงมีพระอุปนิสัยนิตย์อ่อนโยนเมตตา ทรงยึดมั่นในพระศรีรัตนตรัย ทรงอุดมไปด้วยอำนาจแห่งพระมหากษัตริย์

มีความเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

ความเป็นพระประยูรญาติกับพระมหากษัตริย์ : พระเชษฐา ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

อาชีพหรือพระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ : ทรงเป็นอภิรัฐมนตรี ทรงเคยเป็นสมณนายกแห่งสภาการคลัง ทรงเคยเป็นเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์ ทรงเคยเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลัง ส่วนพระกรณียกิจด้านศาสนาและการศึกษา คือ ทรงผนวชเป็นสามเณร 20 วันโดยจำพรรษาที่วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร เมื่อวันที่ 24 เมษายน พุทธศักราช 2482 อย่างหนึ่ง ทรงแปลเรื่อง จันทรุมารชาดก จากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย จนได้รับพระราชทานพดยศเปรียญห้าประโยค อย่างหนึ่ง และทรงนิพนธ์ทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต อีกอย่างหนึ่ง

พระอุปนิสัยส่วนพระองค์ : ทรงมีพระอุปนิสัยอ่อนโยนเมตตาและประพฤติดุชบ สังเกตได้จากการทรงดำริจัดตั้งคลังออมสินให้ประชาชนนำเงินมาฝากเพื่อเป็นการส่งเสริมการออมและป้องกันอันตรายจากโจรและอัคคีภัย และ ทรงจัดให้สุราและฝิ่นเป็นสิ่งผูกขาดของรัฐบาลเพื่อเตรียมการบังคับให้การสูบฝิ่นเป็นสิ่งต้องห้าม จะเห็นว่าพระกรณียกิจของพระองค์ดำเนินไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีความหมายสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมอันหลากหลายเหล่านี้ จะพบในพระราชทินนามพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ที่ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าและมีชั้นสูงกว่าพระมหากษัตริย์ผู้ทรงสถาปนาจึงทรงมีพระอิสริยยศเป็นกรมพระขึ้นไป จะไม่พบพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีชั้นชำน้อย เนื่องจากตำแหน่งหน้าที่การงานซึ่งสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และลำดับในการเป็นพระญาติผู้ใหญ่ที่พระเจ้าแผ่นดินเคารพ อาจมิใช่คุณลักษณะของพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ทรงมีชั้นชำน้อย ส่วนพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในนั้นแม้ว่าในข้อเท็จจริงจะมีพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในหลายพระองค์ที่ทรงมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารราชกิจทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายในหรือทรงดำรงฐานะเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในผู้ใหญ่ที่พระเจ้าแผ่นดินเคารพ แต่ด้วยความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในโดยมากมักจะเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับความสวยงามหรือเพศหญิงเดิมอยู่แล้ว ประกอบด้วยพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในมิได้มีจำนวนคำมากเท่ากับพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าเดิมอยู่แล้ว จึงมิได้มีพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในพระองค์ไหนที่มีความหมายสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมมากกว่าหนึ่งปัจจัยขึ้นไป

ความหมายตามรูปศัพท์

จากการศึกษาความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ สามารถแบ่งกลุ่มความหมายได้ดังต่อไปนี้

1. ความหมายเกี่ยวกับผู้ปกครอง สามารถจำแนกเป็น

1.1 ความหมายเกี่ยวกับพระราช พระราชอำนาจ และความเป็นขัตติยนารี เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากระษัตริ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : กษัตริย์หญิง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : พระมหากษัตริย์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนอุทองเขตขัตติยนารี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ขัตติยนารี

1.2 ความหมายเกี่ยวกับผู้ปกครอง เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสุนทร**ธิเบติ** (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ผู้ปกครอง

เจ้าฟ้ากรมขุน**พิณิตประชานาถ** (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5)

ความหมาย : ผู้ปกครอง ผู้เป็นที่พึ่ง

1.3 ความหมายเกี่ยวกับดวงดาวที่เป็นศูนย์กลางในระบบสุริยจักรวาล เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า**ทินกร** (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : พระอาทิตย์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า**อาทิตย์ทิพอาภา** (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : พระอาทิตย์

1.4 ความหมายเกี่ยวกับเทวดาผู้เป็นใหญ่ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ**วรมหาธิเบศ** ๙ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : พระวรมหา พระอิศวร

สมเด็จพระนางเจ้า**อินทรรค์กิติย** พระวรราชชายา (สมเด็จพระวรราชชายาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความหมาย : พระอินทร

2. ความหมายเกี่ยวกับวงศ์ตระกูล สามารถจำแนกได้ดังนี้

2.1 ความหมายที่บ่งบอกว่าเป็นวงศ์ราชตระกูลของพระมหากษัตริย์หรือเทพผู้ปกครอง เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า**ขัตติยวงศ์** (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : วงศ์กษัตริย์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า**สุริยวงศ์** (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : วงศ์พระอาทิตย์

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า**อินทวงศ์** (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : วงศ์พระอินทร

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระ**จักรพรรดิพงษ์** ๙ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : วงศ์กษัตริย์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าสมมติวงศ์วโรทัย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : วงศ์สมมติ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงษ์ศิริพัฒน์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : วงศ์เทวดา

2.2 ความหมายที่บ่งบอกว่าเป็นวงศ์ราชสกุลของพระบรมวงศานุวงศ์ เช่น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสาย สนิทวงศ์ (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ราชสกุลสนิทวงศ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจักรพรรดิพงษ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : วงศ์ที่เนื่องมาจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า จุมภฏพงศ์บริพัตร (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ๔ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : วงศ์ตระกูลบริพัตร

2.3 ความหมายที่บ่งบอกว่าเป็นวงศ์ตระกูล แต่มิได้บ่งบอกว่าเป็นวงศ์ตระกูลของผู้ใด เช่น

พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฐมวงศ์ (โอรสในกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประทุมวงศ์ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 2)

สมเด็จพระบรมราชาตามหัยกาเธอ พระองค์เจ้า ศิริวงศ์ (โอรสในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมวงศ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวัฒนานุกวงศ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธ วงศ์วิจิตร (พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

3. ความหมายเกี่ยวกับความมั่นคง จำแนกได้ดังนี้

3.1 ความหมายเกี่ยวกับอำนาจ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นศักดิ์พลเสพ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : อำนาจ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : อำนาจศักดิ์สิทธิ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : อำนาจ

3.2 ความหมายเกี่ยวกับไพร่พลนักรบและการรบ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นธวัชร์วิวัชร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : การรบ

พระสัณห์พันธวงศ์เธอ กรมหมื่นนเรศโยธี (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระวชิรญาณวโรรส)

ความหมาย : นักรบ

พระสัณห์พันธวงศ์เธอ กรมหลวงเสนีบริรักษ์ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระวชิรญาณวโรรส)

ความหมาย : ไพร่พล

3.3 ความหมายเกี่ยวกับอาวุธ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงจักร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : อาวุธทรงกลมที่มีแฉกโดยรอบ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนวรจักรธรานุภาพ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : อาวุธทรงกลมที่มีแฉกโดยรอบ

3.4 ความหมายเกี่ยวกับความมั่นคง ความปลอดภัย และการคุ้มครองดูแล เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสถิตย์ธำพร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : มั่นคง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอภัยทัต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ปลอดภัย

พระสัณห์พันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวง พัทธมนตรี (พระโอรสใน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระศรีสุทธาธิราช พระเชษฐภคินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช)

ความหมาย : ดูแลคุ้มครอง

3.5 ความหมายเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ภักดีต่อพระมหากษัตริย์

3.6 ความหมายเกี่ยวกับชัยชนะ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นไกรสรวิชิต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ชนะ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ชั้น 5)

ความหมาย : ชัยชนะ

4. ความหมายเกี่ยวกับความดีงาม จำแนกได้ดังนี้

4.1 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับความงามและความดี เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทัศน์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : นาทศนา

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : งาม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสภณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : งาม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : งาม

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระอรุณนิภา คุณากร (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่น
ภูมินทรภักดี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ความดี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภาวดี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ความดี ความงาม

4.2 ความหมายเกี่ยวกับความบริสุทธิ์และความประเสริฐ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลนาคนพิไล (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ผู้ประเสริฐไร้มลทิน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอดิศจัยสุริยาภา

ความหมาย : ประเสริฐ

4.3 ความหมายเกี่ยวกับความเจริญและเป็นมงคล เช่น

พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี (พระวรราชเทวี ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความหมาย : ความเจริญ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสร มงคลการ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : มงคล

4.4 ความหมายเกี่ยวกับความขึ้นชมนินดี เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกษมสันต์โสภาคย์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ความขึ้นชมนินดี

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคุษฎิ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ความยินดี ความชื่นชม

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ปรีดา (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปราโมช พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ความยินดี

4.5 ความหมายที่เกี่ยวกับความสุข เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขสวัสดิ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

5. ความหมายเกี่ยวกับเทพเทวดานางฟ้า เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีสุตาอัปสร (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : นางฟ้า

เจ้าฟ้ากรมหมื่นพิณเนศวรสุรสังกาศ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความหมาย : พระพิณเนศวร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงหลวงพรหมวราณฤกษ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : พระพรหม

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุดาสวรรค์ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : นางฟ้า

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อภัสสรวงศ์ (พระโอรสในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : พรหมโลก

พระนางเธอลักษมีลาวัณ (พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : พระลักษมี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอัษฎพรพรณีรัชกัญญา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : นางฟ้า

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเทวีวิไลยวรรณ (พระราชวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : นางฟ้า

6. ความหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนเจริญผลพูลสวัสดิ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : พระพุทธเจ้า

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพุทธประดิษฐา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : พระพุทธเจ้า

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประดิษฐาสารี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : พระบรมสารีริกธาตุ

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัย ธรรมาชา (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความหมาย : พระราชาผู้ทรงธรรม

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้า ทีปังกรรัศมีโชติ (พระโอรสในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร ในรัชกาลปัจจุบัน)

ความหมาย : พระพุทธเจ้า

7. ความหมายเกี่ยวกับความรู้ จำแนกเป็น

7.1 ปัญญาสามารถ ความรอบรู้ และเขาวนไหวพริบ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวรณปรีชา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ปัญญาสามารถ ความรอบรู้

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ผู้ทรงความรู้

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ผู้ทรงความรู้

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ (พระเจ้าน้องยาเธอ ชั้น 4)

ความหมาย : เชาวน์ไหวพริบพระราชวรวงส์เธอ

พระองค์เจ้าวรุดมโอรณราชกุมาร (พระราชวรวงส์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ความรู้

พระราชวรวงส์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (พระราชวรวงส์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ความรู้

7.2 ความรู้ในถ้อยคำภาษา เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวราณีนรัตนกัญญา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ถ้อยคำภาษา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาพย์กนกรัตน์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : คำร้อยกรอง

พระราชวรวงส์เธอ กรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา (พระราชวรวงส์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : คำประพันธ์

7.3 ความรู้ในงานฝีมือ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : งานฝีมือ

8. ความหมายเกี่ยวกับท้องฟ้า จำแนกได้ดังนี้

8.1 ความหมายที่หมายถึงท้องฟ้า เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอัมพร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ท้องฟ้า

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านภาพรประภา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ฟ้า

8.2 ความหมายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทำธรรมชาติบนท้องฟ้า เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุสุณี (พระเจ้านางราชวรวงส์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : สายฟ้า

8.3 ความหมายเกี่ยวกับดวงดาวซึ่งเห็นได้บนท้องฟ้า เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศศิธร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ดวงจันทร์

พระเจ้านางราชวรวงส์เธอ พระองค์เจ้าดาราวดี (พระเจ้านางราชวรวงส์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ดวงดาว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมาวดี ศรีรัตนราชธิดา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : พระจันทร์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทรมณฑล ฯ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ดวงเดือน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไข่มุกดวง (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ดวงจันทร์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒน์ศักดิ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : พระอาทิตย์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุจิตราภรณ์

ความหมาย : ดาวฤกษ์

9. ความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ชื่อกล้วยลูกผสมพันธุ์หนึ่ง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกสร (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ส่วนในของดอกไม้ โดยมากเป็นเส้นๆ

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลำดวน (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ชื่อต้นไม้ มีดอกมีกลิ่นหอมแรง กลิ่นหอม ลักษณะคล้ายดอกนวมแมว

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบัว (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ดอกบัว

พระสัณห์พันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแตง (พระโอรสในกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข)

ความหมาย : ชื่อไม้เถาเลื้อยลูกหลายชนิด บางชนิดยอด ดอก และผลรับประทานได้

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากล้วยไม้ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ชื่อพันธุ์ไม้หลายชนิด หลายสกุล ที่มีลักษณะ เกาะตามหิน ดิน และต้นไม้ บางชนิด

มีดอกงาม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าส้มจีน (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ผลไม้รสเปรี้ยวจากประเทศจีน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากุสุมา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ดอกไม้

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอินทนิล (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ซื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งให้ดอกเป็นสีม่วงแดงหรือชมพู

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลดาวัลย์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : เถาวัลย์

พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้า อุบลรัตนนารีนาค (พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่น
ภูมินทรภักดี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ดอกบัว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากรรณิกาแก้ว (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ดอกไม้

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามณฑานพรัตน์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ดอกมณฑา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ดอกบัวผัน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรพินทุ์เพ็ญภาค (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ดอกบัว

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากมุทมาลี (พระราชวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ดอกบัว

10. ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ แบ่งออกเป็น ความหมายเกี่ยวกับสัตว์เล็ก และความหมายเกี่ยวกับสัตว์
ใหญ่ และสัตว์ในป่าหิมพานต์ จำแนกได้ดังนี้

10.1 ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ขนาดเล็ก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากปิธดา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ลิง

พระนางเธอ พระองค์เจ้ารำเพยภมราภิรมย์ (พระธิดาใน สมเด็จพระบรมราชาตามหัยกาเธอ
กรมหมื่นมัตยาพิทักษ์)

ความหมาย : แมลงผึ้ง แมลงภู่

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า มยุรฉัตร (ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : นกยูง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าเจี๋ย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรจัน (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเรไร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้านราชนวรงค์เธอ พระองค์เจ้าระต่าย (พระเจ้านราชนวรงค์เธอ ชั้น 2)

10.2 ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ขนาดใหญ่ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากฤษ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ช้าง

พระเจ้านราชนวรงค์เธอ พระองค์เจ้าหัตถดิษฐ์ (พระเจ้านราชนวรงค์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ช้าง

พระเจ้านราชนวรงค์เธอ พระองค์เจ้าเสื่อ (พระเจ้านราชนวรงค์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจามรี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

10.3 ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ในป่าหิมพานต์หรือเทวดานาน เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาสุกรี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : พญานาควาศกรี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากนิษฐ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : กิณนรเพศหญิง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุบรรณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ครุฑ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิงหราช (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : สิงห์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหนวิกรมเกรียงไกร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : สิงห์

11. ความหมายเกี่ยวกับอวัยวะและร่างกาย เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเนตร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ตา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัญญา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : คอ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกศนี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ผม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุไรวรรณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ผิว

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชายปฤษฎางค์ (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนราชสีหวิกรม
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : หลั่ง

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรพักตร์ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : หน้า

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าเยาวมาลย์นฤมล สรรพ สภณ กัลยาณี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ร่างกาย

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า จุไรรัตนศิริมาน (พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : จุก

12. ความหมายเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเจริญกมลสุขสวัสดิ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : เจริญใจ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า มนัส สวาสดิ์ (พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง
อดิศรอุดมเดช พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : เป็นที่รัก

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโคกสว่าง (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : โคก

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอศศคาร์ นุทิศ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า
กรมพระจักรพรรดิพงศ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ระลึกถึง

พระองค์เจ้าพิสมัยพิมลสัตย์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ความรัก

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อนุสรณ์มงคลการ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ระลึก

13. ความหมายเกี่ยวกับอาภัพกริยา เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสังกะทัต (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : สงสัย

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลล (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : เสียบหรือขัดไว้ด้วยของแหลม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามั่ง (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : มั่งคั่ง มั่งมี

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุตวอน (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ร้องขอ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคเนจร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : เทียวไป

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสงี่ยม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ส้ารวม

พระบรมมหัยิกาเธอ พระองค์เจ้า ลม่อม (สมเด็จพระพุทธเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้าสุทธมาลา พระราชโอรสในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความหมาย : สุภาพ อ่อนโยน

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเรงคนอง (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ร่าเริงคึกล้าพอง

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบรรเทิง (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : เบิกบาน รื่นเริง

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระสถาพร พิริยพรต (พระโอรสใน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุน
เจริญผลพูลสวัสดิ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ปฏิบัติศาสนกิจ

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าถนอม (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : คอยระวัง ประคับประคอง เก็บรักษา

พระวรยศเธอ พระองค์เจ้า บรรจงมารยาตร (พระธิดา ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจักรพรรดิพงษ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ประณีต มีกริยาวาจาที่สุภาพเรียบร้อยรู้กาลเทศะ

พระวรยศเธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ ประพันธ์ (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : แต่ง, เรียบเรียง

พระวรยศเธอ กรมหมื่น ปราบปรบักษ์ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาปราบปรบักษ์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า เปี้ยก (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

14. ความหมายเกี่ยวกับกาลเวลา อายุ เช่น

พระเจ้านารายณ์ พระองค์เจ้า ฤกษ์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า (พระเจ้านารายณ์ ชั้น 2)

ความหมาย : คราวหรือเวลาที่กำหนดหรือคาดว่าจะให้ผล

พระเจ้านารายณ์ พระองค์เจ้า อรุณ (พระเจ้านารายณ์ ชั้น 3)

ความหมาย : เวลาใกล้พระอาทิตย์ขึ้น

พระวรยศเธอ พระองค์เจ้า จิรศักดิ์สุประภาต (พระโอรสในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ฯ)

ความหมาย : นาน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า เจริญศรีชนมายุ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า เสมอสมัย (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

15. ความหมายเกี่ยวกับทิศทางสถานที่ สามารถจำแนกได้เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับทิศทางและสถานที่ ดังนี้

15.1 ความหมายเกี่ยวกับทิศทาง เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ทักษิณาวตร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ขวา

15.2 ความหมายเกี่ยวข้องกับสถานที่ สามารถจำแนกได้เป็น

15.2.1 สถานที่ทั่วไป เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า นิเวศน์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : บ้าน

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ธำนิ นีวัตติ (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภ
พฤฒิธาดา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : เมือง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า บุรฉัตรไชยากร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : เมือง

15.2.2 สถานที่ทางธรรมชาติ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า พนมวัน (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ภูเขา ป่าไม้

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อรรณพ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ห้วงน้ำทะเลหรือมหาสมุทร

15.2.3 สถานที่ในเขตตำนาน เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ยุคัณทร (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ชื่อภูเขาชั้นที่ 1 ในหมู่เขาสัตบริภัณฑ์

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า นันทวัน (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ชื่อสวนหนึ่งในห้วงแห่งของพระอินทร์

16. ความหมายเกี่ยวกับขนาด เล็ก โต ใหญ่ ยิ่งใหญ่ น้อยนิด กว้าง แคบ เป็นต้น เช่น

เจ้าฟ้า จุ้ย (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

ความหมาย : เล็ก น้อย

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้า มหาวชิรมงกุฎ ๙ (สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความหมาย : ยิ่งใหญ่

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า โสภาสไพศาลรัศมี (พระวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : กว้างใหญ่

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า จุลจักรพงษ์ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรม

หลวงพิษณุโลกประชานาถ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : น้อย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า โต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กนิษฐ น้อยนารี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าใหญ่ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเล็ก (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

17. ความหมายเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน และสิ่งที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัส เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคันทรรุส (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : กลิ่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านุ่ม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าก้อนแก้ว (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าป้อม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุก (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าใย (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านมนวล (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระวิมาดาเธอ พระองค์เจ้า สายสวัสดิ์ภมรย์ (พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดวงประภา (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวงจันทร์ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากลิ่นแก่นจันทรรัตน์ (พระราชวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

18. ความหมายเกี่ยวกับจำนวนตัวเลข ลำดับที่ ครั้งที่ เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านพเก้า (พระเจ้าวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : แหวนฝังพลอยเก้าชนิด

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านวม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : เก้า

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคัคณางค์คุณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : สอง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : สี่

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปัญจเบญจมา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ห้า

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ๙ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : สามสิบ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ ๙

ความหมาย : แปด

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแฝด (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพันแสง (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

19. ความหมายเกี่ยวกับความสว่าง โชติช่วง รุ่งเรือง สุกใส เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอำไพ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : งามสว่างสุกใส

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : แสงสว่าง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าประภาศร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : แสงพราว

พระเจ้านารายณ์วงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุฑาธุชโรจน์เรืองศรี (พระเจ้านารายณ์วงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : แสงสว่างรุ่งเรือง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : แสง

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากาญจนาภัสร์ศรี (พระราชวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : แสง

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าฉัตรวิมลรัตน (พระราชวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : ส่องแสง

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุฑาธุช (พระราชวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : สว่าง

พระเจ้านารายณ์วงศ์เธอ พระองค์เจ้าสว่าง (พระเจ้านารายณ์วงศ์เธอ ชั้น 3)

พระเจ้านารายณ์วงศ์เธอ พระองค์เจ้ากระจ่าง (พระเจ้านารายณ์วงศ์เธอ ชั้น 4)

พระราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารัชนีแจ่มจรัส (พระราชวรวงศ์เธอ ชั้น 5)

20. ความหมายเกี่ยวกับสี เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสวตวรลักษ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : สีขาว

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโตสินี (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ผู้มีผิวขาว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบัณฑูรรณวโรภาส (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : สีขาวเหลือง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดำ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแดง (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเขียว (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

21. ความหมายเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ จำแนกได้ดังต่อไปนี้

21.1 ความหมายเกี่ยวกับเครื่องประกอบพระเกียรติยศแห่งราชสำนัก เช่น เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เครื่องราชกกุธภัณฑ์ และเครื่องสูง เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชุมสาย (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : เครื่องสูงชนิดหนึ่ง เป็นรูปฉัตรสามชั้น มีสายไหมห้อยที่ชายผ้าของฉัตรด้านล่าง)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมล ฉัตร (พระธิดาในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชร อัครโยธิน ฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : เครื่องสูงชนิดหนึ่งมีรูปคล้ายร่มที่ซ้อนขึ้นไปเป็นชั้นๆ ชั้นบนจะมีขนาดเล็กและชั้นล่างจะมีขนาดใหญ่กว่าโดยไล่ลงไปกันเป็นลำดับ ใช้สำหรับ แขนง บัก ตั้งหรือเชิญเข้าริ้วกระบวนเสด็จ อันเป็นเครื่องประกอบพระเกียรติยศ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าสิริราชกกุธภัณฑ์ ฯ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : สิ่งของเครื่องใช้ที่แสดงถึงความเป็นพระราชา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอิศริยาภรณ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

21.2 ความหมายเกี่ยวกับวัตถุมีค่าและเครื่องประดับตกแต่งอันมีค่า เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามณี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : หินมีค่าสีแดง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ต่างหู

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโคมเพชร

ความหมาย : เพชร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านิลรัตน์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : พลอยดำ แก้ว

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอาภรณ์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : เครื่องประดับ

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุวรรณ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ทอง

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทับทิม (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : พลอยสีแดงชนิดหนึ่ง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโกเมน (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : พลอยแดงเข้ม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเงินยวง (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : เนื้อเงินบริสุทธิ์มีสีขาวผ่องมันปลาบ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทองกองก้อนใหญ่ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ทอง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหญิง กวรรณารัตน์ เพ็ชรรัตน์ โสภางคทัศนิยลักษณ์ อรรควรรราชกุมารี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : เครื่องประดับหู

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหญิง พาหุรัตมณีมัย ประไพพรรณพิจิตร นริศรราชกุมารี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : เครื่องประดับแขน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าหญิงศิราภรณ์โสภณ พิมลรัตนวดี (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : เครื่องประดับศีรษะ

21.3 ความหมายเกี่ยวกับข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพะอบ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : พะอบหรือผะอบ เป็นภาชนะสำหรับใส่ของ มีเชิงฝาครอบมียอดที่มักทำด้วยโลหะหรือไม้กลึง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหรรษา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : เครื่องมือดักปลา

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัมพล (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 3)

ความหมาย : ผ้าทอด้วยขนสัตว์

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าตลับ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ภาชนะมีฝาปิดสำหรับใส่สิ่งของ โดยมากทรงกลม และมีขนาดไม่ใหญ่นัก

22. ความหมายเกี่ยวกับชื่อตัวละครในวรรณคดีไทย เช่น

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ เจ้าฟ้าพิบูลทอง (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

ความหมาย : ชื่อตัวละครพิบูลทองในวรรณคดีเรื่องพิบูลทอง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุณากรรณอนันตนา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ชื่อตัวละครอุณากรรณในวรรณคดีเรื่องอิเหนา

23. ความหมายเกี่ยวกับยศฐานันดรศักดิ์ หรือตระกูลสูง เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นถาวรรยศ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

ความหมาย : ยศ

สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้า สุทมาลมารศรี พระอัครราชเทวี (พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ความหมาย : ผู้มีตระกูลสูง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีวิไลยลักษณ สุนทรศักดิ์ กัลยา วดี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

24. ความหมายเกี่ยวกับโคลง เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสวตวรลักษณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ลักษณ

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภักดี (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : ผู้มีโชค

อย่างไรก็ตามแม้ว่าพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ส่วนใหญ่จะมีความหมายดีเป็นความหมายเชิงบวก แต่ยังมีพระนามพระบรมวงศานุวงศ์จำนวนน้อยที่พระนามมีความหมายไม่ดีหรือความหมายเชิงลบ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัปปา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเน่า (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) หม่อมเจ้า วิชัย อินทรางกูร ส่วนพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มี

ความหมายเป็นชื่อตัวละครในวรรณคดีนั้น ยังพบว่ามิพระนามที่มีไ้ ด้เป็นชื่อตัวละครพระเอกหรือนางเอก ในวรรณคดี เช่น หม่อมเจ้าขุนช้าง นพวงศ์ เป็นต้น

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ประกอบด้วยคำที่มีจำนวนมากกว่าหนึ่งคำ จึงสามารถสื่อความหมายได้มากกว่าหนึ่งความหมาย เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอิศริยาลงกรณ์ บรมนริ ศรสมมติเทวราช จุฬาลงกรณ์
นาถปรมากร สมบูรณอุกฤษฐศักดิ์ อุภโตปักษวิสุทธิพงศ์ มหามกุฏราชวิวงศ์วราวัตร ลักษณะสมบัติขัตติย
ราชกุมาร (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

ความหมาย : เครื่องประดับพระอิสริยยศ พระราชาสูงสุดผู้เป็นสมมุติเทพ ตระกูลอันประเสริฐ
แห่งจุฬาลงกรณ์ สมบูรณ์ด้วยอำนาจสูงสุด เชื้อสายที่บริสุทธิ์ทั้งสองฝ่าย ยอดแห่งเชื้อสายพระอาทิตย์ ถึง
พร้อมด้วยรูปลักษณะแห่งไอรสพระราชา

ความหมายที่เกี่ยวข้องด้วยประเด็นดังนี้

คำว่า อิศริยาลงกรณ์ สมบัติ ให้ความหมายเกี่ยวกับวัตถุ และสิ่งของที่เป็นเครื่องประดับพระ
อิสริยยศ

คำว่า บรม อุกฤษฐ มกุฏ ให้ความหมายเกี่ยวกับความเป็นที่สูงสุด หรือความเป็นที่สุด

คำว่า อุภโต ให้ความหมายเกี่ยวกับตัวเลข หมายถึงทั้งสองข้างหรือสองฝ่าย

คำว่า รวิ นริศร เทวราช ขัตติย นาถ ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้ปกครองหรือพระมหากษัตริย์

คำว่า วิสุทธิ ลักษณะ ให้ความหมายเกี่ยวกับความบริสุทธิ์และความงาม

คำว่า พงศ์ อังกูร ให้ความหมายเกี่ยวกับ เชื้อสาย วงศ์ตระกูล

คำว่า ศักดิ์ ให้ความหมายเกี่ยวกับ อำนาจ

คำว่า วัตร ให้ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ ซึ่งก็คือ การสืบเนื่อง

จำนวนเนื้อความ มีดังนี้

1. เนื้อความเกี่ยวกับความเชื้อสายพระมหากษัตริย์
2. เนื้อความเกี่ยวกับความงามหรือความบริสุทธิ์
3. เนื้อความเกี่ยวกับอำนาจราชศักดิ์ หรือยศศักดิ์

จะเห็นว่าพระนามเดิมของพระบรมวงศานุวงศ์แม้ว่าจะประกอบด้วยจำนวนคำที่มากจะพบ
เนื้อความได้ไม่หลากหลายภายในพระนามเดียว กัน เพราะในจำนวนคำที่มากจะมีคำที่ซ้ำความหมายกัน
อยู่มาก ดังตัวอย่างของพระนาม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอิศริยาลงกรณ์ ฯ พบว่ามีการใช้คำที่ให้
ความหมายเหมือนกัน เช่น นริศร ราช นาถ ขัตติย หรือ อังกูร กับ พงศ์ เป็นต้น แต่พระราชทินนามใหม่ที่

สถาปนาขึ้นมาเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ แต่พระบรมวงศานุวงศ์ผู้ทรงเป็นผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือของพระมหากษัตริย์ เช่น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย อดิศริยราชบัณฑิต อัฐเมณฑราชอภัยกาสมาภิภักดีสยามวิจิตร สรรพศิลปสิทธิวิทยากร สุจริตกรรตุโกศล ประพนธ์ปรีชาชาญโบราณคดี สังคีตวาติตวิจิตรวิจารณ์ มโหราพิสัตลธยาสัย พุทธาภิไธยรัตนสรณานวัตร ขัตติยเดชานุภาพพิตร (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ความหมาย : เชื้อสายพระเจ้าแผ่นดิน วงศ์พระราชาอันสูงสุด พระอนุชาแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระอัยกาผู้ภักดีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงเป็นผู้ชำนาญในศิลปวิทยาการต่างๆ ทรงมีความสามารถในการวาดเขียน ทรงมีความรู้ในการประพันธ์และโบราณคดี ทรงมีความสามารถในด้านดนตรีจนเป็นผู้วิจารณ์ได้ ทรงมีน้ำพระทัยกว้างขวางสงบรวมเย็น ทรงประพฤติโดยระลึกพระรัตนตรัยเป็นที่ตั้ง ทรงมีอำนาจแห่งพระราชา

จำนวนเนื้อความ มีดังนี้

1. เนื้อความเกี่ยวกับเชื้อสายพระเจ้าแผ่นดิน
2. เนื้อความเกี่ยวกับความเป็นพระราชประยูรญาติ
3. เนื้อความเกี่ยวกับความภักดี
4. เนื้อความเกี่ยวกับพระกรณียกิจหรือความสามารถส่วนพระองค์
5. เนื้อความเกี่ยวกับพระอุปนิสัยหรือวัตรที่ทรงประพฤติปฏิบัติ
6. เนื้อความเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ไม่ว่าแต่พระนามที่มีส่วนประกอบเป็นคำเพียงคำเดียวก็สามารถสื่อความหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทินกร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) คำว่า ทินกร นี้สามารถสื่อความหมายเป็นได้ทั้ง เทพ ศูนย์กลางของจักรวาล พระราชา หรือดาวฤกษ์ดวงหนึ่งที่มองเห็นอยู่บนท้องฟ้าก็ได้ หรือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปี้ยก (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3) คำว่าเปี้ยก สามารถสื่อความหมายในลักษณะที่เป็นกิริยาอาการ หรือ ลักษณะที่เป็นสภาพสถานะ ก็ได้ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

ปริญญานิพนธ์เรื่อง พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี : การวิเคราะห์โครงสร้างและความหมาย มีวัตถุประสงค์ศึกษาพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในด้านโครงสร้างและความหมาย และเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในด้านโครงสร้างและความหมาย มี ดังนี้

1. ผลการศึกษาโครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์

จากการศึกษาโครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีพบว่าพระนามทั้งหมดมีทั้งพระนามที่มีโครงสร้างเป็นคำเดี่ยว ไม่ว่าจะเป็นคำนามคำเดี่ยว คำกริยาคำเดี่ยว และคำวิเศษณ์คำเดี่ยว นอกจากนี้ยังมีพระนามที่มีจำนวนคำมาประกอบกันมากกว่าหนึ่งคำขึ้นไป ทั้งแบบมีหน่วยหลักและหน่วยขยาย หรือแบบไม่มีหน่วยหลักและหน่วยขยาย ดังต่อไปนี้

พระนามที่ประกอบขึ้นจากคำนามล้วนโดยมีหน่วยหลักหน่วยขยาย ไม่ว่าจะเป็นคำนามหรือกลุ่มนามแรก (ประกอบด้วยคำนามล้วน) เป็นหน่วยหลัก คำนามหรือกลุ่มนาม (ประกอบด้วยคำนามล้วน) ที่ตามมาเป็นหน่วยขยาย คำนามหรือกลุ่มนามแรก(ประกอบด้วยคำนามล้วน) เป็นหน่วยขยาย คำนามหรือกลุ่มนามหลัง(ประกอบด้วยคำนามล้วน) เป็นหน่วยหลัก

พระนามที่ประกอบด้วยคำนามและคำชนิดอื่นโดยมีหน่วยหลักหน่วยขยาย ไม่ว่าจะเป็นพระนามที่ประกอบด้วย คำนามหรือกลุ่มนาม คำกริยาหรือกลุ่มกริยา และคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์ มักจะมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์แบบประโยคโดย คำนามหรือกลุ่มนามเป็นประธาน กรรม ส่วนเติมเต็ม ให้กับกริยา ส่วนคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์จะทำหน้าที่ขยายคำในส่วนนาม หรือส่วนกริยา อย่างไรก็ตาม บางพระนามที่มีคำกริยาเป็นส่วนประกอบไม่จำเป็นที่คำกริยานั้นจะต้องทำหน้าที่เป็นส่วนกริยาในประโยคเสมอไป อาจมีหน้าที่เพียงเป็นคำขยายในกลุ่มนามกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบพระนามที่ประกอบด้วยคำนามหรือกลุ่มนามและคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์โดยมีส่วนหลักส่วนขยาย โดยจะมีลักษณะเป็นคำนามหรือกลุ่มนามเป็นหน่วยหลัก และคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์เป็นหน่วยขยายเสมอ ถึงแม้ว่าหลายพระนามจะมีการวางคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์ไว้ตำแหน่งต้น คำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์นั้นยังคงเป็นหน่วยขยายคำนามหรือกลุ่มนามตำแหน่งท้าย

พระนามที่มีเพียงคำกริยาหรือกลุ่มกริยาและคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์เป็นส่วนประกอบ โดยคำกริยาหรือกลุ่มกริยามักเป็นหน่วยหลักให้กับคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์ เว้นแต่บางกรณีที่คำหรือกลุ่มกริยาอาจเป็นหน่วยหลักให้กับคำกริยาหรือกลุ่มกริยา หรือ คำวิเศษณ์อาจเป็นหน่วยหลักให้กับคำวิเศษณ์หรือกลุ่มวิเศษณ์ เท่านั้น

2. ผลการศึกษาความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์

จากการศึกษาความหมายในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี พบว่าพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันโดยการ ใช้คำเดียวกัน การใช้คำเดียวกันแต่วิธีการสร้างต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำเดียวกันแต่มีการแผลงคำแบบภาษาเขมร การเลือกวิธีการสร้างคำให้เป็นภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต และการเปลี่ยนพยัญชนะหรือสระในคำที่เป็นภาษาบาลีสันสกฤต นอกจากนี้พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกันยังมีลักษณะการใช้คำที่ให้ความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกัน

ความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรียังมีความสัมพันธ์กับปัจจัยแวดล้อมของผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์กับพระนามเดิม ความสัมพันธ์กับเพศ ความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเป็นพระประยูรญาติแห่งพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ในราชสกุลเดียวกัน ความสัมพันธ์เกี่ยวกับลำดับความเป็นพระโอรสธิดา ความสัมพันธ์เกี่ยวกับอาชีพหรือพระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ ความสัมพันธ์กับสถานที่หรือภูมิประเทศที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์กับวันสำคัญอื่นที่ตรงกับวันประสูติ ความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมสมัย และความสัมพันธ์โดยเลียนแบบบุคคลมีชื่อเสียง

ในด้านความหมายตามรูปศัพท์ของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์สามารถจำแนกได้ 24 ประเภท คือ ความหมายเกี่ยวกับผู้ปกครอง ความหมายเกี่ยวกับวงศ์ตระกูล ความหมายเกี่ยวกับความมั่นคง ความหมายเกี่ยวกับความดีงาม ความหมายเกี่ยวกับเทพเทวดานางฟ้า ความหมายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ความหมายเกี่ยวกับความรู้ ความหมายเกี่ยวกับท้องฟ้า ความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณ ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ ความหมายเกี่ยวกับอวัยวะและร่างกาย ความหมายเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก ความหมายเกี่ยวกับอากัปกริยา ความหมายเกี่ยวกับกาลเวลาอายุ ความหมายเกี่ยวกับทิศทางสถานที่ ความหมายเกี่ยวกับขนาด ความหมายเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานและสิ่งที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ความหมายเกี่ยวกับแสงสว่าง ความหมายเกี่ยวกับสี ความหมายเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ ความหมายเกี่ยวกับชื่อตัวละครในวรรณคดีไทย ความหมายเกี่ยวกับยศฐานันดรศักดิ์ ความหมายเกี่ยวกับโชคลาภ เป็นต้น

อภิปรายผล

การศึกษาโครงสร้างและความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ มีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

1. จากการศึกษาคำโครงสร้างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์พบลักษณะดังนี้

1.1 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์จะมีความยาวเพียงใด ย่อมประกอบด้วยโครงสร้างหลายโครงสร้างมารวมกัน เช่น คำว่า “บุษรัตนวโรภโตสุชาติ” ในพระนามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลาฯ ที่ประกอบไปด้วย กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) + กลุ่มนามขยาย (วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (วิเศษณ์ขยายนาม + นามหลัก) ทั้งนี้บางโครงสร้างรวมกันเป็นกลุ่มคำซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักในพระนามทั้งหมดหรือเป็นหน่วยหลักให้กับกลุ่มคำอื่นในพระนาม บางโครงสร้างรวมกันเป็นกลุ่มคำซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยขยาย และบางโครงสร้างรวมกันเป็นกลุ่มคำซึ่งมิได้มีหน่วยหลักและหน่วยขยายเนื่องจากเป็นกลุ่มคำที่ให้ความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกับกลุ่มคำอื่น

1.2 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์เมื่อปรากฏคำที่คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาก มารวมกัน โครงสร้างจะไม่มีคำใดเป็นหน่วยหลัก และคำใดเป็นหน่วยขยาย โดยจะเป็นหน่วยที่เท่ากันทั้งหมด เช่น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าณพแก้ว (คำว่า ณพ และคำว่า แก้ว มีความหมายเหมือนกัน) พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเรณคนอง (คำว่า เรณ และคำว่า คนอง มีความหมายเหมือนกัน) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชมชื่น (คำว่า ชม และคำว่า ชื่น มีความหมายใกล้เคียงกัน) เป็นต้น

1.3 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์บางพระนามประกอบขึ้นมาจากคำที่ไม่สามารถหาความสัมพันธ์กันได้ โดยคำสองคำที่นำมาประกอบกันเมื่อได้คำใหม่ไม่มีเค้าความหมายของทั้งสองคำเดิมเหลืออยู่ เช่น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากำพรว้า เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างของคำว่า กำพรว้า จะพบเพียงคำเดียวหนึ่งคำ คือ กำพรว้า ที่แปลว่าไร่บิฑามารดาดูแล มิสามารถแยกโครงสร้าง เป็นคำว่า กำ ที่แปลว่า งอนิ้วมือเข้าหากัน และคำว่า พรว้า ที่แปลว่ามีด ได้

พระนามที่ประกอบด้วยคำที่สามารถแยกวากยสัมพันธ์ด้วยเหตุผลจากความหมาย ให้ถือได้ว่าพระนามนั้นประกอบด้วยคำเดียวหนึ่งคำ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าพระนามนั้นมาจากภาษาต่างประเทศ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทับทิม ซึ่งคำว่าทับทิมในพระนามนี้เป็นภาษาสันสกฤตแปลว่าอัญมณีที่ไม่สามารถแยกเป็นคำว่า ทับ แปลว่ากระท่อม และ ทิม แปลว่า ศาลาแถว ได้ หรือ คำนั้นนั้นอาจเป็นชื่อเฉพาะ เช่น พระวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายี่เป่ง ซึ่งคำว่า ยี่เป่งในพระนามนี้หมายถึงชื่อเฉพาะของต้นไม้ มิได้เกี่ยวกับคำว่า ยี่ ที่แปลว่าสอง และคำว่า เป่ง ที่แปลว่าภาชนะสาน

1.4 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์โดยมากคำหลังหรือสร้อยพระนามจะขยายคำลำดับแรก เป็นองค์รวม เช่น พระนามสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี คำว่าอัครราชกุมารี ก็ได้ขยายเพียงคำว่า วลัยลักษณ์ แต่ขยายคำว่า จุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทั้งหมด มีความหมายว่า เจ้าฟ้าจุฬาภรณ วลัยลักษณ์ ผู้ทรงเป็น พระอัครราชกุมารี เป็นต้น

1.5 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์จะมีคำวิเศษณ์เป็นหน่วยขยายเสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดของพระนาม แต่ในทางปฏิบัติจริง คำวิเศษณ์ที่อยู่ในตำแหน่งแรกของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์บางพระนาม คำวิเศษณ์จะถูกเน้นหรือให้ความสำคัญเสมือนคำหลัก ทั้งที่คำวิเศษณ์ทำหน้าที่ขยายนามหลัก เช่น สมเด็จพระนางเจ้าสุชนาทุมาวรีรัตน์ มีโครงสร้างคือ วิเศษณ์ขยายนาม + กลุ่มนามหลัก (นามหลัก + นามขยาย) แต่พระราชนิยมในการออกพระนามของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงออกพระนามแบบไม่เต็มจะทรงออกพระนามเพียงคำแรก ซึ่งก็คือคำว่า สุชนา ดังจะเห็นได้จากการพระราชทานนามสถานที่ในพระราชวังดุสิต ว่า สวนสุชนา อันเป็นที่มาของนามมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุชนา เป็นต้น

2. จากการศึกษาความหมายของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรี จำแนกได้เป็น

2.1 จากการศึกษาความสัมพันธ์ทางการใช้คำและคำที่ให้ความหมายเหมือนกัน พบข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

2.1.1 ความสัมพันธ์ทางคำและความหมายระหว่างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ ผู้ทรงเป็นสมาชิกในราชสกุลเดียวกันสามารถเกิดขึ้นในลักษณะพระบิดา กับพระธิดา และพระมารดา กับพระโอรสได้ มีจำเป็นต้องเกิดขึ้นระหว่างพระบิดาและพระโอรส หรือพระมารดา กับพระธิดาเสมอไป แต่คำที่ให้ความสัมพันธ์กันนี้โดยมากมักเป็นคำกลางๆ ไม่ได้มีความหมายแสดงถึงเพศใดเพศหนึ่งที่ชัดเจน เช่น คำว่า สุริย จิตร จุฬา เฉลิม ทิพย มงคล เป็นต้น โดยคำเหล่านี้เมื่อนำมาสถาปนาเป็นพระนามจะมีการตกแต่งด้วยคำอื่นให้มีความเหมาะสมตามที่จะเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าหรือฝ่ายใน เช่น เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ฯ (พระบิดา) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุฑารัตนราชกุมารี (พระธิดา) บางกรณีอาจเป็นคำที่มีความหมายคล้ายกันเพียงแต่ต่างกันด้วยความหมายเกี่ยวกับเพศ จากคำหนึ่งมีความหมายเป็นเพศหญิง เป็นอีกคำหนึ่งที่ได้มีความหมายเจาะจงว่าเป็นเพศใดเพศหนึ่ง เช่น หม่อมเจ้าอัปสรสมาน (เทวกุล) กิตติยากร (พระมารดา) หม่อมเจ้าอมรสมานลักษณ์ กิตติยากร (พระโอรส)

2.1.2 ความสัมพันธ์ทางการใช้คำระหว่างนามของพระมารดาผู้เป็นสามัญชนกับพระนามพระธิดาผู้ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งโดยมากพระนามพระบรมวงศานุวงศ์จะมีการเลือกประกอบคำนั้นด้วยถ้อยคำอื่นหรือเลือกใช้คำที่มีความหมายเดียวกันแต่เป็นภาษาบาลี

สันสกฤตแทน เช่น เจ้าจอมมารดาเหม (พระมารดา) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเหมวดี (พระธิดา) เจ้าจอมมารดาแก้ว (พระมารดา) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวณิรัตน์กัญญา (พระธิดา) เจ้าจอมมารดาเพ็ง (พระมารดา) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านงคราญอุดมดี (พระธิดา) เป็นต้น

2.1.3 ความสัมพันธ์ทางคำและความหมายยังเกิดขึ้นกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ต่างราชสกุลได้ เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธวิมลลักษณา (ราชสกุล จักรพันธุ์) พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธวงศวิจิตร (ราชสกุล บริพัตร) พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร (ราชสกุล ฉัตรไชย) จะเห็นว่ามีการใช้คำที่เหมือนกันหรือให้ความหมายเหมือนกันอยู่ คือคำว่า สุทธ และ วิมล แต่ทั้งสามพระองค์มิได้ทรงเป็นสมาชิกราชสกุลเดียวกัน จึงอธิบายได้ว่า การใช้คำซ้ำกันลักษณะนี้อาจมาจากความนิยมเรื่องการใช้คำ ซึ่งคำที่นิยมใช้ในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์มีอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นคำว่า ราช รัตน สุทธ สุริย วงศ์ ฯลฯ

2.2 เรื่องความหมายของรายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรียังพบว่ารัชสมัย และสกุลยศหรือตำแหน่งพระราชทินนามของผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม เป็นอีกสามตัวแปรสำคัญในการกำหนดให้พระนามพระบรมวงศานุวงศ์มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง จำแนกได้ดังนี้

2.2.1 ตัวแปรด้านเพศ พบว่า

2.2.1.1 ความหมายเกี่ยวกับอำนาจ ชัยชนะ ไพร่พล ทหาร การรบ ความมั่นคง ความศักดิ์สิทธิ์ การปกป้องดูแล ความมั่นคงปลอดภัย อาวุธ และความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ มักเป็นพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า แม้จะมีพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในที่ใช้คำที่ให้ความหมายประเภทนี้อยู่บ้างแต่ก็มิได้เน้นความชัดเจนในประเด็นดังกล่าวมากเกินไป เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพิสมย์พิมลสัตย์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5)

จะเห็นว่า คำว่า ภักดีมีความหมายที่ชัดเจนว่าเป็นการภักดีต่อภูมินทร์ ส่วน คำว่า สัตย์ มีความหมายที่ได้บ่งบอกถึงความสัตย์ต่อสิ่งใด มีเพียงการบอกว่าเป็นความสัตย์อย่างบริสุทธิ์ และยังมี คำว่า พิสมย์เป็นคำหลักอีก ดังนั้นคำว่า ภักดี กับ คำว่า สัตย์ แม้จะมีความหมายที่เหมือนกัน แต่บริบท ก็ทำให้ความหมายต่างกันในการกผู้รับ เป็นต้น

2.2.1.2 ความหมายเกี่ยวกับดอกไม้พืชพรรณมักพบในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในมากกว่าพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า โดยพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในที่ให้ความหมายเกี่ยวกับดอกไม้พืชพรรณ โดยมากจะเป็นพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นช่วงรัชสมัยที่มี

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์มีการใช้คำเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ มากกว่ารัชสมัยถัดมา ตัวอย่างพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าที่มีความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณดอกไม้ เช่น

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากล้าย (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลำดวน (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้าราชวรวงศ์ พระองค์เจ้าบัว (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากล้วยไม้ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากุสุมา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเรณู (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทুমแสง (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไม้เทศ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 2)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลดาวัลย์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากำภู (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 3)

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบงกช (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

2.2.1.3 ความหมายเกี่ยวกับอากัปกริยาพบว่า พระบรมวงศานุวงศ์ที่มีพระนามให้ความหมายเกี่ยวกับอากัปกริยาโดยมากจะเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในจะมีความหมายที่แสดงกริยา อ่อนโยน นุ่มนวล อ่อนหวาน ประณีต มีมารยาท เหมาะสมกับความเป็นเพศหญิง เช่น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุดวอน (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 2) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสงี่ยม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3) พระบรมมหัยยิกาเธอ พระองค์เจ้าลม่อม (พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าถนอม (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4) พระวรคเธอ พระองค์เจ้าบรรจงมารยาตร (พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจักรพรรดิพงศ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

ส่วนพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าจะให้ความหมายเกี่ยวกับอากัปกริยาทั่วไป เช่น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสังกะทัต (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามั่ง (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) หรือเป็นพระนามที่ให้ความหมายเกี่ยวกับอากัปกริยาการต่อสู้หรือผจญภัย เช่น พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นปราบปรบักษ์ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรบักษ์) และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคเนจร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3)

2.2.1.4 ความหมายเกี่ยวกับอวัยวะ จะพบในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในมากกว่า ฝ่ายหน้า อาจเป็นไปได้เพื่อให้มีความหมายเน้นความงามในอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายหรือเป็นไปเพื่อเน้นการใช้เครื่องประดับตกแต่งอวัยวะนั้นๆ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเนตร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัญญา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเกศินี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุทัยวรรณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3) พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรพักตร์ (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 4) เป็นต้น

2.2.1.5 ความหมายที่เกี่ยวกับสัตว์พบว่า พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในมีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ใหญ่น้อยมากหรืออาจจะไม่มีเลย เท่าที่พบมีก็เพียงพระองค์เดียว คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจามรี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 3) ซึ่งถ้าหากคำนี้มาจากคำว่าจามร เติมปัจจัย อี ซึ่งหมายถึงเครื่องสูงชนิดหนึ่ง ก็จะไม่พบพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในองค์ใดที่ให้ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ใหญ่

2.2.1.6 ความหมายเกี่ยวกับความรู้สติปัญญา เขาวนไหวพริบ ความสามารถ ความรู้ในกิจการงาน และถ้อยคำภาษา พบว่ามักเกิดกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า ถ้าเป็นพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในจะไม่พบพระนามที่มีความหมายแบบนี้ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวณิรัตน์กัญญา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

2.2.1.7 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีความหมายเป็นชื่อตัวละครในวรรณคดี ตัวละครในวรรณคดีนั้นๆจะมีเพศตรงกับผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนาม เช่น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ เจ้าฟ้าพิบูลยทอง (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุณากรรณอนันตนรไชย (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4)

2.2.2 ตัวแปรด้านรัชสมัยหรือราชนิยม แบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา ดังนี้

2.2.2.1 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะดังนี้คือ

2.2.2.1.1 มีพระนามที่มีความหมายมีความเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติหรือวิถีชีวิตสามัญ ให้ความหมายที่เป็นรูปธรรม เป็นมนุษย์หรือสัตว์ อากัปกริยา รูปพรรณสัณฐานที่มองเห็นได้ชัดเจน หรือสิ่งที่สามารถรับรู้ได้โดยประสาทสัมผัส โดยมีมากกว่ารัชสมัยถัดมา เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหรรษา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเนตร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1) พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากลิ่น (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ ชั้น 1) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโต (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) พระเจ้าบรม

วงศ์เธอ พระองค์เจ้าปุก (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเสื่อ (พระเจ้าราชวรวงศ์ชั้น 2) เป็นต้น

2.2.2.1.2 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในบางรัชสมัยมีการใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งถือว่าเป็นพระราชนิยมส่วนพระองค์ก็เป็นได้ เช่น พระนามพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2 มีการใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณดอกไม้ต้นไม้ถึง 12 พระนามจาก 63 พระนามที่มีอยู่ หรือพระนามพระโอรสธิดาลำดับที่ 15 18 และ 19 ในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพมีความหมายที่เกี่ยวกับกริยาอาการอันรำเริงเบิกบานแจ่มใสด้วยกันทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแฉ่ง พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเริงคนอง พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบรรเทิง เป็นต้น

2.2.2.1.3 มีพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่ให้ความหมายเชิงลบหรือมีความหมายไม่ดี แต่ก็มีเพียงสองพระนาม คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากำพรวา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 1) และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเนา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 2) เท่านั้น และไม่พบความหมายไม่ดีหรือความหมายเชิงลบในพระนามพระบรมวงศานุวงศ์รัชสมัยถัดมา

2.2.2.2 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา

2.2.2.2.1 มีพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าที่ให้ความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณเพียงพระองค์เดียว คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบงกช (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4) แต่รัชสมัยก่อนหน้านั้น จะมีพระนามบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าที่ให้ความหมายเกี่ยวกับพืชพรรณเป็นจำนวนมากกว่า

2.2.2.2.2 มีพระนามที่มีความหมายมีความเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติหรือวิถีชีวิตสามัญ ให้ความหมายที่เป็นรูปธรรม เป็นมนุษย์หรือสัตว์ อากัปกริยา รูปพรรณสัณฐานที่มองเห็นได้ชัดเจน หรือสิ่งที่สามารถรับรู้ได้โดยประสาทสัมผัส โดยมีน้อยกว่ารัชสมัยก่อนหน้านั้น ถ้ามีก็อาจจะใช้คำที่มีการตกแต่งเข้าคำประสมหรือใช้คำบาลีสันสกฤตหรือคำภาษาต่างประเทศ ที่มากกว่าสมัยก่อนหน้านั้น เช่น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบรรจงมารยาตร (พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจักรพรรดิพงศ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4) พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (พระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น 4) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 4) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรพินท์เพ็ญภาค (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5) พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามยุรฉัตร (ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5) เป็นต้น

2.2.2.2.3 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในบางรัชสมัยมีการใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งถือว่าเป็นพระราชนิยมส่วนพระองค์ก็เป็นได้ เช่น สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา (ทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระวรราชชายาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) และ พระนางเธอลักษมีลาวัณ (พระนางเธอ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทั้งสองพระนามล้วนสถาปนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและมีความหมายเกี่ยวเนื่องด้วยชายาแห่งเทพผู้เป็นใหญ่เหมือนกัน เป็นต้น

2.2.2.2.4 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมามีบางพระนามที่ใช้คำภาษาอังกฤษหรือการเลียนเอาคำภาษาอังกฤษมาใช้ โดยทั้งหมดเป็นชื่อบุคคลสำคัญหรือพระบรมวงศานุวงศ์จากต่างประเทศ เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอุทิศสารณัฐทิศ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์) พระองค์เจ้ายอดยิ่งยศประยูรยศ บวรราโชรสรัตนราชกุมาร (สมเด็จพระกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปิไอบุตรีศกัทรายุวดี (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น 5) เป็นต้น

2.2.2.2.5 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามพระราชธิดาสกุลยศ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า สามพระองค์แรก จะมีสร้อยพระนามที่บ่งบอกความเป็นพระราชธิดาปรากฏอยู่ท้ายพระนาม เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงยิ่งเยาวลักษณ์ อรรคราชสุดา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทักษิณชา นราธิราชบุตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมาวดี ศรีรัตนราชธิดา

2.2.3 ตัวแปรเรื่องสกุลยศและตำแหน่งพระอิสริยยศ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พระนามพระบรมวงศานุวงศ์สื่อความหมายได้มากน้อยต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่พระนามพระบรมวงศานุวงศ์สกุลยศชั้นเจ้าฟ้ามีจำนวนคำและจำนวนความหมายหรือเนื้อความมากกว่าพระนามพระบรมวงศานุวงศ์สกุลยศชั้นพระองค์เจ้า การที่พระนามพระราชทินนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงดำรงพระอิสริยยศชั้นกรมขุนลงมาจะมีคำและจำนวนความหมายหรือเนื้อความน้อยกว่าพระราชทินนามพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงดำรงพระอิสริยยศชั้นกรมพระขึ้นไป ถึงอย่างไรก็ดีเงื่อนไขดังกล่าวมิได้รวมไปถึงความเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ที่โดยปกติแล้วพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในมักจะมีจำนวนคำและจำนวนความหมายหรือเนื้อความที่น้อยกว่าพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าที่ทรงมีสกุลยศหรือทรงดำรงพระอิสริยยศในตำแหน่งเดียวกันหรือรองลงมา ตัวอย่างที่สังเกตได้คือ พระนามของ “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร จุฬาลงกรณ์ราชวรวงศ์ อภัยพงศพิสุทธิ์ วรุตโมโกโตสุชาติ บรมนฤนาถราชกุมาร” เมื่อเปรียบเทียบกับพระนามของ “สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์

นรินทร์เทพกุมารี่” เห็นได้ว่าพระนามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าทิมมพรยุคล ฯ ซึ่งทรงดำรงสกุลยศเจ้าฟ้าชั้นโทหรือชั้นสมเด็จ มีการใช้จำนวนคำและมีความหมายหรือเนื้อความมากกว่าพระนามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ ฯ ซึ่งทรงดำรงสกุลยศเจ้าฟ้าชั้นเอกหรือชั้นทูลกระหม่อม

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีมีลักษณะทางคำและความหมายที่ต่างจากนามของสามัญชนทั่วไป ทั้งเรื่องการใช้คำจำนวนมากกว่า การใช้คำที่ให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกับความเป็นพระราชาทือเกี่ยวเนื่องกับราชสกุลแห่งพระราช แต่หลายพระนามของพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีและนามของสามัญชนก็ยังคงมีลักษณะร่วมกันอยู่ ดังเช่น การใช้คำสั้นหรือคำเดียวในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การใช้คำที่ให้ความหมายเชิงลบ เป็นต้น

ในเรื่องสมัยนิยมพบว่าพระนามพระบรมวงศานุวงศ์จะมีการพัฒนาไปตามสมัยนิยมได้เร็วกว่านามของสามัญชน เช่น พระนามพระราชโอรสธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแทบทุกพระองค์ล้วนเป็นพระนามที่ประกอบด้วยคำภาษาบาลีสันสกฤต ให้ความหมายเชิงบวกที่เป็นนามธรรม ในขณะที่นามสามัญชนสมัยเดียวกันส่วนใหญ่ยังเป็นภาษาไทย ให้ความหมายที่เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้มีความเป็นไปได้ที่พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีจะเป็นจุดกำเนิดสมัยนิยมหรือการเริ่มต้นของขนบบางประการในการตั้งชื่อของสามัญชน ตัวอย่างหนึ่งที่สังเกตได้คือการใช้ชื่อเล่นของสามัญชน ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากการออกพระนามแฝงของพระบรมวงศานุวงศ์ การเกิดชื่อเล่นในนามของสามัญชนยังเป็นสิ่งที่แสดงว่านามของสามัญชนมีจำนวนคำที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิมจนมิเป็นการสะดอกที่จะเรียกขานกันด้วยชื่อจริงเหมือนแต่ก่อน อันเป็นเหตุผลเดียวกับเหตุผลหนึ่งที่เกิดพระนามแฝงของพระบรมวงศานุวงศ์

ปัจจุบันพบว่านามสามัญชนมีจำนวนคำมากกว่าแต่ก่อน ส่วนมากเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤต ให้ความหมายเชิงบวก บางนามอาจมีความหมายเป็นเทพผู้ใหญ่ เทพเทวดา หรือมีความหมายเป็นเครื่องสูง นอกจากนี้นามของสามัญชนนิยมมีชื่อเล่นไว้เรียกขานสั้นๆ กับคนสนิท แต่นามของสามัญชนก็ยังคงแตกต่างจากพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ โดยเฉพาะพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ทรงมีพระราชสกุลยศและพระอิสริยยศอันสูงศักดิ์ ที่ปรากฏคำจำนวนมาก ให้ความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย และเป็นความหมายเกี่ยวกับพระเจ้าแผ่นดินหรือสันตติวงศ์แห่งพระเจ้าแผ่นดิน และพระราชอำนาจ ซึ่งบุคคลธรรมดาทั่วไปมิสามารถนำมาตั้งเป็นนามของตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโครงสร้างและความหมายพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ศึกษาพระราชทินนามพระราชโอรสธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรง
 นำนามจังหวัดหรือเมืองต่างๆ มาสถาปนาเป็นพระราชทินนามนั้นแต่ละนามเมืองมีความสัมพันธ์กับ
 ตำแหน่งสกุลยศ ลำดับที่ในความเป็นพระราชโอรสธิดา รวมทั้งความเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าหรือ
 ฝ่ายในหรือไม่

2. ศึกษาความสัมพันธ์ในเรื่องเสียง ทั้งเสียงสระและเสียงพยัญชนะ ในพระนาม
 พระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีผู้ทรงเป็นราชสกุลเดียวกัน

3. ศึกษาพระนามแฝง ของพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในราชวงศ์จักรีทางด้านเสียงและ
 ความหมาย ว่ามีความสัมพันธ์กับพระนามเดิมของผู้ทรงเป็นเจ้าของพระนามหรือไม่ โดยศึกษาทั้ง
 พระนามแฝงที่เป็นภาษาไทย และพระนามแฝงที่เป็นภาษาต่างประเทศ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กำชัย ทองหล่อ. (2547). *หลักภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- คมศร คุณะดิลก. (2543). *5,039 มงคลนามชื่อดีมีโชคลาภ*. กรุงเทพฯ: สร้อยทอง.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2472). *เรื่องเฉลิมพระยศเจ้านายฉบับมีพระรูป*. กรุงเทพฯ: โสภณพิพิธมณนากร.
- เทพ สุทธสารทูล. (2534). *มงคลนามตามตำราโหราศาสตร์*. กรุงเทพฯ: พระนารายณ์.
- บรรเจิด อินทุจันทร์ยง. (2539). *ราชสกุลพระบรมวงศ์จักรี*. กรุงเทพฯ: องค์การคำคุณาภา.
- ประยูร ทองศิริ. (2526). *การเปลี่ยนแปลงของภาษาคำยืมในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูธนบุรี.
- ผะอบ ไปชะกฤษณะ. (2522). *ลักษณะสำคัญของภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.
- พระมหาสายรุ้ง. (2543). *ลักษณะเฉพาะของภาษาบาลี ในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ ประมวลรัตน์. (2533). *การวิเคราะห์การสร้างคำในหนังสือเรียนทักษะสัมพันธ์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณ แก้วแพรง. (2524). *การใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรางคณา สว่างตระกูล. (2545). *การศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อของคนไทยในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วัลยา วิมุทธะลพ. (2513). *การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตร ภาณุพงศ์. (2538). *โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิรัช ศิริวัฒนนาบิน. (2544). *การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

ศุภกิจ นิมมานนรเทพ. (2538, เมษายน-มิถุนายน). พระราชวงศ์ "ทรงกรม" เกียรติศักดิ์พิเศษของ
เจ้านาย. *ความรู้คือประทับ*. (2): 9-13.

ไศลรัตน์ อิศระเสนีย์. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเดียวกับภาษาที่ใช้
ในการตั้งชื่อจริง*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ส. วัฒนเศรษฐ์. (2510). *ปทานุกรมการตั้งชื่อและนามสกุล*. กรุงเทพฯ: เกษมบรรณกิจ.
สมมตอมรพันธ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2545). *จดหมายเหตุเรื่องทรงตั้งพระบรม-
วงศานุวงศ์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

โสฬศเวท. (2525). *มงคลนามและการตั้งชื่อ*. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.

สุชาติ ธาราวาสณ์. (2548). *การศึกษาคำและความหมายราชทินนามจากสมณศักดิ์
พระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

สุทธิณี ขวัญมงคล. (2535). *การศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำบาลี สันสกฤต
จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 : ศิขารายกรณีวรรณคดี
เรื่อง มหาเวสสันดรชาดก ฉบับ 13 กัณฑ์ ของครูสุภา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย).
พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

สุปัญญา ชมจินดา. (2548, มกราคม-มีนาคม). พัฒนาการของคำนำพระนามเจ้านาย.
สารภาษาไทย. 4(3): 84-93.

สุภาพรณ ฦ บางช้าง. (2529). *รายงานผลการวิจัย ทนอุดหนุนและพัฒนาประสิทธิภาพ
ทางวิชาการ เรื่องการใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนงค์ เอียงอุบล. (2525). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำประสมในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม.
(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

อัญชลี สิงห์น้อย. (2548). *คำนามประสม ศาสตร์และศิลป์ในการสร้างคำไทย*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม วโรตม์ลิขิตต์. (2513). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2546). *หลักภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาคผนวก

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์

1. พระนามพระบรมวงศานุวงศ์

พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ จะประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1.1 คำนำพระนาม เป็นคำที่อยู่หน้าคำบอกสกุลยศ โดยทั้งหมดจะเป็นคำบอกเครือญาติหรือวงศ์ตระกูลที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ มีดังต่อไปนี้

1.1.1 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ/พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

1.1.1.1 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ใช้กับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์สกุลยศชั้นเจ้าฟ้าชั้นเอก เจ้าฟ้าชั้นโท หรือพระองค์เจ้าที่มีพระอิสริยยศเป็นกรมพระยาขึ้นไป หรือ พระองค์เจ้าที่ทรงพระอิสริยยศชั้นน้อยกว่ากรมพระยาแต่ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยให้ใช้คำว่าสมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์ โดยทั่วไปคำนี้ใช้กับลูกหลวงในรัชกาลก่อนที่ทรงศักดิ์ในชั้นพระปิตุลาหรือพระปิตุจฉาขึ้นไปของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน หากมิได้ทรงเป็นชั้นพระปิตุลาหรือพระปิตุจฉาขึ้นไปจะใช้คำอื่นที่บอกความเป็นพระญาติของพระมหากษัตริย์แทน เช่น สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพรรณวดี เป็นต้น คำว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ยังพบว่ามีการใช้นำหน้าพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ที่ทรงเป็นพระเชษฐาพระอนุชาและพระภคินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งมีได้ทรงศักดิ์เป็นลูกหลวงในรัชกาลก่อนแต่อย่างใด และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงเป็นลูกหลวงสกุลยศชั้นเจ้าฟ้าในรัชกาลก่อนก็ได้จำเป็นต้องใช้คำว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระบรมราชวินิจฉัยให้ทรงใช้คำบอกเครือญาติแทน เช่น สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ฯ เป็นต้น

1.1.1.2 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ใช้กับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์สกุลยศพระองค์เจ้าชั้นที่ 1 และพระองค์เจ้าชั้นที่ 1 ที่มีพระอิสริยยศน้อยกว่ากรมพระยาลงมา โดยทั่วไปคำนี้ใช้กับลูกหลวงในรัชกาลก่อนที่ทรงศักดิ์ในชั้นพระปิตุลาหรือพระปิตุจฉาขึ้นไปของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบันและใช้นำหน้าพระนามพระเชษฐา พระอนุชา พระภคินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ยังพบคำว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอหน้าพระนามเจ้าฟ้า เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงจักรเจษฎา พระอนุชาในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นต้น พระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงเป็นลูกหลวงสกุลยศพระองค์เจ้าชั้นที่ 1 ในรัชกาลก่อนก็ได้จำเป็นต้องใช้คำว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระบรมราชวินิจฉัยให้ทรงใช้คำบอกเครือญาติอื่นแทน เช่น พระเจ้าอัยยิกาเธอ กรมหลวงวรสรรตสุดา เป็นต้น

1.1.2 สมเด็จพระเจ้าพี่ยา/พี่นาง สมเด็จพระเจ้าน้องยา/น้องนาง พระเจ้าพี่ยา/พี่นาง

พระเจ้าน้องยา/น้องนาง คำเหล่านี้ใช้นำหน้าพระนามพระเชษฐา พระอนุชา และพระภคินี ของพระมหากษัตริย์ ทั้งที่ร่วมพระโลหิตหรือไม่ร่วมพระโลหิตก็ได้ ถ้าพระบรมวงศานุวงศ์นั้นมีสกุลยศชั้นเจ้าฟ้า ให้ใส่คำว่าสมเด็จพระเจ้าพี่ยา/พี่นาง/น้องยา/น้องนาง แต่ถ้าสกุลยศชั้นพระองค์เจ้าให้ใช้ พระเจ้าพี่ยา/พี่นาง/น้องยา/น้องนาง เป็นต้น

1.1.3 พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ หรือ พระราชวรวงศ์เธอ ใช้กับพระนามพระโอรสธิดาในกรมพระราชวังบวร ถ้าเป็นกรมพระราชวังบวรรัชกาลที่ 1-4 ใช้พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ แต่ถ้าเป็นกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ใช้พระราชวรวงศ์เธอ พระราชโอรสธิดาในกรมพระราชวังบวรโดยส่วนมากจะทรงดำรงสกุลยศเป็นพระองค์เจ้าชั้น 1 แต่ก็มีสองพระองค์ซึ่งทรงดำรงสกุลยศเป็นเจ้าฟ้า คือ พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ เจ้าฟ้าพิบูลยธร และพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอิศราพงศ์ ฯ ทั้งนี้ไม่ต้องเติมคำว่าสมเด็จพระนามจะใช้คำว่า พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ นำหน้าพระนามตามปกติ

1.1.4 พระสัมพันธวงศ์เธอ ใช้กับพระนามพระโอรสธิดาในกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข เพียงหกพระองค์ที่ประสูติแต่พระชายาทองอยู่ ใช้กับพระนามพระโอรสธิดาทั้งที่ทรงดำรงสกุลยศชั้นเจ้าฟ้า และพระองค์เจ้า ในพระภคินีของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และใช้กับพระนามพระโอรสธิดาในสมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์

1.1.5 พระเจ้าหลานเธอ ใช้กับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์สกุลยศพระองค์เจ้าชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นพระราชนัดดาของพระมหากษัตริย์อันเกิดแต่พระบิดาทรงศักดิ์เป็นเจ้าฟ้าชั้นเอก ส่วนพระมารดาทรงศักดิ์เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ เช่น พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทั้งนี้ยังขึ้นกับพระบรมราชวินิจฉัยที่ทรงสถาปนาพระราชนัดดาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชนัดดาที่มีพระมารดาเป็นสามัญชนหรือสถาปนาพระราชนัดดาชั้นหม่อมเจ้าให้ทรงเป็นพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้า ก็ได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีพระเจ้าหลานเธอที่ทรงสกุลยศเป็นเจ้าฟ้า คือ สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนภานุรัตนธิดา พระโอรสในเจ้าครอกฉิมใหญ่ พระราชธิดาในสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

1.1.6 พระหลานเธอ ใช้กับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ผู้เป็นพระราชนัดดาของพระมหากษัตริย์อันยกมาแต่หม่อมเจ้า ซึ่งมีพระบิดาทรงสกุลยศพระองค์เจ้าชั้นที่ 1 และพระมารดาทรงสกุลยศเป็นพระองค์เจ้าชั้นที่ 3 เช่น พระหลานเธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา (ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

1.1.7 พระเจ้าวรวงศ์เธอ ใช้กับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ผู้เป็นพระราชภาติยะหรือทรงเป็นพระญาติอื่นๆของพระมหากษัตริย์ ทรงมีสกุลยศเป็นพระองค์เจ้าชั้นที่ 2 มีพระโอรสธิดาเป็นหม่อมเจ้า

ถ้าทรงเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าที่ยกมาแต่หม่อมเจ้าและพระวรวงศ์เธอตามลำดับก็ดี จะยังทรงมี พระโอรสธิดาเป็นหม่อมราชวงศ์ตามเดิมหรืออาจจะให้ทรงสกุลยศเป็นหม่อมเจ้าได้ซึ่งแล้วแต่พระบรมราชโองการหรือประกาศอันมีข้อความต่อท้ายว่า “ให้มีบุตรบรรดาศักดิ์เป็นหม่อมเจ้า” ด้วยหรือไม่ เช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต สกุลยศแต่ประสูติ หม่อมเจ้า ทรงมีพระธิดาหนึ่งพระองค์ที่ดำรงสกุลยศเป็นหม่อมเจ้า ต่างจาก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ สกุลยศแต่ประสูติ หม่อมเจ้า ทรงมีพระธิดาหนึ่งคนเป็นหม่อมราชวงศ์ เป็นต้น

1.1.8 พระวรวงศ์เธอ ใช้กับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ผู้เป็นพระราชภาติยะหรือทรงเป็นพระญาติอื่นๆของพระมหากษัตริย์ ทรงสกุลยศเป็นพระองค์เจ้าชั้นที่ 3 หรือพระองค์เจ้ายกมาแต่หม่อมเจ้า มีพระโอรสธิดาเป็นหม่อมราชวงศ์

1.1.9 พระวงศ์เธอ ใช้หน้าพระนามพระองค์เจ้ายกมาแต่หม่อมเจ้าใช้ตั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น พระวงศ์เธอ พระองค์เจ้ามณฑาสรีโสภาคย์ (พระเจ้าหลานเธอ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) พระวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชิดเชื้อพงศ์ (ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์) และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น พระวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปรีดา และพระวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายี่เซ่ง (พระธิดาในพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเพชรหึง) เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ยังมีค่านำพระนามอื่นๆอีกที่ใช้คำบอกเครือญาติเฉพาะว่าทรงเป็นญาติแบบไหนหรือฝ่ายไหนของพระมหากษัตริย์ เช่น พระบรมมโหยิกาเธอ กรมสมเด็จพระสุรรัตนราชประยูร พระเจ้าอัยยิกาเธอ กรมหลวงวรเสรฐสุดา สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช สมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ กรมหมื่นมัตยาพิทักษ์ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีสรีนทร สมเด็จพระราชปิตา เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ สมเด็จพระเจ้าภาติกาเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพรรณวดี เป็นต้น

1.2 คำบอกสกุลยศ มีอยู่สามคำคือ

1.2.1 เจ้าฟ้า เป็นคำบอกสกุลยศสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ/ลูกเธอ สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ/พี่น้องเธอ พระเจ้าหลานเธอ พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ และพระสัมพันธวงศ์เธอ โดยจะเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีความสัมพันธ์ทางสายพระโลหิตกับพระมหากษัตริย์ในฐานะ พระเชษฐา พระอนุชา หรือพระภคินีทั้งร่วมพระโลหิตหรือไม่ร่วมพระโลหิต พระราชโอรสธิดาของพระมหากษัตริย์ที่โดยพื้นฐานพระมารดานั้นต้องทรงเป็นพระราชภรรยาเจ้า แต่บางกรณียังมีพระบรมราชวินิจฉัยตั้งพระบรมวงศานุวงศ์อื่นๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นให้ทรงดำรงสกุลยศเป็นเจ้าฟ้าได้ สำหรับสกุลยศเจ้าฟ้ามี่สามชั้นคือ

เจ้าฟ้าชั้นเอกหรือชั้นทูลกระหม่อมจะต้องทรงเป็นพระราชโอรสธิดาของพระมหากษัตริย์ที่และต้องทรงมีพระมารดาเป็นพระอรรคมเหสี ไม่ว่าจะทรงดำรงพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี และสมเด็จพระนางเจ้าพระอัครราชเทวี เป็นต้น ต่อมาคือเจ้าฟ้าชั้นโทหรือชั้นสมเด็จ จะเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงเป็นพระราชโอรสธิดาของพระมหากษัตริย์อันประสูติแต่พระราชภรรยาเจ้าที่ทรงศักดิ์รองลงมาจากพระอัครมเหสี เช่น พระนางเจ้าพระวรราชเทวี หรือพระอรรคชายาเธอ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าพี่ยา/พี่นาง ที่มีได้ทรงเป็นลูกหลวงในรัชกาลก่อน แต่ถูกสถาปนาให้ทรงสกุลยศเป็นเจ้าฟ้าโดยจะทรงเป็นเจ้าฟ้าชั้นสมเด็จหรือเจ้าฟ้าชั้นโท เช่นกัน และท้ายสุดคือเจ้าฟ้าชั้นตรี เป็นสกุลยศที่พระมหากษัตริย์สถาปนาพระราชทานเป็นพิเศษ เวลาออกพระนามต้องมีคำว่าสมเด็จ เช่น พระนามพระโอรสธิดาในกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และพระโอรสธิดาในพระภคินีของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นต้น

1.2.2 พระองค์เจ้า มีสามชั้น คือ พระองค์เจ้าชั้นที่ 1 เป็นพระราชโอรสธิดาของพระมหากษัตริย์อันเกิดแต่เจ้าจอมมารดา และพระโอรสธิดาในกรมพระราชวังบวรสถานมงคล พระองค์เจ้าชั้นที่ 2 เป็นพระราชนัดดา/พระราชภาติยะ/พระญาติอื่นๆ ที่มีพระบิดาทรงเป็นเจ้าฟ้าและพระมารดาทรงเป็นพระองค์เจ้าหรือหม่อมเจ้าที่ทรงเป็นพระชายาเอก รวมไปถึงพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงได้รับการสถาปนาเป็นพิเศษ พระองค์เจ้าชั้นที่ 3 เป็นพระราชนัดดา/พระราชภาติยะ/พระญาติอื่นๆ ที่มีพระบิดาทรงเป็นเจ้าฟ้าและมีพระมารดาเป็นหม่อมสามัญชน ซึ่งต้องมีพระบรมราชวินิจฉัยสถาปนาเป็นการพิเศษ หรือทรงมีพระบิดาที่ทรงเป็นลูกหลวง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ชั้นที่ 1 และมีพระมารดาที่ทรงสกุลยศเป็น พระองค์เจ้า นอกจากนี้ยังรวมไปถึงหม่อมเจ้าที่ทรงได้รับการสถาปนาเป็นพิเศษ

1.2.3 หม่อมเจ้า สกุลยศชั้นสุดท้ายแห่งความเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งพระนามหม่อมเจ้านี้จะไม่มีคำนำพระนามและคำบอกพระอิสริยยศแต่อย่างใด จะมีเพียงคำบอกสกุลยศ ในปัจจุบันใช้พร้อมกับนามราชสกุล โดยมีต้องมีคำว่า ณ อยู่ยง เช่น หม่อมเจ้าดวงจิตร จิตรพงค์ เป็นต้น หม่อมเจ้าเป็นสกุลยศสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีพระบิดาเจ้าฟ้าพระมารดาหม่อมสามัญชน มีพระบิดาเป็นลูกหลวง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชั้นที่ 1 และมีพระมารดาเป็นหม่อมเจ้าหรือหม่อมสามัญชนมีพระบิดาเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ซึ่งอาจจะเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ายกก็ได้ แต่มีประกาศระบุไว้ให้มีโอรสธิดาเป็นหม่อมเจ้า เป็นต้น เชื้อสายที่ถัดจากหม่อมเจ้าคือบุคคลสามัญชนผู้เป็นราชินิกุลไม่ว่าจะเป็นทั้งหม่อมราชวงศ์ และ หม่อมหลวง เมื่อใช้นามราชสกุลไม่ต้องมีคำว่า ณ อยู่ยง ต่อท้าย เช่น หม่อมราชวงศ์แมนฤมาศ ยุคล

1.3 คำบอกพระอิสริยยศ พระอิสริยยศคือตำแหน่งที่พระราชทานให้พระบรมวงศานุวงศ์ภายหลังการประสูติเท่านั้น ต่างจากคำนำพระนามและสกุลยศที่สามารถได้มาตั้งแต่ครั้งประสูติ คำบอกตำแหน่งพระอิสริยยศมีหลายคำดังจะอธิบายให้ทราบต่อไปนี้

1.3.1 ตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการทรงกรม ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การทรงกรมเป็นรูปธรรม กล่าวคือ พระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงกรมจะมีขุนนางเป็นเจ้ากรมปลัดกรมและสมุหบัญชีโดยบรรดาศักดิ์ของผู้ที่เป็นเจ้ากรมคือบรรดาศักดิ์สูงสุดของพระอิสริยยศนั้น ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงยกเลิกระบบไพร่แล้ว การทรงกรมของพระบรมวงศานุวงศ์จึงเป็นเพียงการประกาศเกียรติยศมิได้มีไพร่สังกัดในกรมแต่อย่างใด พระอิสริยยศที่เกี่ยวข้องด้วยการทรงกรมในสมัยรัตนโกสินทร์มีดังต่อไปนี้

กรมพระยา หรือ กรมสมเด็จพระ เป็นพระอิสริยยศสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ใช้คำว่า สมเด็จพระ แทนคำว่า กรมสมเด็จพระ สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน สำหรับคำว่า กรมพระยา เมื่อออกพระนามหากพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ทรงกรมนั้นอยู่ในสกุลยศพระองค์เจ้าชั้น 1 เวลาออกพระนามต้องมีคำว่าสมเด็จพระอยู่ที้นำพระนามด้วย เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

กรมพระ ในรัชกาลที่หนึ่ง กรมพระ เป็นกรมสำหรับพระราชมารดา พระราชวังบวรสถานมงคล พระราชวังบวรสถานพิมุข และเป็นกรมของพระราชเชษฐภคินี ต่อมากรมพระกลายเป็นพระอิสริยยศสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่

กรมหลวง เป็นพระอิสริยยศสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่

กรมขุน โดยส่วนมากเจ้าฟ้าที่ทรงเป็นลูกหลวง เมื่อแรกรับกรมจะสถาปนาให้ทรงเป็นกรมขุน แล้วจึงเลื่อนเป็นกรมหลวงตามลำดับ แต่ก็ยังเป็นพระอิสริยยศสำหรับพระองค์เจ้าชั้นที่ 1 ได้เช่นกัน

กรมหมื่น โดยส่วนมากเป็นพระอิสริยยศที่เริ่มรับเป็นลำดับแรกสำหรับพระองค์เจ้าชั้นที่ 1 ชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 โดยหากเป็นพระองค์เจ้าชั้นที่ 2 หรือ ชั้นที่ 3 จะไม่ปรากฏว่าได้ทรงพระอิสริยยศที่สูงกว่ากรมหมื่นนี้ นอกจากนี้ยังมีเจ้าฟ้าที่ทรงรับพระอิสริยยศกรมหมื่นเป็นลำดับแรก เช่น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหมื่นพิทยเศวตสุรัสวดี

1.3.2 พระอิสริยยศพิเศษที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการทรงกรม จำแนกเป็น

1.3.2.1 พระอิสริยยศสำหรับรัชทายาท ในพุทธศักราช 2001 บัญญัติว่า รัชทายาทที่เกิดแต่พระมเหสีมียศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าแต่หากรัชทายาทนั้นเกิดแต่แม่หยั่วเมืองจะมียศเป็นพระมหาอุปราช ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พระราชกุมารที่เป็นรัชทายาทปรากฏเรียก

พระมหาอุปราชาเพียงคำเดียว และต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ยกเลิกธรรมเนียมตั้งพระมหาอุปราชาฝ่ายหน้าและตั้งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระราชกุมารพระองค์ใหญ่ ขึ้นในตำแหน่ง สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามกุฎราชกุมาร

1.3.2.2 พระอิสริยยศสำหรับพระราชมารดา มีดังนี้

ปรากฏคำว่า กรมสมเด็จพระน่าน้ำพระนามและพระนามจะมีคำว่า มาตย์ ลงท้าย เช่น กรมสมเด็จพระอมรินทราบมาตย์ กรมสมเด็จพระสุริเยนทราบมาตย์ กรมสมเด็จพระเทพศิรินทราบมาตย์ หรืออาจไม่มีคำว่ามาตย์ท้ายพระนาม เช่น กรมสมเด็จพระศรีสุลาลัย

ปรากฏคำว่า สมเด็จพระ นำหน้าพระนามและคำว่า พระบรมราชชนนี ต่อจากพระนาม เช่น สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบมาตย์ พระบรมราชชนนี สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี เป็นต้น

1.3.2.3 พระอิสริยยศสำหรับพระอรรคมเหสี และพระราชภรรยาเจ้าที่ทรงศักดิ์รองลงมา มีดังนี้

พระอรรคมเหสี เรียงตามลำดับชั้นดังต่อไปนี้ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี สมเด็จพระนางนาฏบรมอัครราชเทวี และสมเด็จพระนางเจ้าพระอัครราชเทวี ในอนาคตหากมีการเปลี่ยนรัชสมัย จนบางครั้งเป็นเหตุให้พระอรรคมเหสีในรัชกาลก่อนต้องทรงเปลี่ยนคำออกพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระอัยยิกาเจ้า สมเด็จพระมาตุจฉาเจ้า หรือสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้า คำเรียกพระอิสริยยศที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยตำแหน่งพระอรรคมเหสีเดิมแห่งรัชกาลก่อนนี้ยังต้องคงไว้ เพียงเติมคำเรียกพระอิสริยยศใหม่ เช่น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า สมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าสุทมาลมารศรี พระอัครราชเทวี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พระนามพระอรรคมเหสีบางพระองค์ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมคำบอกพระอิสริยยศเมื่อมีการเปลี่ยนรัชสมัย เช่น สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เป็นต้น

พระมเหสี เรียงตามลำดับชั้นมีดังต่อไปนี้ พระนางเจ้าพระวรราชเทวี สมเด็จพระนางเจ้าพระวรราชชายา พระนางเจ้าพระราชเทวี และพระนางเธอ

พระอรรคชายาเธอ มีคำบอกพระอิสริยยศคำเดียว คือ พระอรรคชายาเธอ ดังเช่น พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคณาภิรัตน์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชชายา มีเพียงพระองค์เดียว คือ พระราชชายาเจ้าดารารัศมี

1.3.2.4 การสถาปนาพระอิสริยยศพิเศษสำหรับพระราชธิดา ปัจจุบันมีเพียงพระองค์เดียวคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปรากฏคำว่า สมเด็จพระ หน้าที่พระนาม และคำว่า สยามบรมราชกุมารี ต่อจากพระนาม ตามประกาศให้ทรงรับพระราชบัญชาและสืบทอดเสวยถวัลย์

1.4 คำบอกฐำนันดรศักดิ์ สำหรับพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ คือ คำบอกพระสกุลยศ คำบอกพระอิสริยยศ ดังนั้นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในที่ทรงถวายบังคมลาออกจากฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์เพื่อสมรสกับสามัญชน ตามมาตรา 4 แห่งกฎหมายแพ่งว่าด้วยการสมรสพระราชวงศ์ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2475 พระนามพระบรมวงศานุวงศ์ดังกล่าวจะไม่ปรากฏ คำบอกสกุลยศ และคำบอกพระอิสริยยศ ตลอดจนคำนำพระนามอันสื่อถึงสกุลยศหรือพระอิสริยยศ ปัจจุบันการออกพระนามพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในที่ทรงถวายบังคมลาออกจากฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์เพื่อสมรสกับสามัญชนจะปรากฏคำบอกสกุลยศเดิมแบบล้าลอง และตามด้วยพระนามเดิม เช่น ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี หรือ ท่านหญิงภาณุมา พิพิธโกคา แต่หากทรงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในภายหลังจนทรงมีบรรดาศักดิ์ เช่น เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าชั้นทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ให้ขึ้นต้นพระนามด้วยคำบอกบรรดาศักดิ์และตามด้วยพระนามเดิม เช่น ท่านผู้หญิงสุรียนันทนา สุจริตกุล เป็นต้น

2. ประเพณีการสถาปนาพระอิสริยยศทรงกรมพระบรมวงศานุวงศ์

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธ์ (2545 : 10 – 12) ทรงกล่าวว่า ประเพณีการสถาปนาพระนามกรมพระบรมวงศานุวงศ์เมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จะไม่มีการพระราชทานสุพรรณบัฏต่อพระหัตถ์แก่พระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้รับพระราชทานกรม และไม่มีประกาศ โดยเมื่อมีรับสั่งให้สถาปนากรมหรือเลื่อนกรมพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใด เจ้าพนักงานจะมีหมายให้ประชุมเสนาบดีและอาลักษณ์จารึกพระสุพรรณบัฏ เมื่อจารึกเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็นำพระสุพรรณบัฏเก็บเข้าตู้ใส่พานตั้งไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อถึงวันกำหนดจึงเชิญพระสุพรรณบัฏไปตั้งไว้ที่มณฑลพิธีภายในวังของพระบรมวงศานุวงศ์องค์นั้นๆ ได้ทรงเตรียมการไว้พร้อม และในเย็นวันเดียวกันพระสงฆ์จะสวดมนต์ รุ่งขึ้นวันต่อมาจะเป็นการเลี้ยงพระ เมื่อถึงตามเวลาที่ได้กำหนดไว้ พระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงรับกรมหรือเลื่อนกรมจะเสด็จสู่ที่ทรงอภิเษก เมื่อทรงสงฆ์เป็นที่เรียบร้อยแล้วอาลักษณ์จึงเชิญพระสุพรรณบัฏถวายแด่พระบรมวงศานุวงศ์องค์นั้นๆ ในที่ทำการพิธี เมื่อพิธีเสร็จสิ้นแล้วพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงได้รับพระราชทานกรมหรือเลื่อนกรมจะเสด็จเข้าเฝ้าถวายดอกไม้ธูปเทียน

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ไขประเพณีการตั้งกรมโดยพระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานพระสุพรรณบัฏถึงวังที่ประทับของพระบรมวงศานุวงศ์องค์นั้นๆ และเพิ่มการอ่านประกาศยกย่องความชอบก่อนพระราชทานสุพรรณบัฏ แต่ในความเป็นจริงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้เสด็จไปพระราชทานพระสุพรรณบัฏด้วยพระองค์เองแก่พระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงได้รับการสถาปนากรมหรือเลื่อนกรมทุกพระองค์ โดยพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงกรมทางวังหน้า และพระองค์เจ้าตั้ง เมื่อทำพิธีที่วังเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะโปรดให้เข้าเฝ้ารับพระราชทานพระสุพรรณบัฏต่อพระหัตถ์ภายในพระบรมมหาราชวัง และตามด้วยการถวายดอกไม้ธูปเทียนในคราวเดียวกัน

เมื่อพุทธศักราช 2438 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า การทำพิธีสถาปนากรมหรือเลื่อนกรมแก่พระบรมวงศานุวงศ์ที่วังของพระบรมวงศานุวงศ์องค์นั้นๆ แล้ว เป็นการสิ้นเปลืองต่อพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงรับกรม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประเพณีการสถาปนากรมมากระทำภายในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีสถาปนากรมในคราวเดียวกับพระราชพิธีฉัตรมงคล โดยตั้งน้ำพระพุทธรูปและสุพรรณบัฏในแท่นพระมณฑล และถือเอาการสวดมนต์ในท้องพระโรงเป็นการสวดมนต์สำหรับสถาปนากรมด้วย รุ่งขึ้นพระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินออกท้องพระโรงพระราชทานน้ำพระพุทธรูปอภิเษกและพระสุพรรณบัฏแก่พระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้รับการสถาปนากรมหรือเลื่อนกรมในที่มหาสมาคม เป็นประเพณีที่สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายไพกิจ คงเสรีภาพ
วันเดือนปีเกิด	4 มีนาคม 2526
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลหัวเฉียว กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สุขุมวิท 93 เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 10260
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	ศศ.บ. (ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร) เกียรตินิยมอันดับ 1 จากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2553	ศศ.ม. (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร